

LAUREA

AMMATTIKORKEAKOULU

Yhdessä enemmän

Päivähoitomentorointi uskontokasvatuksen tukena. Tapaustutkimus: Kirkkonummen suomalainen seurakunta.

Hotma, Nina

2015 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Päivähoitomentorointi uskontokasvatuksen tukena.
Tapaustutkimus: Kirkkonummen suomalainen seurakunta.

Hotma, Nina
Perhekeskeisen varhaiskasvatuksen
kehittäminen ja johtaminen
Sosiaalialan YAMK - tutkinto
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2015

Nina Hotma

Päivähoitomentorointi uskontokasvatuksen tukena. Tapaustutkimus: Kirkkonummen suomalainen seurakunta.

Vuosi	2015	Sivumäärä	108

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli mallintaa ja arvioida päivähoidon uskontokasvatuksen mentorointia Kirkkonummen kunnan päivähoidossa. Päivähoitomentorointimalli on ainutlaatuinen Suomessa. Mallintamisella pyrittiin esittämään Kirkkonummen suomalaisen seurakunnan kehittämä päivähoitomentorointimalli niin, että malli hyödyntäisi muiden seurakuntien päivähoitomentoroinnin kehittämistyötä. Arvioinnin avulla pyrittiin saamaan tietoa siitä, miten seurakunnan päivähoitomentorointi on onnistunut uskontokasvatuksen suunnittelun ja toteuttamisen tukemisessa. Lisäksi kyselyissä kartoitettiin nykyisen mallin kehittämistarpeita.

Opinnäytetyö oli laadullinen tapaustutkimus ja siinä yhdistettiin laadullista ja määrällistä tutkimusotetta. Aineisto kerättiin lähettämällä erillinen, sähköinen lomakekysely kunnallisissa päiväkodeissa toimiville lastentarhanopettajille sekä päiväkodin johtajille. Kyselyn otanta oli 88 kasvattajaa ja 16 päiväkodin johtajaa. Lisäksi haastateltiin kolmea seurakunnan päivähoitomentoria. Haastattelut suoritettiin teemahaastatteluina. Haastatteluaineisto toimi reflektiivisenä aineistona kyselylomakkeilla kerätyille aineistoille. Kaikki aineistot analysoitiin sisälönanalyysejä käyttäen. Tutkimustuloksia ei voitu yleistää laadulliselle tutkimukselle ominaisena piirteenä.

Opinnäytetyön tutkimustuloksista ilmeni, että päivähoitomentorointi tuki kasvattajien suunnittelua. He kokivat tiedostavansa paremmin uskontokasvatuksen merkityksen. Vanhempainkeskustelut uskontokasvatuksen osalta sekä lapsiryhmän moniuskontoisuuden huomioiminen oli helpottunut päivähoitomentoroinnin ansioista. Kasvattajat kokivat myös, että päivähoitomentorointi oli auttanut uskontokasvatuksen toteutumista lasten kanssa monipuolisemmaksi sisällöltään ja pedagogisilta menetelmiltään. Päivähoitomentorointiin oltiin tyytyväisiä ja nykyinen toimintamalli koettiin toimivaksi.

Päivähoitomentoroinnin kehittämistoiveina esitettiin päivähoitomentoreiden käyntien määrän lisäämistä tiimipalavereissa. Lisäksi toivottiin selkeää ja monikäyttöistä materiaalia sekä kirjallisessa että sähköisessä muodossa. Tarve lisätä koulutusta lapsiryhmän kasvatuksen suunnitteluun lasten kulttuurinen ja uskonnollinen tausta huomioiden tuli selkeästi esille. Ilmeni myös, että viestintää toiminnan olemassaolosta tulee tehostaa. Uusina haasteina esille tulivat päivähoidon uskontokasvatuksen yhteyshenkilöiden kouluttaminen sekä päivähoitomentoreiden aikuispedagogisten taitojen vahvistaminen.

Opinnäytetyön tulokset vahvistavat päivähoitomentoroitityön merkityksen päivähoidon tukemisessa varhaiskasvatussuunnitelman uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Malli vahvistaa päivähoitontyöntekijän omaa asiantuntijuutta ja osaamista. Uskontokasvatus tiedostetaan paremmin yhtenä kasvatuksen osa-alueista. Päivähoitomentorointi tukee myös työskentelyä perheen kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä.

Asiasanat: mentorointi, uskontokasvatus, varhaiskasvatus

Nina Hotma

Mentoring as a method to support religious fostering in early childhood education. A case study: the Finnish parish in Kirkkonummi.

Year 2015

Pages

108

The goal of this thesis was to create a model for supporting the planning and education in the religious-philosophical orientation used in the municipal day care centers in Kirkkonummi. Its aim was also to evaluate how the model created by the Kirkkonummi Finnish parish has succeeded in action. It was also examined how the method should be developed to fulfill the needs of the educators.

The method developed is unique in Finland. It is based on the directions of the department of Education and Youth Work at the office of the Church Council. The directions are in turn based on the National Curriculum Guidelines on Early Childhood Education and Care (ECEC) published in 2003 by the National Research and Development Centre for Welfare and Health, STAKES, nowadays the National Institute for Health and Welfare (THL).

This thesis was a qualitative case study combining both qualitative and quantitative methods. It was carried out by performing an email enquiry for all educators and leaders in the municipal day care centers. The sample was 88 educators and 16 leaders. Also three parish mentors were interviewed with a theme interview. Data based content analysis was used to analyze all the data. The results of this thesis can't be generalized due to the nature of the qualitative case study.

The results show that the religious-philosophical mentoring method supports educators' planning and education. The educators feel that they become more aware of the aim and meaning of the orientation. They can deepen their knowledge of religious upbringing. They also become more eloquent in discussing religious questions with children and their parents. Also education of multicultural groups of children was experienced as easier. All in all the method strengthened their expertise and professionalism. The material done for religious education by the parish mentors was also considered useful. The system was seen as satisfactory and well-functioning.

Some improvements were still suggested. The educators hoped for more time to plan and discuss the teaching methods with the parish mentors. The diversity in the groups of children is increasing. Therefore more education about religious fostering in multi-cultural and multi-religious children groups was requested. Also peer meetings for those working as a parish contact person was mentioned. In addition, a need for more material, especially more simple material, was pointed out, to help to plan and implement it with the children. Especially e-material to be used on a tablet was asked for. Surprisingly the method was not common for all the answerers. Information about this method should be deepened.

Keywords: mentoring, religious education, early childhood education

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Teoreettinen viitekehys.....	8
2.1	Opinnäytetyön taustasitoumukset.....	8
2.2	Uskontokasvatus ja kulttuurinen katsomuskasvatus osana päivähoidon arkea ..	9
2.3	Uskontokasvatus päivähoidossa	10
2.3.1	Lait, asetukset, säädökset, ohjaavat asiakirjat.....	11
2.3.2	Suomen perustuslaki	11
2.3.3	Uskonnonvapauslaki.....	11
2.3.4	Varhaiskasvatustilaki ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	11
2.3.5	Perusopetuslaki ja esiopetusluunnitelman perusteet	12
2.3.6	Lapsen oikeuksien yleissopimus.....	13
2.4	Keskeiset käsitteet.....	14
2.4.1	Mentorointi	14
2.4.2	Kasvatuskumppanuus	17
2.4.3	Varhaiskasvatussuunnitelma.....	18
2.4.4	Uskonnollis-katsomuksellinen lähestymistapa.....	19
2.4.5	Uskonto- ja arvokasvatus	20
3	Aikaisempia tutkimuksia	21
3.1	Lastentarhanopettajat ja uskontokasvatus	21
3.2	Yhteistyö seurakunnan ja päivähoidon kanssa	25
3.3	Mentorointi päivähoidon kontekstissa	25
4	Tutkimuskysymykset ja opinnäytetyön tavoitteet	26
5	Tutkimusasetelma	27
5.1	Kirkkonummi tutkimusympäristönä	27
5.1.1	Kirkkonummen kunta päivähoitopalvelujen tuottajana	29
5.1.2	Kirkkonummen suomalainen seurakunta päivähoidon varhaiskasvatustalveluiden kasvatuskumppanina	30
5.1.3	Päivähoitomentoroinnin positio osana seurakunnan varhaiskasvatusta	32
5.2	Päivähoitomentorointi laadullisena tapaustutkimuksena	34
5.3	Opinnäytetyön tutkimusprosessin eteneminen päävaiheittain.....	34
5.4	Aineiston keruu	36
5.5	Tutkimustyön aikataulu	38
5.6	Aineiston analysointi.....	39
6	Tutkimustulokset.....	41
6.1	Vastaajien taustatiedot	44
6.2	Päivähoitomentoroinnin tila ja tunnettavuus	46
6.3	Kokemuksia uskonto- ja katsomuskasvatuksen osaamisesta ja tuesta	49

6.4	Päivähoitomentoroinnin rooli uskonto- ja katsomuskasvatuksen tukemisessa	55
6.5	Kehittämistarpeet ja toiveet.....	58
6.5.1	Materiaalin kehittäminen	59
6.5.2	Koulutussisältöjen kehittäminen	61
6.5.3	Päivähoitomentoroinnille asetettuja kehittämistoiveita	62
7	Kirkkonummen päivähoitomentorointimalli	63
7.1	Vuosisuunnittelu päiväkodilla	64
7.2	Ryhmän uskonto- ja katsomuskasvatussuunnitelma.....	65
7.3	Päiväkodin uskonto- ja katsomuskasvatussuunnitelma	65
7.4	Seurakunnan päivähoitomentorointitiimi	66
7.5	Varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen ohjaus- ja seurantaryhmä	67
7.6	Päivähoitomentorin tehtävänkuva	69
7.7	Palvelutarjotin	70
7.8	Päivähoitomentorointi organisaatio- ja hallintotasolla.....	72
7.9	Päivähoitomentorinnin sisällöllinen tarkastelu korimallin mukaan	73
8	Tutkimuksen eettisyys, reliabiliteetti ja valideetti	75
9	Johtopäätökset	77
9.1	Opinnäytetyöprosessista	78
9.2	Tutkimustuloksista	79
9.3	Tutkimusideoita	84
	Lähteet	85
	Taulukot	93
	Liitteet	94

1 Johdanto

Kirkkonummen kunnan varhaiskasvatuksen ja Kirkkonummen suomalaisen seurakunnan välisellä yhteistyöllä päivähoidon uskontokasvatuksen kysymyksissä on vuosikymmeniä pitkät perinteet. 2000 -luvun alussa yhteistyön sisältöjä alettiin seurakunnan lapsityönohjaajien aloitteesta tarkastella uudelleen. Kunnan varhaiskasvatukseen oli tekeillä Sosiaali- ja terveydenalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) johdolla valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma (Vasu) ja sen tulemiseen valmistauduttiin päivähoidossa. Kirkkohallitus yhdessä Seurakuntien Lapsityön Keskuksen (SLK) kanssa koulutti samanaikaisesti seurakunnan työntekijöitä toimimaan uuden Vasun hengen mukaisina uskontokasvatuksen päivähoitomentoreina. Tämän koulutuksen annista ruvettiin Kirkkonummen suomalaisessa seurakunnassa kehittämään paikallista mallia.

Seurakunnan lapsityössä päivähoitoyhteistyö oli organisatorisesti sijoitettu pyhäkoulutyöhön. Pyhäkoulutyöstä vastaava lapsityönohjaaja käynnisti kehityshankkeen uudenlaisen yhteistyömallin kehittämiseksi uskontokasvatuksen tukemiseksi päivähoidossa. Tavoitteena oli siirtää työn painopiste kasteopetuksesta uskontokasvatuksen tukemiseen valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman hengen mukaiseksi. Yksi suuri muutos liittyi kasvatuksen lähestymistapa-ajatteluun: uskontokasvatus on tasavertainen ja läpinäkyvä muiden kasvatuksen lähestymistapojen rinnalla. Uskontokasvatus ei siten olisi enää irrallinen osa kasvatusta, jota annettaisiin esimerkiksi seurakunnan työntekijöiden toimesta päiväkodilla tai seurakunnan tiloissa, vaan aidosti osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun tukemista.

Kuluneen kymmen vuoden aikana päivähoitomentorointia on suunniteltu ja kehitetty kenttätystä saatujen kokemusten ja palautteiden mukaan. Toiminta on vakiintunut osaksi kirkkonummelaista päivähoidon uskontokasvatuksen suunnittelua ja toteuttamista. Vuosien aikana työskentelytapaa ei ole kuitenkaan varsinaisesti mallinnettu eikä sen merkitystä ole järjestelmällisesti arvioitu varhaiskasvatuksen kentällä. Yhteiskunnallisessa ajassa olevat muutokset: uuden varhaiskasvatuslain sisällön tarkistaminen, yhteiskunnan monikulttuuristuminen, moniarvoistuminen sekä yleinen uskontokasvatukseen kohdistuva keskustelu, haastavat myös osaltaan etsimään parasta tapaa tukea päivähoidon kasvattajia uskontokasvatuksen kysymyksissä. Tämän vuoksi on ajankohtaista löytää tässä ajassa olevia päivähoitomentoroinnin painopisteitä sekä tehdä näkyväksi käytössä oleva toimintatapa muiden kuntien ja seurakuntien varhaiskasvattajien työn tueksi.

2 Teoreettinen viitekehys

2.1 Opinnäytetyön taustasitoumukset

Filosofinen viitekehys tarkastelee tutkimuksen ja tutkijan suhdetta ontologiaan, epistemologiaan, logiikkaan sekä teleologiaan. Teleologia etsii vastausta tutkimuksen tarkoituksesta ja sen merkityksestä tiedon lisääjänä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 129-131.) Ontologiassa kuvataan tutkittavan ilmiön olemusta ja käsitystä tutkittavasta kohteesta. Epistemologia selittää tiedon tuottamisen ja saamisen mahdollisuuksia. Logiikkaa puolestaan hakee vastaus-ta tiedon suhteisiin sen eri osioiden välillä. (Hirsjärvi ym. 2014, 129-131; Fonsén 2014, 63-64.) Opinnäytetyö kohdistuu todellisuuden tutkimukseen, joten se on luonteeltaan empiirinen. Tämä opinnäytetyö on sidottu opiskelijan ymmärrykseen sosiaali- ja kasvatustieteen perin-teistä ja ajattelumalleista. Työn taustasitoumukset määrittävät opinnäytteen metodologisia valintoja sekä tutkimuksen toteuttamisen tapoja. Kyseessä on silloin tarkastelu tutkimuksen tieteenfilosofisista sitoumuksista.

Teleologisena lähtökohtana tämän opinnäytetyön tekemiselle ovat olleet varhaiskasvatuksen kentän työntekijöiden palautteet ja kysymykset päivähoitomentoroinnin jäsentämisestä sekä vahvistamisesta. Näin aineistoa keräämällä pyritään mahdollistamaan uuden tiedon esille saaminen. Uuden tiedon avulla voidaan toteuttaa tutkimuksen kehittämisenäkökulma. Kehit-tämissuuntaa on pohdittu samanaikaisesti myös toimijan, Kirkkonummen suomalaisen seura-kunnan, päivähoitomentoreiden kanssa käydyissä keskusteluissa, sisäisenä työn kehittämisen tarpeena ja työn fokuksen selkiyttämisenä. Tutkimuksella pyritäänkin yhdistämään molemmat tarpeet.

Opinnäytteen epistemologinen tausta-ajatus on konstruktivistinen. Työssä liitetään yhteen tiedon tuottajat ja heillä oleva tieto: varhaiskasvattajien kenttäasiantuntemuksen ja heitä kouluttavien asiantuntijoiden, päivähoitomentoreiden, asiantuntemuksen. (Tynjälä, Huttunen & Heikkinen 2004, Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tämän lisäksi opinnäytetyössä tiedon tuottajana on ollut opinnäytetyöntekijä itse varhaiskasvatuksen pedagogisen johtami-sen ja kasvatustyön asiantuntijana. Tutkijan oma asiantuntijuus on toiminut tiedon tuottajana tutkimuksella kerätyn aineiston ja tutkijan vuoropuhelussa aineistoa analysoitaessa sekä ym-märrettäessä ja tulkittaessa.

Tutkimuksessa kerätty tieto on ollut moniäänistä ja toisaalta se on mahdollistanut myös yksit-täiseltä vastaajalta kerätyn tiedon käsittelyn merkityksellisenä tutkimustulokselle. Vastaajien tieto on ymmärretty subjektiivisena tietona. Tiedon tuottamisen taustaoletuksesta ovat syn-tyneet metodologiset valinnat sekä tutkimusmenetelmän että -analyysin osalta.

Sosiaali- ja terveysalan ihmiskäsitys rakentuu holistisen ihmiskäsityksen pohjalta. Ihminen on tajunnallinen, kehollinen ja situationaalinen kokonaisuus (Rauhala 2005, 32). Uskontokasvatukseen liittyvät peruskysymykset kuten kuka minä olen, mistä minä tulen tai mihin minä menen kuoleman jälkeen, tekevät näkyväksi vastaajan henkilökohtaista arvomaailmaa sekä ihmis- ja maailmankäsitystä. Kasvatustyössä valtakunnallinen ja kunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma kertovat kasvatusyhteisön sitoumuksen lapseen ja lapsikäsitykseen. Kirkkonummen kunnan päivähoidossa kasvatustyön perustana oleva ihmiskäsitys on aukaistu työn kohde-ryhmän mukaan lapsikäsityksenä, joka on luonteeltaan holistinen ja lapsilähtöinen (Kirkkonummen kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2011, 8). Tämän tutkimuksen ontologinen näkemys on realistinen ja perustuu tutkijan ymmärrykseen jokaisen vastaajaan yksilöllisestä ihmiskäsityksestä ja kasvattajayhteisön yhteisestä ihmiskäsityksestä kasvatuksen perustana. Opinnäytetyöntekijän oma ihmiskäsitys perustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen. Opinnäytetyöntekijä ymmärtää oman ihmiskäsityksensä vaikutuksen tutkimuksen kohteen tarkastelussa ja pyrkii objektiiviseen tutkimiseen kaikissa tutkimuksen vaiheissa.

Tutkimuksen logiikka rakentuu induktiiviseen päättelyyn, jossa opinnäytetyöntekijä muodostaa päätelmiä yksittäisistä havainnoista yleisempään havaintoon. Koska kyseessä on tapaus-tutkimus, ei tutkimuksen tavoitteena ole muodostaa yleistä teoriaa, vaan parhaimmillaan päästä abduktiiviseen päättelyyn yksittäisen tapauksen osalta. Tällöin tutkimukset tuloksia yhdistetään olemassa olevaan teoriaan. (Saaranen & Kauppinen-Puusniekka 2006.)

2.2 Uskontokasvatus ja kulttuurinen katsomuskasvatus osana päivähoidon arkea

Päivähoidon kasvatuksen lähtökohtana on lapsen kokonaisvaltainen oppiminen ja kasvun tukeminen yhdessä vanhempien kanssa. Kokonaisvaltaisuus sisältää ajatuksen siitä, että uskontoon, elämänkatsomukseen ja arvomaailmaan liittyvät kysymykset eivät ole irrotettavissa muusta kasvatuksesta. Kysymykset ja kasvaminen liittyvät lapsen maailmankuvan kehittymiseen. Päivähoidon uskontokasvatuksen tavoitteet ovat yleissivistäviä, tiedon ja kokemuksen välittämistä uskonnosta. (Kallioniemi 2005, 20; Ubani 2010, 41-45.)

Varhaiskasvatussuunnitelma avaa kasvatuksen kokonaisvaltaisuutta kasvatuksen näkökulma-ajattelun kautta. Näkökulmien avulla on mahdollisuus paneutua yksittäisen sisältöalueen suunnitteluun osana kokonaisvaltaista kasvatusta. Tavoitteena on kuitenkin, että lapsella on mahdollisuus joka hetki lähestyä toimintaa, ryhmää ja kasvuympäristöä jokaisen sisältöalueen kautta. Koska lapsi on aistit avoimena ja vuorovaikutuksessa toimintaympäristönsä kanssa, voivat lapsen uskontokasvatukseen liittyvät pohdinnat tulla missä hetkessä päiväkotipäivää tahansa. Siten kasvattajan tulee olla valmiina kohtaamaan lapsen kysymykset ja pysähtyä hetkeen yhdessä lapsen kanssa. (Kallioniemi 2005, 21; Laakso, Vuorelma & Halme 2010, 51-53).

Uskonnollisella kentällä on tapahtunut nopeasti muutoksia. Viime vuosina yhteiskunta on monikulttuuristunut ja moniarvoistunut. Uskontojen kirjo on myös kasvanut. Tämä kehitys on haastanut kasvattajia ja kasvatussyhteisöjä tarkastelemaan omaa kasvatustaan suhteessa muihin kulttuureihin ja uskontoihin. Monikulttuurinen lapsiryhmä tarjoaa kasvattajalle mahdollisuuden kehittää omaa uskontosensitiivisyyttään. Uskontosensitiivisyydellä tarkoitetaan kykyä tunnistaa uskontojen ja katsomusten erilaisuus ja hyväksyä tilanne. Jotta kasvattaja voisi kehittyä, tarvitaan tietoa muista uskonnoista, katsomuksista ja kulttuureista. Samalla pitää myös olla selvillä omista arvoista ja asenteista. Tutustumisen voi aloittaa läheltä, itseltä ja omasta lapsiryhmästä. Silloin pääsee harjoittelemaan kasvatustaan aidossa ympäristössä yhdessä lasten ja vanhempien kanssa. (Kuusisto & Lamminmäki-Vartia 2010, 132-133; Ubani 2014, 106-111.)

Ubani (2014) on tiivistänyt varhaiskasvatuksen uskonto- ja katsomuskasvatusta Wrightin uskontokasvatusteorian pohjalta viiteen kohtaan. Ensiksi luodaan uskonnoille ja katsomuksille tila, horisontti. Kasvattaja ei voi ulkoistaa itseään uskontokasvatuksesta vaikka omassa henkilökohtaisessa taustassa olisi arvoriistiriitoja lapsiryhmän uskontoihin tai katsomuksiin nähden. Toiseksi nähdään lapsen oikeus omaan horisonttiin ja pohdintoihin. Kasvattajan tehtävä on myötävaikuttaa lapsen uskonnollisen ja katsomuksellisen identiteetin muodostumiselle. Kolmanneksi kasvattajan tulee tunnistaa rakenteellista valtaa ja vastata sen haasteisiin. Omien arvojen ja ajattelumallien tunnistaminen ja niiden vaikutuksen näkeminen on tärkeä osa kasvatustyötä. Mikään kasvatusta ei ole neutraalia. Neljänneksi horisonteille mahdollistetaan dialogi. Dialogin avulla voidaan rikastuttaa ja selkeyttää lapsen ajattelua uskonnollis-katsomuksellisissa kysymyksissä. Viidenneksi opetetaan lapselle uskonnollinen ja katsomuksellinen lukutaito. Lapsen tulisi nähdä ja ymmärtää, että ihmisten erilainen ajattelu ja eritavoin uskominen on mahdollista, täysin luonnollista ja hyväksyttävää. (Ubani 2014, 116-122.)

2.3 Uskontokasvatus päivähoitossa

Suomessa uskontokasvatus kuuluu kaikille kasvatusta ja opetusta järjestäville yksiköille niin varhaiskasvatuksessa kuin opetuksessakin. Eurooppalaisella tasolla tarkasteltuna Suomen malli edustaa niin sanottua yhdenmukaista, vahvaa mallia. Vahva malli tarkoittaa uskonnonopetuksen järjestämistä keskitetyllä opetusmallilla. Suomen mallissa uskonnonopetus on lapsen oman uskonnon opetusta ja kuuluu osaksi lapsen kokonaisvaltaista kasvatusta. Malli on ainutlaatuinen. Muut Pohjoismaat, Ruotsi, Norja, Tanska ja Islanti, ovat ratkaisseet uskonnonopetuksen yleisenä oppiaineena kaikille. (Kallioniemi 2008.)

2.3.1 Lait, asetukset, säädökset, ohjaavat asiakirjat

Varhaiskasvatusta säädellään lailla ja asetuksilla. Tämän lisäksi kasvatustyötä ohjaavat erilaiset säädökset sekä yleismaailmalliset asiakirjat. Uskontokasvatus on osa yhteiskunnan antamaa julkista kasvatusta. Päivähoidon uskonto- ja katsomuskasvatusta määrittelevät laki lasten päivähoitosta (Varhaiskasvatuslaki 1973/36), esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010) sekä yleiset lait ja sopimukset, joista tärkeimpiä ovat Suomen perustuslaki (Suomen perustuslaki 1999/731), uskonnonvapauslaki (Uskonnonvapauslaki 2003 /453) sekä Yhdistyneitten kansakuntien lasten oikeuksien perussopimus (Yleissopimus lasten oikeuksista 1989). Tämän lisäksi uskontokasvatuksen keskeinen kasvatuksellinen viitekehys on lapsen hengellisen kasvun tukeminen ja siihen liittyvät erityiskysymykset.

2.3.2 Suomen perustuslaki

Suomen perustuslakiin (1999) on kirjattu ihmisten yhdenvertaisuus lain edessä. Sen mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eriarvoiseen asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perustella (Suomen perustuslaki 1999/731, 6.§).

Lain 11 §:ssä määritellään uskonnon ja omantunnon vapaudesta. ”Uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen. ”Lapsen ääni ja oikeus tulee varhaiskasvatuksessa kuulluksi vanhempiensa kautta”. (Suomen perustuslaki 1999/731, 11.§.)

2.3.3 Uskonnonvapauslaki

Uskonnonvapauslaissa (2003) säädetään uskonnonvapauden käyttämisestä. Laissa määritellään lapsen uskonnollisen aseman päättämisestä: ”Lapsen uskonnollisesta asemasta päättävät hänen huoltajansa yhdessä. Jos huoltajat eivät kuitenkaan lapsen syntymän jälkeen sovi lapsen uskonnollisesta asemasta, voi lapsen huoltajana toimiva äiti vuoden kuluessa lapsen syntymästä yksin päättää lapsen liittymisestä uskonnolliseen yhdyskuntaan.” (Uskonnonvapauslaki 2003/453, 3 §.)

2.3.4 Varhaiskasvatuslaki ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Päivähoidon varhaiskasvatuslain (1973) uudistus on tämän opinnäytetyön kirjoittamisvaiheessa vielä kesken. Uudistuksessa päivähoitonimikkeestä luovutaan ja tilalle tulee nimike varhais-

kasvatus. Lain uudistuksen ensimmäinen vaihe astui voimaan 1.8.2015 (Opetus- ja kulttuuri-ministeriö 2015). Uudessa varhaiskasvatuslaissa muuttuvia asioita ovat varhaiskasvatuksen määritelmä ja sen tavoitteet, ryhmäkoko, varhaiskasvatusympäristö, varhaiskasvatussuunnitelma, osallisuus ja vaikuttaminen, varhaiskasvatuksen asiantuntijavirasto sekä yhteistyö.

Uuden varhaiskasvatuslain 2 a §:n tavoitteisin on kirjattu, että laki antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen. Lain tehtävänä on edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin lapsen kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Se, miten uusi kirjaus vaikuttaa varhaiskasvatussuunnitelman uskonnollis-katsomuksellisen näkökulman sisältöön ja sen soveltamiseen, päivähoitomentorointiin ja yhteistyöhön seurakunnan kanssa, on vielä sanoittamatta. Uusi varhaiskasvatussuunnitelma tulee sanoittamaan tavoitteita konkreettisemmalle tasolle. (Varhaiskasvatuslaki 1973/36, 2 §.)

Valtakunnalliset varhaiskasvatuksen linjaukset ovat vuodelta 2005 ja linjauksen kohdassa 2.2. kerrotaan, että lapsella on oikeus omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon tai katsomukseen. Tämän lisäksi asiakirjassa on määritelty varhaiskasvatuksen sisällölliset lähestymistavat, joista uskonnollis-katsomukselliseen lähestymistapaan on kirjattu lähestymistavan ydin ja sen toteutuminen päivähoidossa. Ytimen muodostavat uskonnolliset, hengelliset ja henkiset asiat ja ilmiöt. Lapsen oman uskonnon tai katsomuksen perinteeseen sekä tapoihin ja käytäntöihin perehdytään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 12.)

2.3.5 Perusopetuslaki ja esiopetussuunnitelman perusteet

Esiopetusta ohjaa perusopetuslaki (1998). Perusopetuslaissa säädetään opetuksesta ja oppivelvollisuudesta. Lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta. (Perusopetuslaki 25 §.) 1.1.2015 lakiin tehtiin muutos niin, että esiopetus tuli pakolliseksi. Siten lapsen on 1.8.2015 alkaen osallistuttava oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna vuoden kestävään esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. (Perustuslaki 26a §.) 1.1.2015 astui voimaan myös opetushallituksen antama määräys uudesta esiopetussuunnitelmasta. Uudet määräykset voidaan ottaa käyttöön 1.8.2015 ja ne tulee ottaa käyttöön viimeistään 1.8.2016 (Opetushallitus 2015a). Esiopetussuunnitelmaan on kirjattu esiopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittämistä ohjaavat periaatteet.

Keskeisiä periaatteita ovat esiopetuksen yhtenäisyys kaikille lapsille, oppimisen ja oivaltamisen tuottavat lapselle iloa, lapsi on osallinen ja oman elämänsä toimija ja että lapsen arki esiopetuksessa on turvallista ja hyvinvointia lisäävää. Toimintakulttuurilla tavoitellaan lapsen huomioimista osana yhteisöllistä vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittäjänä. Toisten huomioonottaminen ja yksilöllisyyden kunnioittaminen antaa lapselle toimintata-

poja monikulttuurisessa ja -muotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle. (Esiopetuksen opetus-suunnitelman perusteet 2014, 22-23.)

Uutta esiopetussuunnitelmaa varten opetushallitus antoi 16.9.2014 esiopetusta koskevan ohjeen uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetuksen sekä uskonnollisten tilaisuuksien järjestämiseksi esiopetuksessa. Ohjeen mukaan esiopetukseen sisältyy eettistä kasvatusta ja kulttuurista katsomuskasvatusta sekä uskontokasvatusta. Uskontokasvatuksen vaihtoehtona on elämäkatsomustietokasvatus. Valinnan lapsen osallistumisesta katsomukselliseen opetukseen tekevät vanhemmat. Vanhemmilla on myös mahdollisuus valita lapselle näiden sijasta muuta opetusta. (Opetushallitus 2015b.) Esiopetuksen juhlaperinteet liittyvät koulun ja yhteiskunnan yhteisille juhlaperinteille. Näitä juhlia ovat esimerkiksi joulu-, kevät- ja itsenäisyyspäivänjuhla. Juhlatraditioihin voi sisältyä joitakin uskontoon viittaavia elementtejä, jotka ovat osa suomalaisten kulttuuria. Uskontoon viittaava, mutta ei uskontoa harjoittava elementti voi olla yksittäisen virren laulaminen.

Uskonnon harjoittamisen liittyvät tilaisuuksia ja toimituksia voidaan järjestää esiopetuksessa. Tällöin lapsen vanhemmat ilmoittavat kasvattajille, osallistuuko lapsi uskonnollisiin tilaisuuksiin. Ilmoitus voidaan tehdä lapsen esiopetussuunnitelmaa tehtäessä vanhempainkeskustelussa tai tapauskohtaisesti. Perustuslain 11 § 2 momentin mukaan yksikään lapsi ei ole velvollinen osallistumaan uskonnonharjoittamiseen eikä näihin tilaisuuksiin osallistumatta jättäminen saa aiheuttaa lapselle leimaantumista tai muita haitallisia seuraamuksia. Esiopetussuunnitelman mukaisesti kaikille lapsille on järjestettävä vaihtoehtoista, pedagogista toimintaa. Esiopetuksen henkilöstöllä on velvollisuus tiedottaa vanhemmille esiopetuksen toiminnasta ja toiminnan sisällöistä riittävän ajoissa. (Opetushallituksen ohje 16.9.2014.)

2.3.6 Lapsen oikeuksien yleissopimus

Yhdistyneiden kansakuntien 20.11.1989 laatima lasten oikeuksien yleissopimus ratifioitiin Suomessa 1991. Yleissopimus velvoittaa Suomea toteuttamaan sopimuksessa mainitut lapsen oikeudet. Sopimuksen piirissä ovat kaikki alle 18 - vuotiaat lapset ja nuoret. Sopimuksessa on neljä yleistä periaatetta: syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen, lapsen oikeus elämään ja kehittymiseen sekä oikeus tulla kunnioitetuksi lapsen omista näkemyksistä. Sopimus sisältää kaikkiaan 54 artiklaa. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989.)

Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa on useita artikloja, jotka liittyvät lapsen oikeuteen ilmaista mielipiteitään ja lapsen oikeudesta uskontoon. Keskeisiä näistä ovat:

- 13. artikla: Lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä, kunhan se ei loukkaa muita. Lapsella on oikeus saada tietoa.

- 14. artikla: Lapsen oikeutta ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen pitää kunnioittaa hänen ikätasonsa huomioon ottaen. Valtion tulee kunnioittaa vanhempien lapselle antamaa ohjausta tämän oikeuden käyttämisessä.
- 18. artikla: Vanhemmilla on ensisijainen ja yhteinen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä lapsen edun mukaisesti. Valtion tulee tukea vanhempia lapsien kasvattamisessa
- 29. artikla: Koulutuksen tulee kehittää lapsen kykyjä, ihmisoikeuksien, lapsen vanhempien sekä oman ja muiden kulttuurien kunnioittamista sekä suvaitsevaisuutta.
- 30. artikla: Vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaansa kuuluvalla lapsella on oikeus ryhmänsä kulttuuriin, uskontoon ja kieleen. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989.)

2.4 Keskeiset käsitteet

Tutkimuksen teoreettisella viitekehyksellä tarkoitetaan keskeisiä käsitteitä ja niiden välisiä merkityssuhteita (Tuomi & Sarajärvi 2009, 18; Alasuutari 2011, 261-267). Tämän opinnäytetyön viitekehys rakentuu päivähoiton uskontokasvatuksen sekä mentoroinnin käsitteille, näitä kahta käsitettä täsmentävistä tai lähellä olevista käsitteistä lähtien pääkäsitteitä täydentäen ja avaten. Varhaiskasvatussuunnitelmassa uskontokasvatus on osa uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan perusteita (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 8-9,23).

Uskontokasvatus, kuten koko varhaiskasvatus, perustuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalle. Lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma puolestaan perustuu lapsen ryhmän, päiväkotiyksikön ja valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalle. Varhaiskasvatussuunnitelma jakautuu kasvatuksen näkökulmasta eri lähestymistapoihin. Näistä lähestymistavoista uskonnollis-katsomuksellinen lähestymistapa sisältää lapsiryhmän ja yksittäisen lapsen uskonto- ja arvokasvatukseen liittyvät kysymykset. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 29-33.)

Päivähoitomentoroinnin teoreettinen viitekehys pohjautuu mentorointikäsitteen lähtökohtiin. Työn etuliite päivähoito kertoo työn kontekstin ja kohderyhmän. Näistä lähtökohdista on johdettu tutkimuksen keskeiset käsitteet: mentorointi, varhaiskasvatussuunnitelma, uskonnollis-katsomuksellinen lähestymistapa sekä uskonto- ja arvokasvatus.

2.4.1 Mentorointi

Mentorointi on asiantuntijuuteen ja sen jakamiseen perustuva työn tekemisen ja oppimisen malli. Mentoroinnilla käsitetään erilaisia ohjaussuhteita. Perinteinen mentorointi sisältää ajatuksen mentorin tiedollisesta paremmuudesta mentoroitavaan nähden. (Vehviläinen 2008, 203-207.) Tähän ajatusmalliin sisältyy konkari-noviisi tai oppipoika-kisälli asetelma. Oppiminen perustuu behavioristiseen oppimiskäsitykseen, jossa mestari kaataa kaiken tietonsa novisiin tyhjään maljaan. Perinteisessä mallissa on aina kyse myös kahden henkilön välisestä suh-

teesta. (Kupias & Salo 2014, 14-18.) Oppimiskäsityksen muututtua behaviorismista konstruktivistiseen käsitykseen sai mentorointi uuden näkökulman. Mentorointi nähtiin nyt kahden-suuntaisena, kahden osapuolen yhteisen oppimisen matkana. Samalla mentorointi laajeni myös käsittämään ryhmää ja organisaatiota. Käyttöön tuli käsite vertaismentoroinnista. (Heikkinen & Huttunen 2008, 203-207.)

Kirkkonummen päivähoitomentorointimallissa mentoroinnin malli pohjautuu Kirkkohallituksen kasvatus ja nuoriso-osaston vuonna 2010 julkaisemiin periaatteisiin päivähoitomentoroinnista. Periaatteissa päivähoitomentorointisuhde nähdään kahden tai useamman henkilön vastavuoroisena, dialogisena ja vapaaehtoisuuteen perustuvan suhteena, jossa kummatkin tai kaikki osapuolet toimivat mentoreina toisilleen (Kumppaniksi kulkemaan 2010). Mentorisuhde perustuu vahvaan läsnäoloon mentorointitilanteissa. Suhteessa jaetaan arjen kokemuksia ja näkemyksiä uskontokasvatuksen kysymyksistä. Se vahvistaa kaikkien toimijuutta uskonnonpedagogisissa kysymyksissä. Mentorointi korostaa osapuolien tasavertaisuutta. Siinä ammatillaisen osaaminen yhdistyy ja tuottaa uutta oppimista, käytännön osaamista ja asiantuntijuutta. Mentorin ja mentoroitavan välinen suhde perustuu keskinäiseen luottamukseen ja yhteisiin ammatillista kasvua tukeviin ja tulevaisuuteen suuntautuviin tavoitteisiin. (Pesonen 2008, 103-106.) Mentorointia käytetään työelämässä kasvavassa määrin eri työaloilla. Suomeen mentorointi on rantautunut 1990 - luvulla (Petäjä 2008, 125-126.)

Työuran aikana työntekijälle kertyy käytännön työssä opittua hiljaista tietoa. Hiljaisen tiedon käsitteen kehitti Michael Polanyi. Polanyin (1966) mukaan ihmisellä oleva sanoin ja numeroin ilmaistu tieto on vain murto-osa kaikesta hänellä hallussaan olevasta tiedosta (Polanyi 1966, ks. Heikkinen & Huttunen 2008, 205-206.) Martin Heidegger (2000) avaa hiljaisen tiedon luonnetta käsitteillä ”käsillä olevaa” tai ”esilläolevaa”. ”Käsillä olevaa” hiljaista tietoa ei ole koskaan sanoitettu mutta se on läsnä toiminnassa. ”Esillä oleva” hiljainen tieto on puolestaan tietoa, jota voidaan ilmaista sanoilla. (Heidegger 2000, ks. Heikkinen & Huttunen 2008, 207.) Hiljaisen tiedon näkyväksi tekeminen työyhteisössä on tärkeää. Mentorointi on työkalu, jolla yhdistetään hiljaista tietoa päivähoiton kasvattajien ja seurakunnan päivähoitomentoreiden kesken. Mentoroinnin avulla kummankin työyhteisön yhteinen tieto kasvaa. Hiljaista tietoa voidaan jakaa paitsi puhumalla niin myös tekemällä.

Mentorointisuhde voi olla yksilötason tai yksilöiden ja organisaatiotason välinen suhde. Organisaatio voi olla oma lähitiimi, oman organisaation toinen osasto tai ulkopuolinen organisaatio. Mentorointisuhteessa kaikki osapuolet tunnistavat ja tunnustavat toisen asiantuntijuuden ja oman oppimisen tavoitteet luoden näin yhteisen prosessin. Kirkkonummen mallissa mentorointi mahdollistaa oppimisen yli organisaatorajojen ja jopa lisää hetkellisesti henkilöresursseja kummankin osapuolen työyhteisössä työntekijöiden työskennellessä osana organisaation päivittäistä työskentelyä. Mentorointi vaatii suhteelta vahvaa luottamusta, tasa-arvoa ja työ-

antajan työlle osoittamaa aikaa. Onnistunut mentorointi kasvattaa kummankin organisaation tiedollista ja taidollista sekä kehittämisosaamista. (Vehviläinen 2014, 140-159.)

Kirkkonummen mentorointimalli perustuu reflektiiviseen mentorointimalliin. Tämä malli korostaa vuorovaikutuksen merkitystä, roolien tasavertaisuutta ja joustavuutta tilanteen mukaan. Toinen tapa tarkastella mentorointia on sijoittaa se työn tekemisen paikkaan. Tällöin mentorin rooli vaihtuu tarkastelukulman mukaan. Asiantuntijamentori toimii lapsiryhmässä ja kasvattajien tiimeissä. Organisaatiomentori puolestaan tukee hallintotyötä ja työparina ovat tällöin päiväkotijohtajat. Mentoroinnin muodoista voidaan käyttää myös nimitystä hallinnollinen mentorointi ja päivähoidossa tapahtuva mentorointi. Kirkkonummen mallissa mentorin on tärkeä osata toimia kummassakin roolissa ja kummallakin tasolla. (Pesonen 2008, 107-109; Kumppaniksi kulkemaan 2010.)

Mentorointi on ohjauksen työkalu. Ohjauskäytäntö voidaan eritellä tuotosvetoiseksi tai prosessivetoiseksi ohjauskäytännöksi. Ohjaussuhteen alussa on tärkeä ymmärtää, kumpi ohjausmenettely on kussakin tilanteessa tarkoituksenmukaista. On myös oleellista sanoittaa työskentelyn luonne niin, että sekä ohjattavalla että ohjaajalla on sama ymmärrys siitä, kumpaa ohjaustapaa käytetään. Mentoroinnissa ohjaussuhde voi olla kumpaakin. Tuotosvetoinen ohjausmalli voi päivähoitomentoroinnissa olla sitä, että yhdessä pohditaan, suunnitellaan ja tarvittaessa toteutetaan päiväkodin lasten kanssa uskontokasvatukseen liittyvä työskentely, projekti. Prosessiveton ohjausmalli syntyy puolestaan ohjattavan omasta toiminnasta ja työskentelystä mentorointitilanteissa. Prosessiohjauksen avulla voidaan työskennellä lapsiryhmän Vasun uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan suunnittelussa ja sen avaamisessa työntekijöille. (Vehviläinen 2014, 111-113.)

Mentorintityölle on asetettu lastenohjaajan työnkuvassa erityisiä vaatimuksia. Mentorointityö edellyttää erittäin hyviä vuorovaikutustaitoja: kuuntelemista, puhumista ja jakamisen taitoja. Vuorovaikutukselle on tärkeää ymmärtää paikallisen toimintaympäristön ja siihen liittyvien piirteiden merkitys. (Päivähoitomentorin tehtäväkuva 2014.) Esimerkiksi, kun toimitaan eri organisaatioissa, täytyy huomioida organisaation toimintatavat, toimintakulttuuri, toimintaympäristö sekä kieli. Kirkon varhaiskasvatuksen työntekijän uskonnollisen kasvatuksen kieli perustuu kasteopetukseen, kristillisen kasvatuksen ammattikieleen. Päivähoidossa uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan kieli on uskontokasvatuksen kieltä. Päivähoitomentorin on hallittava varhaiskasvatuksen toimintaympäristö ja ammattikieli voidakseen toimia päivähoidon varhaiskasvatuksen tavoitteiden mukaisesti uskottavasti, rakentavasti, ennakkoluulottomasti ja asiantuntevasti.

2.4.2 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus tarkoittaa lasta kasvattavien tahojen halua sitoutua toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehittymisen ja oppimisen tukemiseksi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32). Kasvatuskumppaneina toimivat tällöin päivähoidon kasvattajat ja lapsen vanhemmat tai huoltajat. Kasvatuskumppanuus on vuorovaikutukseen perustuva suhde vanhempien ja kasvattajien välillä siten, että vanhemmilla säilyy kuitenkin oman lapsensa ensisijainen kasvatustietoisuus ja -oikeus. Keskeisenä tekijänä on dialogisuus, taito yhdessä puhumiseen, ajatteluun ja toimimiseen. (Kekkonen 2012, 54.)

Kasvatuskumppanuutta voidaan tarkastella kahdeksasta eri osa-alueesta: varhaiskasvatuksen kehittämisestä, ammatillisesta vuorovaikutuksesta, päivähoidon ja kodin jaetusta kasvatustehtävästä, lapsen ja vanhemman suhteen kannattelusta, lapsen kokemusten ja tarinoiden kuulemisesta, vanhempien osallisuudesta, kasvattajan kasvatustietoisuudesta sekä kasvattajan tunnevuorovaikutuksesta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17-29.) Kasvatuskumppanuudessa korostuvat vanhempien ja kasvattajien yhteinen toimijuus, ratkaisukeskeisyys ja kannattelevuus, jaettu asiantuntijuus sekä vuoropuhelu ja dialogisuus (Lämsä 2013, 51).

Kasvatuskumppanuudessa lapsen hyvinvointi on kaiken toiminnan perusta. Suhteeseen kuuluu se, että päivähoidon kasvattajat yhdessä vanhempien kanssa jakavat havaintojaan lapsen toiminnasta kotona ja päivähoidossa. Kasvatuskumppanuus on kasvattajien tietoista sitoutumista lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi. (Ijäs 2013, 213-221.) Vanhempien tehtyä päivähoitopäätöksen, alkaa kasvatuskumppanuussuhde syntyä kasvattajien aktiivisessa vuorovaikutuksessa lapsen vanhempien kanssa. Kasvatuskumppanuus tarvitsee toimiakseen vanhempien ja kasvattajien sitoutumista yhteisiin kasvatuspäätöksiin. (Kekkonen 2012, 42-43.) Kasvatuskumppanuudessa on myös kyse lapsen vanhempien ja perheen arvojen, uskomusten ja toimintamallien ymmärtämisestä ja hyväksymisestä (Kaskela & Kronqvist 2007, 34-35). Jotta voi hyväksyä perheiden moniarvoisuutta, tulee kasvattajan tuntea omat kulttuuriset arvot ja niiden merkitys vuorovaikutussuhteessa. Tämä on edellytys vanhempien kuulemiselle ja kasvatuskumppanuussuhteen toimivuudelle. (Kekkonen 2012, 60.)

Kasvatuskumppanuutta on myös yli organisaatiorajojen tehtävä kasvatuksen tukeminen. Päivähoitomentoroinnissa kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan seurakunnan päivähoitomentorin ja kunnan varhaiskasvattajan yhteisiä tavoitteita lapsen kokonaisvaltaisen kasvun tukemiseksi (Lapset seurakuntalaisina 2013, 29). Kasvatuskumppanuuden näkökulma rakentuu Varhaiskasvatussuunnitelman uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan sisällöistä ja tavoitteista.

2.4.3 Varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelma (Vasu) on laadittu vuonna 2003 Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) toimesta. Stakesin yhdistyttyä vuonna 2009 Kansanterveyslaitoksen kanssa siirtyi vastuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta uudelle organisaatiolle, Terveystieteiden tutkimuskeskukseen (THL). (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015.) Asiakirjassa on määritelty päivähoidolle asetetut kasvatustavoitteet. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena oli yhdenmukaistaa päivähoidon sisällöllistä kasvatustoimintaa. Asiakirjassa kasvatuksen sisältötavoitteet on jaettu kuuteen lähestymistapaan (orientaatioon), joiden avulla esitellään kasvatuksen perusorientaatiot. Lähestymistapojen tavoitteena on luoda lapselle mahdollisuus perehtyä, ymmärtää ja kokea erilaisia monimuotoisia ilmiöitä. Lähestymistavat ovat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen sekä uskonnollis-katsomuksellinen. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 26.)

Lähestymistapojen avulla tuodaan esille kokonaisopetukseen kuuluvia osa-alueita ja niiden erityistä merkitystä lapsen kasvuun ja kehitykselle. Lähestymistavat eivät ole yksittäisiä oppiaineita vaan keskeistä niille on läpinäkyvyys ja toisiaan tukeminen. Jokainen lähestymistapa on siten osa lapsen arkielämää päiväkodissa. Siirtyminen eri lähestymistavoista toiseen on luontevaa ja luonnollista. Kasvattajan kannalta eri lähestymistavat vaativat pysähtymistä ja suunnittelua siitä, millä tavoin sisältötavoitteet tulevat osaksi lapsen ja päiväkotiryhmän kasvatusta- ja opetussuunnitelmaa. Uskontokasvatus kuuluu uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan sisältöön. (Kirkkonummen kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2011.)

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteella kunnat ovat laatineet kuntatason Vasun. Kirkkonummella ensimmäinen Vasu tehtiin vuonna 2005 ja sitä on päivitetty viimeksi 15.6.2011. Uuden esiopetussuunnitelman käyttöönotto 1.8.2016 käynnistää kunnassa varhaiskasvatussuunnitelman päivityskierroksen (Kotamäki 2015). Kuntatason Vasussa on huomioitu paikallinen toimintaympäristö ja sen tuomat mahdollisuudet kasvatustoiminnalle. Kuntatason Vasun jälkeen päiväkodit ovat laatineet oman päiväkotikohtaisen Vasunsa, jossa kasvatustavoitteet ja kasvatuskumppanuus on tuotu lähemmäksi lapsen arkea. Päiväkotitasosta seuraava on lapsiryhmä- ja lapsikohtainen vasu. Lapsikohtainen vasu laaditaan lapsen vanhempien kanssa. (Kirkkonummen kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2011, 2.)

Varhaiskasvatussuunnitelmaan kuuluu erillinen arviointisuunnitelma, joka toimii kasvatuksen arvioinnin ja kehittämisen työvälineenä. Arvioinnin kohteena ovat varhaiskasvatussuunnitelma, varhaiskasvatuksen toiminta sekä toiminnan vaikutukset. (Kirkkonummen kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2011, 48-49.) Uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan arviointia ja

valtakunnallisten tavoitteiden sanoittamista Kirkkonummen kunnan Vasuun tehdään myös kunnan ja seurakunnan yhteisessä uskontokasvatuksen ohjausryhmässä.

2.4.4 Uskonnollis-katsomuksellinen lähestymistapa

Varhaiskasvatussuunnitelman uskonnollis-katsomuksellinen lähestymistapa sisältää lapsen ja lapsen lähiympäristössä olevien uskonnollisten, hengellisten ja henkisten asioiden ja ilmiöiden pohtimista yhdessä lapsen ja lapsiryhmän kanssa. Painopisteinä orientaatioissa ovat lapsen oman uskonnon perinteet, tavat ja käytännöt. (Kirkkonummen varhaiskasvatussuunnitelma 2011, 28-29.) Koska lapsi elää vuorovaikutuksessa muiden lasten kanssa, on tärkeää myös, että lapsi saa tutustua häntä lähellä oleviin eri uskontoihin. Lapsi tutustuu asioihin ihmettelyn, kyselyn, pohtimisen ja hiljentymisen kautta. Lasta autetaan ymmärtämään uskonnollisiin ilmiöihin liittyvää sanallista ja sanatonta sekä symboliikan maailmaa. Tärkeänä osana lähestymistapaa on kulttuuriperinnön siirtäminen. Kirkkonummella kulttuuriperintöä siirretään kirkkopedagogiikan keinoin. Lähestymistapa ei painota mitään uskontoa tai näkemystä eikä se siten ole vakaumuksellista. (Kallioniemi 2008, 15; Petäjä 2008, 121.) Uskontokasvatuksella tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä uskonnollis-katsomuksellisen, vakauksettoman, lähestymistavan toteuttamista lapsen arjessa.

Lapsi kasvaa ja oppii kokonaisvaltaisesti. Lapsen hengellisen elämän kehitys kulkee siten samaa tahtia hänen psyykkisen kehityksensä kanssa. Lapsen hengellisen elämän kasvussa ovat merkittävimpiä tekijöitä lapsen tiedollinen, kielellinen ja emotionaalinen kehitys. Uskontokasvatuksen hedelmällisin opettamisen ajankohta on lapsen ollessa 3-7 -vuotias. (Kinnunen 2011, 23-24; Räsänen 2008, 9-10.) Fowler (1981) selittää alle kouluikäisen uskonnollisuutta induktiivis-projektiivisellä vaiheella, jossa lapsi elää tunnepitoista kautta ja mielikuvat toimivat pohjakarttana myöhemmän iän tulkinnalle. Ihmisellä on synnynnäinen tapa tarkastella itseään suhteessa ympäröivään maailmaan ja ihmisiin ja etsiä elämäntarkoitusta (Psychology Charts 2015.).

Lapsen hengellinen elämä rakentuu vanhempien mallista. Kinnusen mukaan sosialisatio kuvastaa alle kouluikäisen lapsen hengellisyyden kehittymistä. (Kinnunen 2011, 24-25; Niemelä 2011, 57.) Tämän vuoksi lapsen vasu -keskustelussa on tärkeää puhua vanhempien kanssa perheen uskosta ja vakaumuksesta. Vanhempien on tärkeä kertoa kaikista niistä toiveista, joita heillä on uskontokasvatukseen liittyen. Jokaisella perheellä on oma uskonnollis-kulttuurinen taustansa, ja jokaisella perheellä on oma tapansa noudattaa uskonnollisia perinteitä ja käytänteitä. Tämän vuoksi yleistäminen perheen vakaumuksen mukaan ei ole toimiva lähtökohta. Perheiden kanssa käytyjen keskustelujen perusteella muodostuu päivähoiton lapsiryhmän uskonnollinen ja kulttuurinen kartta, jonka mukaan uskonnollis-katsomuksellista lähestymistapaa voidaan alkaa suunnitella ja toteuttaa.

2.4.5 Uskonto- ja arvokasvatus

Arvoilla ilmaisemme sen, mitä arvostamme, pidämme ja koemme tärkeänä. Arvoilla voi ilmaista tahtotilaa, mutta vain todelliset arvot voivat toimia yksilön tai yhteisön tahtotilana ja toimintakulttuurina (Pesonen 2010). Päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelman keskeinen perusarvo on lapsen ihmisarvo. Kasvatuksen näkökulmasta on tärkeä vahvistaa lapsen itsetuntoa ja arvoa. Itsetuntoon liittyy myös tietoisuus omasta uskonnollisesta identiteetistä. (Kangasmaa, Petäjä & Vuorelma 2008, 37-38; Räsänen 2009, 152-153). Uskontokasvatus on päivähoitolailla määritelty osa varhaiskasvatusta. Uskontokasvatus on osa kontekstuaalisen kasvun mallia, jossa lapsi on aktiivinen toimija.

Bronfenbrennerin (1979) kehittämän bioekologisen mallin avulla voidaan ymmärtää perheen sisäistä vuorovaikutusta sekä ympäristöjä, joissa perhe toimii. Bioekologisessa mallissa ympäristö jaetaan neljään eri tasoon: mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemeihin. Näistä systeemeistä mikrosysteemi on perheenjäsenten ja perheen arjen lähipiiriin kuuluvien ihmisten vuorovaikutusta. Mikrotasolla käsitellään perheen perusarvoja: ihmiskäsitystä, maailmankäsitystä, uskontoa ja kaikkea sitä, mikä perheelle ja lähisukulaisille on elämässä tärkeää. Kodin ja päiväkodin yhteistyö on mesosysteemin vuorovaikutusta. Eksosysteemi on ympäristö, jossa lapsi ei toimi itse mutta johon eksosysteemin ympäristöt kuitenkin vaikuttavat. Eksosysteemiin kuuluvat esimerkiksi kasvatuskumppanuus ja vanhempien työssäkäynti. Makrosysteemin ympäristö koostuu yhteiskunnan harjoittamasta politiikasta ja lainsäädännöstä, jotka vaikuttavat suorasti tai epäsuorasti perheen toimintamahdollisuuksiin. (Hurme 2014, 71-72; Kallioniemi 2000, 7-10.) Mallin avulla voidaan tuoda esille ne toimijat ja tasot, joilla on merkitystä lapsen kehitykselle ja kasvulle. Kasvattajalle merkityksellisin on tieto siitä, että lapsi kehittyy samanaikaisesti kaikissa systeemeissä. Rimpelä on kehittänyt Bronfenbrennerin mallia edelleen. Systeemien sijaan hän tarkastelee kehitysyhteisöjä, joissa lapsi kehittyy. Jokainen kehitysyhteisö tuo lapsen elämään jotain erityistä. Tämä heijastuu vanhemmuuteen lisääntyvinä vaatimuksina. (Rimpelä 2013, 27-30.)

Lapsen arvomaailma rakentuu hänen ympärillään olevien lähi- ja oheiskasvattajien vaikutuksesta. Vanhempien merkitys lapsensa arvomaailman rakentajana on ensisijainen. Kasvatustietoisuus tarkoittaa kasvattajan kykyä asettaa kasvatuksellisia tavoitteita sekä nähdä omien arvojen merkitys tavoitteiden asettamisessa. (Hämäläinen 2011, 57-72; Vesikansa 2011, 110-123). Arvojen avulla ihminen muodostaa omaa maailmankatsomustaan ja etsii vastausta elämän tarkoitukseen. Suomalaisen yhteiskunnan arvomaailmaa on vuosisatoja muokannut humanistis-kristillinen ihmiskäsitys. Arvomaailman rakentuminen tälle perustalle näkyy yhteiskunnan lainsäädännössä, arjessa ja juhlassa. Arvokasvatus vaatii konkreettisia esikuvia ja kokemusta arvojen merkityksestä arjessa. Perinteiden siirtäminen vaatii dialogin ja kokemuksen

mahdollistamisen kasvatettavan ja kasvattajan välillä. (Puolimatka 2005, 81; Puolimatka, 2011, 12-14; Räsänen 2009, 154.)

Yhteiskunnallinen moniarvoistuminen on tuonut haasteensa myös varhaiskasvatuksen kentälle (Karila 2013, 25-27). Monikulttuurisuus ja moniuskontoisuus ovat aikamme yhteiskunnallinen status. Monikulttuurisuus on tuonut uskonnot näkyvämmäksi osaksi lasten arkea. Tämä ilmiö heijastuu päivähoitoon. Päivähoidon kasvatuspäämäärät perustuvat yhteiskunnan ja lainsäädännön sille asettamiin tehtäviin. Kasvatusta säätelevät ajassa olevat arvot ja moraalikäsitteet. Osana kasvatusinstituutiota on jokaisen varhaiskasvattajan ymmärrettävä oman arvomaailmansa merkitys kasvatustyössä ja tuettava ihmisyyden valmiuksien kehittämistä. (Gjerstad 2011, 82; Värri 2000, 144-152; Jantunen 2011, 131-139.)

3 Aikaisempia tutkimuksia

Päivähoitomentorinti-nimikkeellä ei ole olemassa aiempaa tutkimusta. Päivähoitomentoroinnin viitekehys rakentuu uskontokasvatuksen, uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan sekä mentoroinnin käsitteille. Näistä käsitteistä käsin löytyy jonkin verran ammattikorkeakoulu ja pro gradu - tason tutkimuksia. Päivähoitomentorointiin rinnastetaan myös päivähoitoyhteistyö - tai yhteistyö päivähoidon kanssa - nimikkeiden alla tehtävä työ seurakunnissa. Tuon tässä luvussa tuon esille muutamia viitekehukseen liittyviä uusimpia tutkimuksia. Koska ajankohtaista tieteellistä tutkimusta on vähän, tuon esille myös uusinta aihepiiristä tehtyä kenttätutkimusta.

3.1 Lastentarhanopettajat ja uskontokasvatus

A. Kallioniemi on tutkinut 2000 -luvun alussa helsinkiläisten lastentarhanopettajien käsityksiä päiväkodin uskonnollisesta kasvatuksesta ja sen toteuttamisesta. Hänen tutkimuksensa ”Helsinkiläisten lastentarhanopettajien käsityksiä päiväkodin uskonnollisesta kasvatuksesta ja sen toteuttamisesta” sivuaa omaa opinnäytetyötäni uskonnollisen kasvatuksen käytännön toteutuksen ja tuen tarpeen kartoituksen osalta. Vaikka nykyinen varhaiskasvatusta ohjaava asiakirja Vasu on tuolloin ollut vasta suunnitteilla ja ohjaus uskontokasvatuksen antamiseen on ollut erilaista, on lähtökohta tutkimukselle hedelmällinen opinnäytetyöni näkökulmasta. Käsityksiä on tutkittu kolmesta osa-alueesta: uskonnollisen kasvatuksen tavoitteista, uskonnollisen kasvatuksen käytännöistä sekä ko. kasvatukseen liittyvistä vaikeuksista ja täydennyskoulutuksen tarpeesta. (Kallioniemi 2000, 29-30.)

Tutkimusaineisto oli laajin löytämistäni tutkimuksista. Vastaajia oli kaikkiaan 306. Kysely oli tehty lomakekyselynä eteläisen ja itäisen päivähoitopiirin lastentarhanopettajille. Tavoitteen-

na oli saada mahdollisimman monipuolinen kuva erilaisilla alueilla toimivien päiväkotien uskontokasvatuksen arjesta. Kyselylomakkeella yhdistettiin tilastollista ja laadullista aineistoa. Laadullisella osuudella haluttiin syventää tilastollista tietoa. (Kallioniemi 2000, 30-34.)

Tutkimuksessa havaittiin jo tuolloin, että uskontokasvatukseen liittyvät haasteet ja vaikeudet sekä monikulttuuristuvan yhteiskunnan tuoma hämmennys kasvattaa lastentarhanopettajien uskontokasvatuksen lisäkoulutuksen tarvetta. Tuloksista selviää, että lapsiryhmän monikulttuurisuus tuo haasteita uskontokasvatukselle ja että kasvattajilla on henkilökohtaisia vaikeuksia uskontokasvatuksen liittämässä osaksi lapsen kokonaisvaltaista kasvatusta. (Kalliomäki 2000, 105-123). Seurakunnan työntekijöiden rooli nähtiin useasti uskontokasvatuksen asiantuntijoina, vaikka positio ei itsessään tuota asiantuntijuutta päivähoidon kontekstissa. Tutkimus herätti pohdintaa siitä, miten subjektiiviset käsitykset ohjaavat uskonnollista kasvatus-työtä ja kuinka laadukasta päivähoidossa annettava uskonnollinen kasvatus on. Kehittämiskökohtiksi tutkimuksessa havaittiin lapsilähtöisyyden vahvistaminen ja lastentarhanopettajien koulutuksessa uskonnon didaktiikan opetuksen vahvistaminen (Kallioniemi 2000, 137-142).

Helsinkiläisten lastentarhanopettajien uskontokasvatuksen haasteiden tutkimista jatkaa A. Kuusiston ja S. Lamminmäki-Vartian tutkimus ”Moral Foundation of the Kindergarten Teacher’s Educational Approach: Self-Reflection Facilitated Educator Response to Pluralism in Educational Context”. Tapaustutkimuksen kohteena on ollut viiden helsinkiläisten monikulttuurisen päiväkodin lastentarhanopettajien uskonto- ja katsomuskasvatuksellinen sensitiivisyys ja katsomuksellinen kompetenssi. Lähtökohtana tutkimukselle on maailmantilanteen muuttuminen ja nopea monikulttuuristuminen, joka näkyy päiväkodin lasten kulttuuritaustojen kirjona. Uudet kulttuurit ovat tuoneet mukanaan myös uusia uskontoja ja maailmankatsomuksia. Päiväkodeissa asiaa on ratkaistu jakamalla lapsia kielellisiin ja kulttuurisiin ryhmiin. Ratkaisuihin on usein jätetty huomioimatta lasten uskonnolliset ja maailmankatsomukselliset taustat. Varhaiskasvatuksen lait ja asiakirjat ohjaavat kuitenkin kehittämään kasvatustmenetelmiä ja lisäämään osaamista moniuskontoisesta ja moniarvoisesta kasvatuksesta. (Kuusisto & Lamminmäki-Vartia 2012, 1.)

Empiirisen tapaustutkimuksen aineisto kerättiin osallistavalla havainnoinnilla, teemakeskusteluilla, kyselyin sekä keräämällä tietoa varhaiskasvatuksen valtakunnallisista, kunnallisista ja päiväkotikohtaisista asiakirjoista. Tieto analysoitiin sisällönanalyysimenetelmää käyttäen. (Kuusisto & Lamminmäki-Vartia 2012, 3.)

Tutkimuksesta käy ilmi, että moninaisuus tuottaa jatkuvaa neuvottelua työntekijöiden välillä kasvatuksellisista käytännöistä ja kasvatuskumppanuudesta vanhempien välillä. Kasvattajilla on paljon epävarmuutta uskonto- ja katsomuskasvatuksen sisällyttämisessä kokonaisvaltaiseen kasvatukseen. Epävarmuuden lisäksi on myös suoranaista epätietoutta. Uskonto- ja katsomus-

kasvatus mielletään usein myös rajoittavaksi tekijäksi ryhmän arkipäivän ohjaamisessa. Tämä asenne vaikeuttaa neutraalia tai positiivista suhtautumista uskontoihin. (Kuusisto & Lamminmäki-Vartia 2012, 5-9). Ryhmän uskonnollinen monimuotoisuus haastaa lastentarhanopettajia enemmän kuin ryhmän kulttuurinen monimuotoisuus. Kehittääkseen omaa interkulttuurista ja katsomuksellista kompetenssiaan, tulisi lastentarhanopettajien saada tukea ja mahdollisuus dialogiseen itsereflektioon. (Kuusisto & Lamminmäki-Vartia 2012, 10.)

Muutoksesta uskontokasvatuksen osalta kertoo myös Ervastian Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyö ”Uskonnollis-katsomuksellisen orientaation toteutuminen varhaiskasvatuksessa” vuodelta 2011. Aineisto on kerätty haastattelemalla neljää päivähoiton kasvattajaa. Tavoitteena oli saada tietoa siitä, miten yhteistyö seurakunnan kanssa on toiminut, ja miten yhteistyö on auttanut uskontokasvatuksen toteutumisessa päivähoidossa. Lisäksi tutkimuksella haluttiin löytää yhteistyön kehittämiskohteita. (Ervasti 2011, 23-25.)

Tutkimuksen tuloksena uskontokasvatus nähtiin toteutuvan arjen pedagogiikassa kahdesta näkökulmasta: lapsilähtöisyytenä ja erilaisuuden huomioimisena. Lapsilähtöisyydellä arjessa nähtiin se, että lapset kohdataan ja heidän kanssa ollaan vuorovaikutuksessa perheen arkeen liittyvissä asioissa. Tähän luettiin myös keskustelut elämän peruskysymyksistä lapsen kanssa. Oman uskonnon ja tapojen esillä pitäminen tutustutti lapset Raamatun kertomuksiin ja virsiperinteeseen, samoin kuin lapsen oman uskonnon erityispiirteiden esillä pitäminen. Lapselle ominaista ihmettelyä, leikkiä ja hiljaisuutta mahdollistettiin erilaisilla toiminnallisilla menetelmillä. (Ervasti 2011, 30.)

Erilaisuuden tukeminen nähtiin kotien tukemisena ja erilaisuuden ilmenemisenä. Kotien tukeminen tarkoitti yhteistyötä perheen kanssa uskontoon liittyvissä asioissa sekä avoimuuden ja perheille tiedottamisen näkökulman. Erilaisuuden ilmenemisenä ajateltiin, että arjessa otetaan huomioon lasten erilaisuus ja luodaan tilanteita, joissa ryhmän monikulttuurisuus ja moninaisuus tuodaan luonnollisella ja sopivalla tavalla esille. (Ervasti 2011, 31-36.)

Yhteistyölle seurakunnan kanssa asetettiin toiveita seurakunnan, varhaiskasvattajien roolin merkityksestä käsin sekä varhaiskasvattajien koulutuksen roolista käsin. Varhaiskasvattajien rooliin liittyi kasvatusvastuun sisäistäminen. Koulutuksen rooli oli toimia ammatillisuuden vahvistajana ja yhtenäisten linjojen luomisena uskontokasvatuksessa. Seurakunnan rooli nähtiin mentorointina, uskontokasvatusmateriaalin lainaajana, toiminnan yhteisenä suunnittelijana ja kasteopetuksen antajana. Kiimingin seurakunta oli yrittänyt käynnistää päivähoiton mentorointia, mutta tutkimuksen mukaan mentorointi ei ollut onnistunut jalkautumaan päivähoiton arkeen vaan varhaiskasvattajat olivat kokeneet sen epäluontevana ohjauksena. (Ervasti 2011, 37-38.)

Uusinta uskontokasvatukseen aihepiiriin liittyvää kenttätutkimusta edustaa vuonna 2014 lastentarhanopettajien Silja Lamminmäki-Vartian sekä Soile Oleanderin helsinkiläisille ja vantaalaisille päiväkotijohtajille toteuttama sähköpostihaastattelu katsomuskasvatuksen johtamisesta ja siihen liittyvistä pedagogisista haasteista. Kyselyn tulokset raportoitiin Helsingin yliopistossa järjestetyssä Uskontokasvatussymposiumissa lokakuussa 2014. Raportin otsikkona oli ”Kohti pedagogiikan ja osaamisen johtamista - tarkastelukohteena katsomuskasvatus ja sen johtaminen”. Sähköpostikysely koostui kahdesta kysymyksestä, joiden lisäksi tarjottiin tilaisuus vapaan palautteen antamiseen. Kyselyyn vastasi 27 päiväkodin johtajaa. (Lamminmäki-Vartia & Oleander 2014, 127-128.)

Kyselyn pohjalta tulee esille se, että päiväkodin johtajat työssään epäröivät uskonnollis-katsomuksellisen sisältöalueen johtamista ja kokevat tarvitsevansa siihen konkreettista tukea. Konkreettista tukea antamaan tekijät laativat 10 askeleen ohjelman sisältöalueen johtamistyötä helpottamaan. Askeleet suuntautuivat toiminnan eri osa-alueille pohjautuen selkeän vuosikellon rakentamiseen johtamisen näkökulmasta. Pedagogiseen johtamiseen liittyivät askeleet henkilöstön rekrytoinnista, pedagogisten asiakirjojen näkyväksi tekeminen, pienryhmätyöskentelyn ja yhteistyön rakentaminen eri ryhmien välillä sekä pedagogisen keskustelun ylläpitäminen päiväkodilla ”peda”- illan toteuttamisella koko työyhteisölle. (Lamminmäki-Vartia & Oleander 2014, 11-17.)

Perheiden kanssa tehtävät askeleet liittyivät uuden perheen vastaanottamiseen ja aloituskeskusteluun. Aloituskeskusteluun valmistauduttaessa työntekijöitä kannustetaan myönteiseen kiinnostukseen perheen uskonnollisista ja katsomuksellisista asioista. Keskustelun tueksi kasvattajilla tulisi olla saatavilla ajantasaisia kirjallisuutta, kirjallisuuslistoja ja verkkosivustoja helpottamaan tarvittavan tiedon löytämistä. Lasten kulttuuristen ja uskonnollisten taustojen selvittyä esitettiin ryhmälle tehtäväksi monikulttuurinen juhlakalenteri. (Lamminmäki-Vartia & Oleander 2014, 12-17.)

Kyselyn tuloksia käytettiin esimerkkeinä uskontokasvatussymposiumin julkaisussa ”Uskonto lapsuuden kulttuureissa”. Lamminmäki-Vartian ja Kuusiston julkaisua varten kirjoittamassa artikkelissa ”Päiväkodin johtaja katsomussensitiivistä varhaiskasvatusyhteisöä rakentamassa”, tulee esille, kuinka päiväkodin johtajan oma toiminta luo pohjan mallille, jolla päiväkodin työntekijät suhtautuvat uskonnollis-katsomuksellisen sisältöalueen toteuttamiseen. Hyvä pedagoginen johtaminen vaatii katsomussensitiivisyyden merkityksen ymmärtämistä, aktiivista johtamista ja pedagogista ohjausta sisältöalueen osalta. (Lamminmäki-Vartia & Kuusisto 2015, 168-170.) Tutkimukset kertovat siitä, että yhteiskunnan monikulttuurisuuden tuomat haasteet eivät ole hävinneet tai edes pienentyneet. Tutkimustulokset toistavat havaintoa siitä, että uskonto- ja katsomuskasvatuksen tukea tarvitaan päivähoidossa entistä enemmän.

3.2 Yhteistyö seurakunnan ja päivähoidon kanssa

Tuusulan seurakunta tunnetaan osaavasta ja ajanhermoilla olevasta lapsityöstä. Hemmilä on tutkinut Diakonia-ammattikorkeakoululle syksyllä 2011 tekemässään opinnäytetyössä ”Päivähoitoyhteistyötä kehittämässä - Tuusulan päivähoidon varhaiskasvattajien käsityksiä uskonnollis-katsomuksellisen orientaation toteutuksesta seurakunnan kanssa”. Tutkimus tehtiin lomakekyselynä neljään tuusulalaiseen päiväkotiin. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa siitä, miten päivähoidossa toteutetut pikkukirkot tai pyhäkoulut tukevat uskonnollis-katsomuksellisen orientaation toteutusta. Tämän lisäksi tutkimuksessa etsittiin tietoa siitä, miten yhteistyötä tulisi kehittää. Tuusulan mallissa pikkukirkkotoiminta on tarkoitettu 3-6 -vuotiaille lapsille. (Hemmilä 2011, 18-24.)

Aineistosta nousi esille se, että seurakunta tuki varhaiskasvattajia uskontokasvatuksen osalta lapsille suunnatulla menetelmällä (keskustelu, hiljentyminen, laulut, leikit, raamattunuket), juhlapyyhiin tutustuttamalla, pyhäkoulun ja lähetysyhteistyön sekä kirkkopedagogiikan keinoin (Hemmilä 2011, 20-24). Kehittämisenäkökulmaan ei tutkimuksessa saatu vastauksia juuri lainkaan. Kolmen vastaajaan kehittämispalautteena tuli esille, että seurakunnan työntekijöiden pitäisi kiinnittää huomiota vuorovaikutustaitojen kehittämiseen lasten kanssa työskennellessä. Lisäksi lapsiryhmän ikäjakaumaa tulisi tarkastella uudelleen (3-6 -vuotiaat) ja että lapsiryhmän koko on liian suuri. (Hemmilä 2011, 27-30.)

Merkittävä huomio tutkimuksessa on se, että lähestymisnäkökulma on päivähoidon uskontokasvatuksessa mutta seurakunnan ja varhaiskasvatuksen yhteistyön pääasiallisin yhteistyömuoto ja kasvattajien odotukset näyttäisivät edelleen nousevan tunnustuksellisesta kasteopetuksesta.

3.3 Mentorointi päivähoidon kontekstissa

Kaijanmäki on tutkinut Seinäjoen ammattikorkeakoululle tehdyssä opinnäytetyössään ”On se vielä lapsenkengissä - Mentorointi perehdyttämisen tukena varhaiskasvatuksessa ” keväällä 2014 mentorointia varhaiskasvatuksessa työhön perehdyttämisen tukena. Tutkimus sivuaa päivähoitomentorointia mentoroinnin sekä tutkimusympäristön viitekehyksen kautta ja siinä on nähtävissä yhteneväisyyksiä päivähoitomentoroinnin haasteille päiväkotiympäristössä. Kaijanmäki haastatteli ryhmä- ja yksilöhaastatteluin yhteensä 11 kasvattajaa kolmessa jyvaskyläisessä päiväkodissa. (Kaijanmäki 2011, 37-39.)

Tutkimus toi esille mentorointiin liitettävän kokemuksen vertaisuudesta ja samanarvoisuudesta. Mentorointisuhteessa kumpikin osapuoli kokee uudistumista ja kehittymistä. Mentoroinnissa erilaiset näkemykset, kokemukset ja osaaminen yhdistyvät ja tuottavat uutta osaamista.

Haasteena mentoroinnille koettiin ajankäyttöön liittyvät kysymykset: miten löytää aika ryhmälle ja toisaalta miten saada ryhmäaika riittämään kaikille osallistujille ja oleellisen kuulemiselle ja erottamiselle keskusteluissa. (Kaijanmäki 2011, 45-48.).

Hiljaisen tiedon ja osaamisen näkyväksi tekeminen on tärkeä oppimisen kokemus. Mentoroinnilla voidaan vahvistaa työntekijän osaamiskäsitystä ja siten rohkaista työntekijää toimimaan ja toteuttamaan asioita päiväkodin arjessa. Mentorointi vahvistaa siten työntekijän ammatti-identiteettiä. (Kaijanmäki 2011, 44.)

Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyössään ”Vastavuoroinen mentorointi työssäoppimisen muotona” Majuri-Naappi tutki päiväkotiyhteisössä tapahtuvaa mentorointia. Tutkimusaineisto kerättiin yksilöhaastatteluin (9), yksilöllisin kehittämistehtävin (5) sekä päiväkotitöiden tekemistä kehittämissopimuksista (3). Tutkimuskysymykset liittyivät työntekijöiden oppimiseen toinen toisiltaan ja oppimisen kasvavaan mahdollistamiseen. (Majuri-Naappi 2011, 23-26.)

Tutkimuksesta kävi ilmi, että mentoroinnilla voidaan vaikuttaa neljään eri näkökulmaan työyhteisössä: toiminnan ohjaukseen ja pedagogiikkaan, vuorovaikutukseen ja työkaverien piirteisiin, asenteisiin ja organisatorisiin asioihin. Pedagogiikan osalta erityisesti vaikutus kasvatustajatteluun ja tavoitteellisuuteen on merkittävä. Vuorovaikutuksen näkökulma toi esille sen, miten toisten kannustaminen ja asioista suoraan puhuminen tuovat positiivista ilmapiiriä ja edesauttavat vuorovaikutusta ja siten tiedon siirtämistä. Vanhojen ja uusien työmenetelmien ja niiden tekijöiden keskinäinen vuorovaikutus poistaa asenteellisia esteitä oppimiselle ja tiedon siirtämiselle. Mielipiteiden kunnioittaminen ja esimerkit laajentavat ymmärrystä työntekijöiden kesken. Organisatoriset asiat liittyvät erilaiset sopimukset yhteen, mentoroinnin näkökulmasta tärkeimpänä varhaiskasvatussuunnitelmat. (Majuri-Naappi 2011, 33.)

Tutkimuksista nähdään, että mentorointi työvälineenä lisää vuorovaikutusta ja tukee työntekijän ammatillisen identiteetin ja asiantuntijuuden kehittymistä. Tämä on myös päivähoitomentoroinnin ydintehtävä.

4 Tutkimuskysymykset ja opinnäytetyön tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on mallintaa ja arvioida päivähoidon uskontokasvatuksen mentorointia Kirkkonummen kunnan päivähoidossa. Arvioinnin avulla pyritään saamaan tietoa siitä, miten seurakunnan päivähoitomentorointi on onnistunut uskontokasvatuksen suunnittelun ja toteuttamisen tukemisessa. Pyrin myös löytämään tietoa siitä, miten työtä tulisi vielä kehittää. Kehittämisenäkökulmia etsin hakemalla vastauksia tutkimusongelmiin sekä päivähoidon työntekijöiltä että seurakunnan päivähoitomentoreilta. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena

on mallintaa käytössä oleva toiminta niin, että se voi toimia valmiina päivähoitomentorointimallina muille seurakunnille ja kunnille.

Tutkimusongelma on tutkimuksen lähtökohta. Tutkimuskysymykset johdetaan tutkimusongelmasta auttamaan ratkaisemaan tutkimusongelman. Tutkimuskysymysten kriittinen tarkastelu auttaa löytämään tutkimuksen onnistumisen kannalta merkittävät kysymykset. Tutkimuskysymyksen hyviä piirteitä ovat avoimuus, harhattomuus, selkeys, yksiselitteisyys, merkityksellisyys ja ratkaistavuus. Tämän lisäksi kysymyksellä on oltava merkitys, yhteys toiminnan ja tuloksen välillä; sen on oltava tutkittavissa ja kysymystä tukemaan on olemassa kirjallisuutta. (Kananen 2014, 38-41; Tuomi & Sarajärvi 2013, 68-70.)

Tutkimusongelmana opinnäytetyössäni on päivähoitomentorointityön kehittäminen. Tutkimusongelmasta olen johtanut, edellä mainittuja kriteerejä punniten, kolme tutkimuskysymystä:

1. miten päivähoitomentorointi on vaikuttanut uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan suunnitteluun?
2. mitä vaikutusta päivähoitomentoroinnilla on ollut uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan toteuttamiseen lapsiryhmässä?
3. miten päivähoitomentorointia tulisi kehittää jatkossa?

Opinnäytetyön tutkimus on paikallisesti merkittävä varhaiskasvatustyön tutkimus, jolla kerätään tietoa sekä päivähoidon työntekijöiden työn tukemiseksi että seurakunnan päivähoitomentorointityön kehittämiseksi. Tutkimus vahvistaa päivähoidon ja seurakunnan kasvatuskumppanuutta varhaiskasvatussuunnitelman uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan kysymyksissä. Paikallisen merkityksen lisäksi asia on kiinnostava myös valtakunnallisesti kirkon ja päivähoidon varhaiskasvatuksen kentällä. Työn tulokset kiinnostavat sekä päivähoitomentoreita kouluttavia ja -mentorointityötä kehittäviä yhteistyökumppaneita, Kirkkohallituksen kasvatus- ja perheasian yksikköä sekä seurakuntien varhaiskasvatustyötä tukevaa Seurakuntien Lapsityön Keskusta.

5 Tutkimusasetelma

5.1 Kirkkonummi tutkimusympäristönä

Kirkkonummen kunnassa asuu noin 37.000 asukasta. Kunnan maantieteellinen sijainti pääkaupunkiseudun välittömässä läheisyydessä on liittänyt Kirkkonummen kunnan osaksi pääkaupunkiseudun metropolialuetta. Espoo, Vihti ja Siuntio ovat kunnan rajanaapureita. Hangon ja Turun moottoriteiden sekä junaratayhteyden avulla Helsinkiin pääsee reilussa puolessa tunnissa. Läntisellä Uudellamaalla sijaitseva kunta kaupungistuu kasvukeskuksistaan ja maalaistuu haja-

asutuskeskuksistaan Infrastruktuurin ja palvelujen kehittämisen keskittyessä pääosin kasvukeskuksiin.

Kirkkonummi on kaksikielinen: väestöstä 77,5 % on suomenkielisiä (28 675), 17,9 % ruotsinkielisiä (6 623) ja 4,6 % (1 702) muun kielisiä. Maahanmuuttajataustaisista suurin osa puhuu äidinkielenään viroa, venäjää tai albaniaa. Kunnan palvelujärjestelmässä kaksikielisyys merkitsee sitä, että sivistyspalveluissa sekä päivähoido että esiopetus ovat jaetut suomen- ja ruotsinkielisiin palveluihin, ja tällä hetkellä palveluita tuotetaan pääsääntöisesti erillisissä palveluyksiköissä. Kielijakauma näkyy Kirkkonummella vahvasti myös eri asutuskylien välillä. Esimerkiksi kuntakeskuksissa asuu pääsääntöisesti suomenkielistä väestöä ja taajama-alueilla puolestaan ruotsinkielistä väestöä. Kieliperinnöstä johtuen alueella toimii kaksi seurakuntaa: Kirkkonummen suomalainen seurakunta sekä Kirkkonummen ruotsalainen seurakunta. Asukkaista 78 % kuuluu suomenkieliseen seurakuntaan ja se edustaa hyvin valtakunnallista evankelisluterilaiseen seurakuntaan kuuluvien määrää. (Kirkkonummi tilastoina 2013.)

Sukupuolijakaumaltaan kunta on hyvin tasaväkistä: asukkaista 52 % (19 240) on miehiä ja 48 % (17 760) on naisia. Kunnan väestöstä 10,9 % (4 014 henkeä) on 0-6 -vuotiaita lapsia. Varhaisnuoria, 7-15 -vuotiaita, on 13,6 % (5 014), 16-24 -vuotiaita nuoria ja nuoria aikuisia on 9 % (3 406) sekä työikäisiä, 24-64 -vuotiaita, 54,9 % (20 476). Ikääntyviä, yli 65 -vuotiaita, on kaikkiaan 24,5 % (9 099). Kunnan väestön ikärakenteen ennustetaan kasvavan siten, että yli 65 -vuotiaiden asukkaiden määrä kaksinkertaistuu vuoteen 2025 mennessä. Alle kouluikäisten lasten lukumäärän on ennustettu kasvavan 1,5 % vuotuista kasvua vuoteen 2025 saakka (Kirkkonummi tilastoina 2013; Tilastokeskus 2013; Talousarvio 2015.)

Kirkkonummen kunta houkuttelee erityisesti hyvätuloisia ja korkeakoulutettuja aikuisia. Lähes puolella muuttaneista on korkeakoulututkinto suoritettuna. Asukkaista 50 % kuuluu työvoiman piiriin. Kunnan työllisyysaste on 89,9 %, työttömyyden ollessa kasvussa viime vuosina. Pääosa asutuksesta on omistuspohjaista. Kirkkonummelaisilla on hyvä koulutusaste: yli 25 % asukkaista on suorittanut korkea-asteen tutkinnon, 31,9 % on keskiasteen tutkinto ja 30 % asukkaista on peruskoulututkinto. (Kirkkonummi tilastoina 2013.)

Kirkkonummi on ollut pitkään muuttovoittoinen kunta. Kasvuennuste vuoteen 2025 on 48 000 asukasta. Viime vuosina kasvuennuste on kuitenkin heikentynyt ja muutto hidastunut väestön kasvun jäädessä maltilliselle 1-1,3 % vuositasolle. Kunnan sisäistä kasvua tarkasteltaessa Kirkkonummi jaetaan kolmeen kasvukeskukseen: Keski-, Etelä- sekä Pohjois-Kirkkonummeen. Keskinen alue sisältää kunnan keskustan ja sen lähialueet (asukkaita 25 543). Eteläalueisiin kuuluvat Masalan ja Luoman alueet (asukkaita 2 536). Pohjoisen alueen pääkylät ovat Veikkola ja Lapinkylä (asukkaita 8 708). Kaikki alueet ovat tällä hetkellä kasvualueita. Kasvukeskusten hyvät liikenteellinen infrastruktuuri sekä asuntojen pääkaupunkiseutua edullisemmat hinnat

ovat houkuttelleet erityisesti lapsiperheitä kunnan asukkaiksi. Lapsiperheiden asutokuntien osuus on noin puolet kaikista Kirkkonummen asutokunnasta (asutokuntia 14 854). (Kirkkonummi tilastoina 2013; Tilastokeskus 2013.)

Suurin osa perheistä muuttaa lähialueilta, Espoosta, Helsingistä ja Vantaalta. Lapsiperheiden määrän kasvu on näkynyt perheiden palvelujen, neuvolan, päivähoidon ja koulujen, jatkuvana riittämättömyytenä vastata kasvaviin tarpeisiin. (Tietoja kunnasta 2012.) Maantieteellisesti kasvukeskusten sijainti kaukana toisistaan haastaa kunnan palvelujen infrastruktuuria. Asiointimatkat alueiden välillä ovat pitkiä ja hankalia. Julkinen liikenne taajama-alueilla rajoittuu arkipäiviin klo 7-18 väliseen aikaan. Tämän vuoksi lapsiperheet hakevat palveluja lähinnä omasta lähikeskuksesta.

Kirkkonummen kunnan toimintaa ja tavoitteita ohjaavat Kirkkonummen kunnan kunta- ja palvelustrategia sekä sosiaali- ja terveystieteiden kansallisen kehittämisohjelman, KASTE 2012-2015 - ohjelman suuntaviivat. Keskeisinä tavoitteina näillä ohjelmilla on parantaa sisäisten palvelujen tuotantoprosessia, vahvistaa ja edistää yhteistyötä kunnan alueella toimivien yritysten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. (Kirkkonummen kunnan palvelustrategia 2006, 5-7; KASTE 2012-2015, 18-31.) Seurakunta ja paikalliset järjestöt tuottavat palveluja ja siten rakentavat yhdessä kunnan kanssa perheiden palveluverkostoa. Paine lapsiperheisiin kohdistuvien palvelujen määrälliseen ja sisällölliseen kasvattamiseen on suuri.

5.1.1 Kirkkonummen kunta päivähoitopalvelujen tuottajana

Lapsiperheiden kasvu kunnassa näkyy päivähoitopalveluiden tarpeen kasvavana kysyntänä. Päivähoitossa on päivähoitoikäisistä, 0-6 vuotiaista lapsista, 84 % (2 614 lasta). Kunnallisessa päivähoitossa lapsista on 52 % (1 633 lasta). Hallituksen päätettyä muuttaa lasten esiopetus pakolliseksi syysystä 2014, lisäsi tämä kunnassa hieman esiopetuspaikkojen kysyntää. Lakisääteisen päivähoidon lisäksi kunta tarjoaa avoimen varhaiskasvatuksen palveluna kerhotoimintaa 2-5 -vuotiaille lapsille. Kerhotoiminta alkoi vuonna 2012 keskustan alueella ja laajeni syysystä 2013 Masalan ja Veikkolan alueille. Kerhotoiminta on ollut hyvin kysyttyä ja se on jonkin verran vähentänyt lapsiperheiden päivähoidon tarvetta. (Kotamäki 2014.)

Tässä opinnäytetyössä kuvaan Kirkkonummen kunnan suomenkielisen päivähoidon toimintaympäristöä. Ruotsinkielistä päivähoitoa hallinnoidaan ja johdetaan kunnassa erikseen. Tutkimuksen kohteena oleva päivähoitomentorointi on Kirkkonummen suomalaisen seurakunnan varhaiskasvatuspalvelu, jota tarjotaan suomenkielisille päiväkodeille - ja ryhmille. Päivähoitomentoroinnin kohderyhmänä ovat siten sekä kunnalliset että päivähoidon ostopalveluna toimivat yksityiset päiväkodit. Opinnäytetyöntutkimus rajaa toimintaympäristön kunnallisiin päiväkotiyksiköihin. Rajaus tehdään sen vuoksi, että päivähoitomentorointijärjestelmä on im-

plementoitu osaksi päivähoitojärjestelmää ja sen toimintaa ohjaa kunnan ja seurakunnan yhteinen ohjausryhmä. Perhepäivähoito kuuluu päivähoitomentoroinnin piiriin, mutta sen ohjaus ja toiminta on järjestäytynyt perhepäivähoidon tarpeista lähtien. Koska perhepäivähoitajat eivät tällä hetkellä tee yhteistyösopimusta päivähoitomentoroinnista, on perhepäivähoito jätetty tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Kunnan päivähoitoyksiot on jaettu kuntakeskusten mukaisesti kolmeen alueeseen: kuntakeskus-etelä, itäinen ja pohjoinen alue. Itäisen alueen keskus on Masala ja pohjoisen alueen keskus sijaitsee Veikkolassa. Kuntakeskus-etelän keskus on Kirkkonummen keskusta lähialueineen. Se on yksiköiltään ja lasten määrältään suurin alue, pohjoisen ollessa pienin (Taulukko 1).

Taulukko 1. Päivähoidon yksiköiden, lasten ja työntekijöiden määrä alueittain.

Määrä/alue	Kuntakeskus-etelä	Itäinen	Pohjoinen
Päivähoitoyksiköitä	16	9	8
- kunnallisia yksiköitä	11	6	5
- yksityisiä yksiköitä	5	3	3
Perhepäivähoitajia	18/7	6/1	12/2
Aikuisia päiväkodeissa	151	120	95
Lapsia päiväkodeissa	966	530	420
- kunnallisessa hoidossa	775	430	302
- yksityisessä hoidossa	118	100	118
- kunnallisessa perhepäivähoidossa	60	23	6
- yksityisessä perhepäivähoidossa	13	2	6

5.1.2 Kirkkonummen suomalainen seurakunta päivähoidon varhaiskasvatuspalveluiden kasvatuskumppanina

Kirkkonummen suomalaisella seurakunnalla on pitkät perinteet päivähoidon kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Yhteistyö on vuosikymmenten aikana rakentunut seurakunnan kasvatuksen työntekijöiden antamaan kasteopetukseen päiväkodeilla sekä erilaisiin kirkkohetkiin seurakuntataloilla tai kirkoissa. 2000 - luvun alkupuolella alettiin päivähoidossa yleisesti tarkastella kasva-

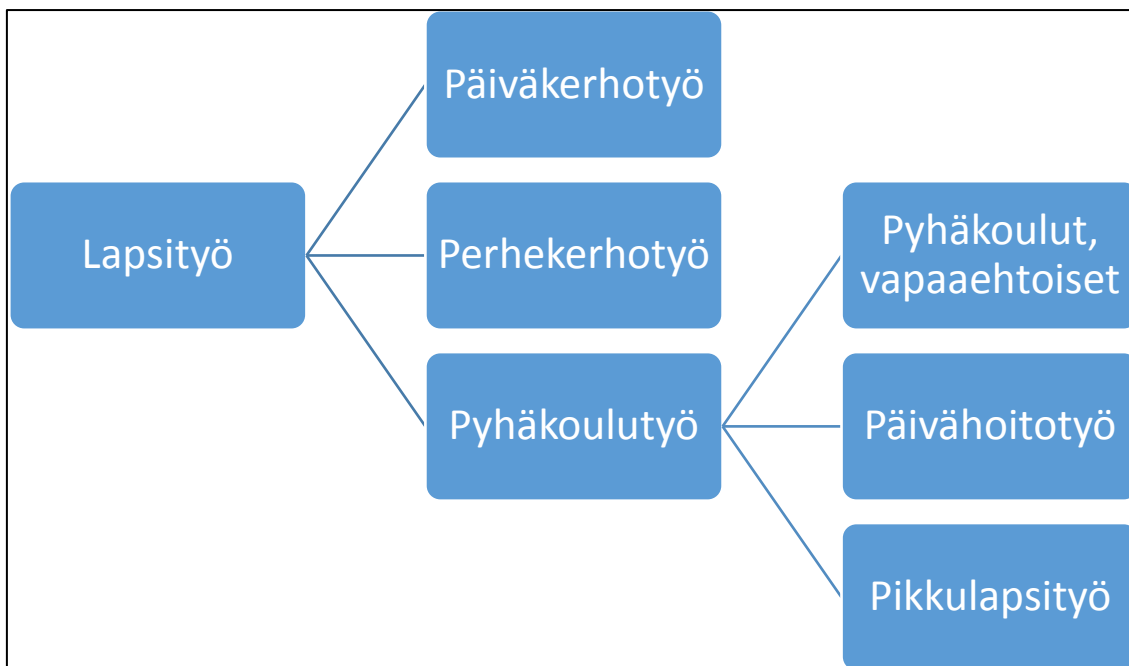
tuskumppanuutta kasvatustyön vahvistajana. Kirkkonummen Veikkolassa avattiin uusi päiväkot, Koskentori, vuonna 2003. Päiväkodissa pilotoitiin tuolloin mallia, jossa jaettu kasvatuskumppanuus otettiin keskeiseksi lapsen kokonaisvaltaista kasvua tukevaksi työskentelymalliksi. Kasvatuskumppanuus toimi sekä suhteessa vanhempiin, työyhteisön jäseniin että kaikkiin paikallisiin kasvattajatahoihin (Kirkkonummen kunta 2015). Seurakunta oli mukana tässä hankkeessa ja näin myös seurakunnan yhteistyötä alettiin tarkastella uudelleen kasvatuskumppanuuden näkökulmasta. Yhteistyö on aiemminkin rakentunut kasvatuskumppanuudelle lapsen toiminnallisen ja uskonnollisen kasvatusympäristön näkökulmasta, mutta nyt kasvatuskumppanuutta haluttiin tarkastella lapsen kokonaisvaltaisen kasvun tukemisen näkökulmasta. Samalla haluttiin vahvistaa kaikkia lasta lähellä olevien tahojen merkitystä vanhempien ja päivähoidon työntekijöiden kasvatuskumppaneina. Uudeksi ja keskeiseksi toimintatavaksi kasvatuskumppanuuden toiminta-ajatusta tukemaan valikoitui mentorointi.

Mentoroitutyö aloitettiin kokeiluna Veikkolan alueella syksystä 2003. Kokeilua varten varattiin yhden lastenohjaajan viikkotyöstä 5 tuntia uutta työtehtävää ja sen kehittämistä varten. Tukena lastenohjaajalla oli hänen lähiesimiehensä. Kokeilun aikana mentorointityötä harjoitettiin projektityönä päiväkodilla, jolloin lastenohjaaja oli mukana kasvatustyössä yhden päiväkodin kaikissa lapsiryhmissä yhden aamupäivän ajan viikossa. Kokeilua kesti puoli vuotta, jonka jälkeen arvioitiin tuloksia. Projektista saadun kokemuksen perusteella muutettiin työn linjasta siten, että mentorointityön painopisteeksi tuli päivähoidon kasvattajien kanssa tehtävä suunnittelu, valmistelu, vierailut alueen kaikkien päiväkotiyksiköiden lapsiryhmissä sekä erilaisten tilaisuuksien järjestäminen seurakunnan tiloissa. Näistä peruslinjauksista kehittyi seuraavien vuosien aikana malli, josta alettiin käyttää nimitystä päivähoitomentorointi. Koska päivähoitomentorointi kohdistuu ensisijassa päivähoidon aikuisten kanssa tehtävään työhön, koettiin työntekijöiden nimike, lastenohjaaja, ongelmalliseksi. Tämän vuoksi päivähoitomentorointia tekeviä seurakunnan lastenohjaajia alettiin kutsua päivähoitomentoreiksi. (Toimintakertomus 2003.)

Onnistuneen alun jälkeen on seurakunnassa lisätty päivähoitomentorointia varten sekä työntekijöitä että työaikaa. Syksyllä 2015 päivähoitomentorointia tekee kolme lastenohjaajaa päätoimenaan. Reilussa kymmenessä vuodessa työpanosta on moninkertaistettu ja kasvatettu yhteensä 107, 45 viikkotyötuntiin. Tämä vastaa 2,8 henkilöviikkotyötä. Päivähoitomentorointi on jaettu kolmeen alueeseen ja jokaisella päivähoitomentorilla on vastuullaan alueesta riippuen 8-16 päiväkotiyksikköä sekä 6-18 perhepäivähoitajaa (Taulukko 1). Päivähoitomentoroinnilla tuetaan ja koulutetaan kirkkonummelaisia ammattikasvattajia uskontokasvatuksessa ja lasten kotiseurakuntayhteyden vahvistamisessa. (Toimintakertomus 2014.)

5.1.3 Päivähoitomentoroinnin positio osana seurakunnan varhaiskasvatusta

Kirkkonummen suomalaisen seurakunnan varhaiskasvatus palvelee 0-12 -vuotiaita seurakuntalaisia. Alle kouluikäisten varhaiskasvatusta organisoii työala nimeltään lapsityö. Lapsityö on jaettu kolmeen eri päätoimintaan (Kuvio 1).

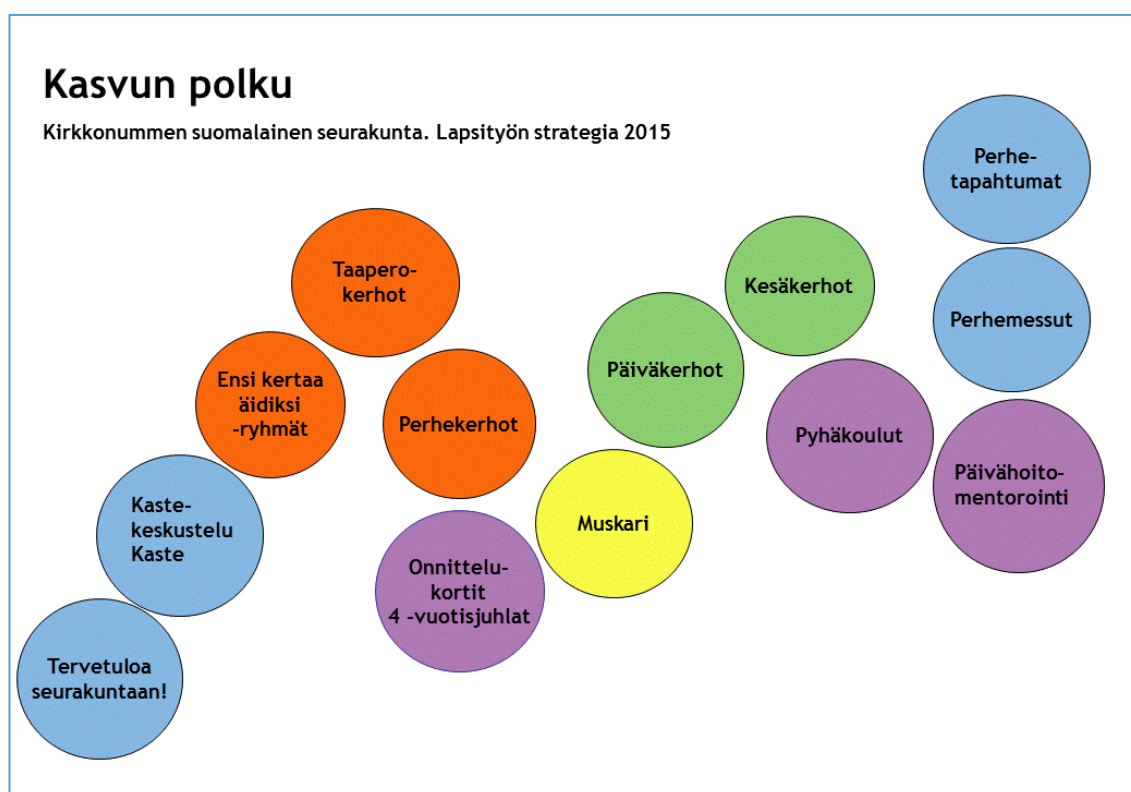
Kuvio 1. Kirkkonummen suomalaisen seurakunnan lapsityön työalat.

7-12 -vuotiaiden lasten toiminnan organisoiminen päävastuu kuuluu varhaisnuorisotyölle. Tätä ikäryhmää varten järjestää toimintaa myös lapsityön pyhäkoulutyö. Pyhäkoulutyön kerhotyössä, kaakaokerhoissa, kohdataan 1-2 - luokkalaisia koululaisia Veikkolan alueella. Vapaaehtois-työntekijöiden, pyhäkouluohjaajien, avulla kohdataan 3-12 -vuotiaita lapsia ja varhaisnuoria kolmella eri alueella. (Toimintakertomus 2014.)

Kirkkonummen suomalaisen seurakunnan toimintaa ohjaa vuonna 2008 laadittu strategia: Seurakunta 2015, Kirkkonummen suomalaisen seurakunnan strategia. Strategiassa seurakunta ottaa kantaa seurakuntalaisten palvelujen rakentumiselle väestörakenteen pohjalta. Strategian pohjalta on seurakunnan kaikissa työmuodoissa laadittu oma strategiansa. Lapsityön strategian pohjana ovat kirkon lapsityötä ohjaavat asiakirjat: Lapsi on osallinen (2008) ja Kirkon varhaiskasvatussuunnitelma, Vake (2008). Kirkon kasvatustyön pohjana on kasteopetus. Kasteopetuksen lisäksi tuetaan perheitä ja lapsia kasvattamaan juuret kotiseurakuntaan ja tarjotaan perheiden kristillistä kotikasvatusta tukevaa toimintaa. Näihin tavoitteisiin päästään ammattitaitoisella henkilökunnalla, joka on osaavaa, motivoitunutta, kasvatuskumppanuutta ja seurakuntalaisten osallisuutta tukevaa. Lisäksi strategiassa pyritään vastaamaan kunnan

väestönkasvun haasteisiin niin, että talous- ja henkilöresurssit on pyritty nostamaan suhteessa kunnan ja seurakunnan lasten lukumäärän kasvuun. (Lapsityön strategia 2005.)

Vuonna 2011 Lapsityön strategiasta kehitettiin visuaalinen työkalu kasvatuskumppanuuden ja seurakunnan lapsityön eri vaiheiden näkyväksi tekemiseksi. Työkalu nimettiin kasvun poluksi ja se esitettiin luottamushenkilöille suunnatussa lapsityön foorumissa elokuussa 2011. Kasvun polun avulla kartoitettiin toimintaa lapsen ikävaiheitten avulla ja asemoitiin toiminta jatkumoksi suhteessa eri toimintamuotoihin. (Kuvio 2). Näin saatiin esille lapsityön kohtaamiset lapsiperheiden ja lasten kanssa. Työkalun tavoitteena oli myös osoittaa lapsityön sisäisten rakenteiden keskinäinen saumaton yhteistyö ja työn tavoittavuus kohderyhmässä. Samalla haluttiin myös näyttää, että perhe- ja lapsilähtöisyys yhdistyy elävästi, tavoitteellisesti ja laadullisesti lapsityöhön koko kasvun polun ajan. Myös perheiden muuttuvat tarpeet on mahdollista ottaa huomioon dynaamisesti toimintaa suunnitellessa.

Kuvio 2. Kasvun polku lapsityössä (Lapsityön seminaari 2011).

Kasvun polussa nähtiin ensimmäisen kerran päivähoitomentorointi yhtenä pyhäkoulutyön työmuotona. Kuvasta voidaan kuitenkin huomata, että päivähoitomentoroinnin positio ei ollut vielä selkiintynyt, vaan se näyttäytyy pistemäisenä toimintana pyhäkoulutyön rinnalla. Kuvassa päivähoitomentorointi on sijoitettu näkyviin kasvun polun päässä vaikka tosiasiallisesti päivähoitomentorointi alkaa heti lapsen aloittaessa päivähoidon ja kulkee koko lapsen päivähoitopolun mukana sen alusta loppuun.

Lapsityön foorumin jälkeisinä vuosina on tapahtunut monia muutoksia. Suurin ja näkyvin osa on lapsityön sisäisten rakenteiden muuttuminen siten, että lastenohjaajan työnkuva on laaja-alaistunut ja nykyisin lastenohjaajat tekevät viikottain perhe- ja päiväkerhotyötä sekä pyhäkoulutyötä. Yleiskehityksestä huolimatta päivähoitomentorointityö sijoittuu edelleen lastenohjaajan työnkuvassa erityistehtäviin. Tämä johtuu siitä, että päivähoitomentoroinnissa vaaditaan lastenohjaajalta siihen liittyvien erityiskoulutusten käymistä: päivähoitomentorointiin perehtyvä uskontokasvatuksen mentorointi varhaiskasvatuksessa -peruskoulutus sekä päivähoidon työntekijöiden kouluttamiseen liittyvä Varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen kouluttajakoulutuksen suorittamista. Tämän lisäksi työntekijän kuuluu osallistua vuosittaisiin Kehittyvä mentori - päivään. Työ itsessään vaatii myös tekijältään muitakin erityistaitoja. Kouluttamisen ja ohjaamisen lisäksi tulee osata tuottaa kirjallista ja kuvallista materiaalia tukemaan päivähoidon uskontokasvatusta. Yhteiskunnan monikulttuuristuminen lisää vaatimuksia kehittää jatkuvasti taitoja erilaisten uskontojen, katsomusten ja kulttuurien vuorovaikutuksen ymmärtämiseksi ja vuorovaikutuksen tukemiseksi. Päivähoitomentoroinnin jäsenyminen työn vaativuuden pohjalta, on suosinut työtehtävän eriytymistä lastenohjaajan perustyöstä. Tämä näkyy edelleen päivähoitomentoroinnin rakenteellisena ja toiminnallisena eriytyvyytenä. Muutospaine tämän rakenteen muuttamiselle on kuitenkin olemassa.

5.2 Päivähoitomentorointi laadullisena tapaustutkimuksena

Laadullinen tapaustutkimus on soveltuva tutkimusmenetelmällinen valinta silloin, kun tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita tietyissä tapahtumissa olevien yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteista, kun halutaan tutkia luonnollisia tilanteita ja halutaan saada tietoa tapauksiin liittyvistä syy-seuraussuhteista. Laadullinen tutkimus soveltuu myös tilanteisiin, kun tutkittavasta ilmiöstä ei ole olemassa olevaa tietoa, teorioita ja tutkimusta. Opinnäytetutkimus lähtee päivähoitomentorointityön käytännöistä työkentällä ja käytännön avulla selittää teorioita. Se kuvaa yhden kunnan alueella tehtyä työtä, joka perustuu yhden seurakunnan kehittämään malliin ja tapaan tehdä päivähoitomentorointia. Kyseessä on yksittäisen ilmiön kuvaaminen, johon laadullinen tutkimustapa on hyvä valinta. (Kananen 2014, 17-19; Metsämuuronen 2008, 14; Tuomi & Sarajarvi 2013, 85.) Yksittäisen ilmiön tutkimustulokset eivät ole yleistettäviä. Tällä opinnäytetyötutkimuksella tutkitaan päivähoitomentoroinnin vaikuttavuutta ja mallinnetaan työtä. Tavoitteena on kerätä tietoa työn merkityksestä ja kehittämiskohteista.

5.3 Opinnäytetyön tutkimusprosessin eteneminen päävaiheittain

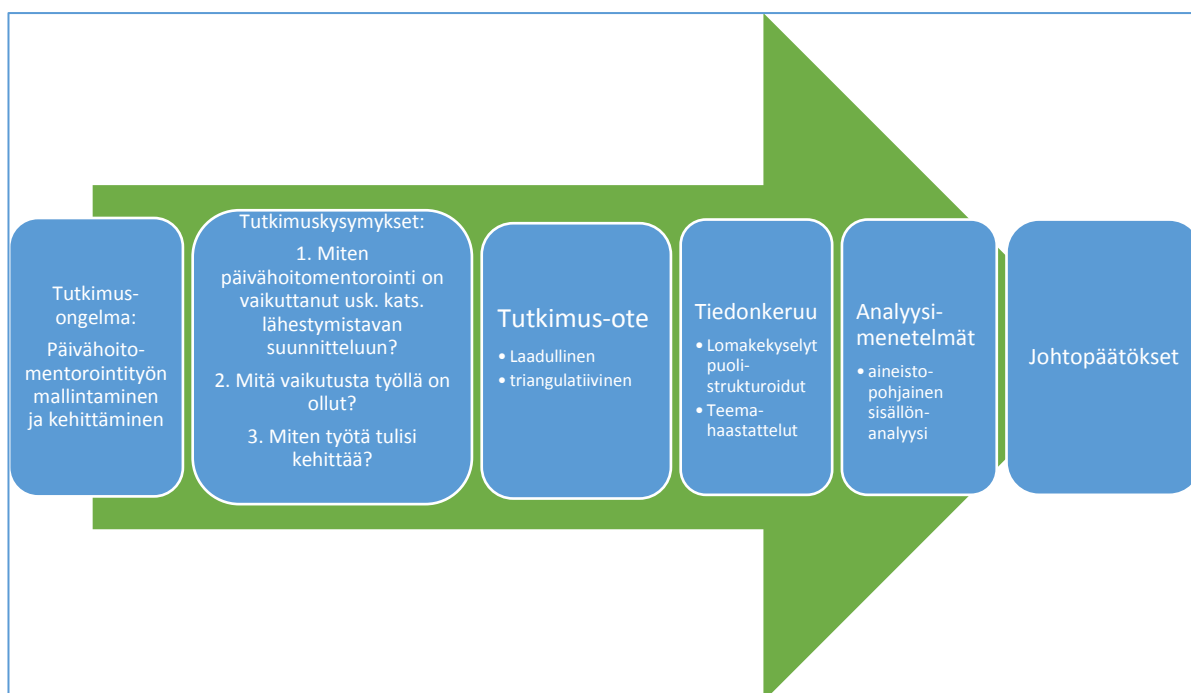
Tutkimuksen kohteena on tapauskertomus Kirkkonummen kunnan päivähoidon työntekijöiden kokemuksista. Tapaustutkimus keskittyy yhden tapauksen eli casen tutkimiseen. Tapaustutkimus on yhdistelmä laadullista ja määrällistä tutkimusta. Tapaustutkimukselle on tyypillistä

halu ymmärtää rajattua ilmiötä syvällisesti. Lisäksi tapaustutkimus tutkii ajankohtaista ilmiötä luonnollisessa ympäristössä. (Metsämuuronen 2008, 16-17; Kananen 2013, 54-55; Kananen 2014, 21). Tässä opinnäytetyötutkimuksessa tapaukseksi on valittu Kirkkonummen kunnan päivähoiton ja seurakunnan varhaiskasvatuksen yhteistyön muoto, päivähoitomentorointi, Kirkkonummen kunnassa. Tapaus on valikoitunut päivähoitomentoroinnin työn tutkimisen ja kehittämisen ajankohtaisuudesta. Tutkimustulokset eivät ole yleistettävissä laadulliselle tutkimukselle ominaisena piirteenä (Kananen 2014, 19; Ruohonen 2009, 12).

Tapaustutkimus perustuu kyselyjen ja haastattelujen avulla kerätyn työntekijöiden ammatillisen tiedon tutkimiseen. Kyselyn avulla pyritään keräämään ja analysoimaan asiantuntijatietoa. Asiantuntijatieto sisältää ulkoista ja hiljaista tietoa sekä käsitte- että prosessitietoa. Tämä kokemustutkimuksellinen lähtökohta mahdollistaa työn kehittämisen sen keskeisten toimijoiden tuottaman asiantuntijatiedon perusteella. (Karppinen 2009, 28; Kortessalmi & Kiviniemi 2014, 225-226; Ruohonen 2009, 15.)

Opinnäytetyön tutkimuksella on myös kehittämistutkimuksen ominaisuuksia. Kehittämistutkimukselle on oleellista, että kehittämisen yhteydessä hyödynnetään eri sidosryhmien asiantuntijuutta. Sille on ominaista myös etnografinen perusta ja laadullisen ja määrällisen tutkimusmenetelmien yhdistäminen. Tutkimuksen avulla tutkija pyrkii ymmärtämään kokemusta teorian ja tulkinnan avulla. (Hirsjärvi ym. 2014, 210; Pernaa 2013, 12.)

Tutkimus noudattaa tyypillistä tutkimusprosessia tutkimusongelman löytämisestä sen ratkaisemiseen (Kuvio 3). Opinnäytetyön tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä valtakunnallisen tason mallina. Työn tulosten avulla on tavoitteena saada seurakunnille työväline, jonka avulla voi alkaa rakentaa ja soveltaa omaan seurakuntaan ja kuntaan sopivaa päivähoitomentorointimallia.

Kuvio 3. Opinnäytetyöprosessin kulku.

5.4 Aineiston keruu

Aineiston keruu täytyi tutkimuksessa rajata. Tutkimuksen perusjoukon muodostivat kaikki päiväkodin lapsiryhmässä työtä tekevät työntekijät sekä päiväkotijohtajat. Heitä työskentelee Kirkkonummen kunnan varhaiskasvatuksessa noin 400 työntekijää. Haastattelujen kohteeksi, otokseksi, valikoituivat kaikista päivähoidon kasvattajista lastentarhanopettajat ($n=88$). Kohderyhmä valikoitui sen vuoksi, että lastentarhanopettajilla on lapsiryhmässä ryhmän pedagoginen suunnitteluvastuu. Toisen kyselyn kohderyhmän, otoksen, muodostivat päiväkodin johtajat ($n=16$). He vastaavat koko päiväkotiyksikön pedagogisesta johtamisesta ja siten viitoittavat Vasun suunnittelua ja toteutusta päiväkodissa. Näillä otoksilla pyrittiin saamaan tutkimusongelmiin liittyviin kysymyksiin riittävästi vastauksia. Asetelmalla pyrittiin siihen, että kaikilla otokseen kuuluvilla vastaajilla oli yhtäläinen todennäköisyys tulla valituksi. (Vehkalah-ti 2014, 43.)

Vastausaikaa kyselyyn annettiin kaksi viikkoa sen saavuttua. Kysely oli osa päivähoidon kehittämistä, joten kyselyyn sai vastata työajalla. Päiväkodin johtajat lähettivät sähköpostilla saamansa kyselylinkit edelleen omille työntekijöilleen. Näin ollen tutkija ei voi tietää, kuka ja mistä päiväkodista tutkimukseen vastasi, millä aikataululla kyselyt välitettiin vastaajille ja välitettiinkö kaikki kyselyt edelleen.

Kyselyn kolmas kohderyhmä oli Kirkkonummen suomalaisen seurakunnan päivähoitomentorit. Päivähoitomentorina työskentelee kolme lastenohjaajaa. Heitä kaikkia haastateltiin yksilö-haastatteluna. Haastattelut videoitiin ja litteroitiin. Videoinnin avulla oli mahdollista havain-

noida sanatonta viestintää puhutun viestinnän rinnalla. Näillä tiedonkeruun menetelmillä yhdistyi sekä määrällinen että laadullinen tutkimusote. (Kananen 2014, 27.)

Tutkimuksen aineisto on kerätty kahdella eri tavalla: sähköisellä kyselylomakkeella (e-lomake) Kirkkonummen kunnan päivähoiton kasvatushenkilökunnalle sekä kaikille päiväkotijohtajille sekä teemahaastatteluina toteutettuina henkilöhaastatteluina seurakunnan päivähoitomentoreille. Lomakekysely valittiin aineiston keruun menetelmäksi kahdesta syystä. Ensiksi sähköisellä kyselyllä saavutettiin suurempi vastaajajoukko, kuin mitä henkilöhaastattelu olisi kyetty tekemään. Toiseksi lomakekysely perustuu tekniseen havainnointiin, jossa tutkija ei voi vaikuttaa vastaajien mielipiteisiin. Näin toivottiin, että vastaajat voivat vastata kaikkiin kysymyksiin avoimesti ja rehellisesti. Sähköinen kyselylomake päivähoiton työntekijöille oli teemoitettu neljään osaan: vastaajan taustatiedot, päivähoitomentoroinnin tuki arjen työssä, esimiehen ja työyhteisön tuki sekä päivähoitomentoroinnin kehittäminen. Osa lomakkeen kysymyksistä oli strukturoitu. Strukturoiduilla kysymyksillä pyrittiin kuvaamaan vastaajien taustatilanne sekä ymmärtämään ilmiötä ja liittämään se reaalimaailmaan. Strukturoitujen kysymysten lisäksi lomakkeella oli avoimia kysymyksiä, jotta tutkimuksen käyttöön saataisiin laajempaan tietoa ilmiön ymmärtämiseksi. (Kananen 2014, 66-75, 121; Tuomi & Sarajarvi 2013, 74-77.)

Tutkimuksen laadullinen osuus koostui lomakekyselyn avoimista kysymyksistä sekä päivähoitomentoreiden yksilöhaastatteluista. Yksilöhaastattelujen avulla luotiin tutkimuksessa tutkijalle mahdollisuus ymmärtää yksilöjen välisiä kokemus- ja ymmärryseroja. Lomakekyselyn ja teemahaastattelun avoimilla kysymyksillä pyrittiin keräämään tietoa, jota suljetuilla kysymyksillä ei voida kerätä. (Vehkalahti 2014, 24-25; Alasuutari 2011, 52-53.) Teemahaastattelujen runko noudatti lomakekyselyn rakennetta. Teemoja oli viisi: vastaajan taustatiedot, työn painopisteet haastatteluhetkellä, nykyhetkeen vaikuttaneet onnistumisen kokemukset ja haasteet, työn kehittämisen painopisteet sekä oman osaamisen kehittämisen tarpeet. Haastattelun lopuksi oli mahdollisuus vielä kertoa asioita, joita oli tullut haastattelun aikana mieleen.

Triangulaatio merkitsee useamman eri tutkimusmenetelmän käyttämistä kohteena olevan ilmiön tutkimisessa. Tässä tutkimuksessa on käytetty menetelmätriangulaatiota: aineistot on kerätty käyttämällä kahta eri tapaa, lomakekyselyä ja haastattelua. Valittu menetelmä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Tapaustutkimus on luonteeltaan tutkimus, mikä sisältää usein sekä määrällistä että laadullista ja siten eri menetelmillä kerättyä aineistoa ja tehtyjä analyysieja. (Hirsjärvi ym.2009, 233; Kananen 2014, 120-122, 144; Aaltio & Puusa 2011, 164-165.)

5.5 Tutkimustyön aikataulu

Tutkimustyön aikatauluttaminen vaati tarkan suunnitelman (Hirsjärvi ym. 2009, 173-176; Ruohonen 2009, 14). Päivähoidon vuosikellossa on nähtävissä joitakin viikkoja, jolloin kenttätyössä on menossa rauhallisempi vaihe. Mahdollisimman suuren vastausprosentin saamiseksi kysely kannatti ajoittaa näihin viikkoihin. Yhteistyössä päivähoidon suunnittelija Tarja Kotamäen kanssa tulimme siihen tulokseen, että parhaat viikot kyselylle olivat viikot 11-13. Näin tutkimuksen aineiston keruu ja analysointi vaihe ajoittui talvi-kevätkaudelle 2015 ja raportin kirjoittaminen valmiiksi työksi kesä-syyskaudelle 2015. Kuviossa 4 on esitelty opinnäytetyön aikataulusuunnitelma.

Vuosi 2015: tehtävä / kuukausi	1	2	3	4	5	6-8	9	10	2016
Tutkimussuunnitelma ja -luvan hankinta									
Haastattelulomakkeiden suunnittelu									
Haastattelulomakkeiden sisällöllisen ja teknisen toimivuuden testaus									
Kyselyjen lähettäminen ja vastaus-ten odottaminen									
Videohaastattelut									
Videohaastattelujen litterointi									
Aineiston analysointi									
Tulosten kirjoittaminen									
Raportin viimeistely									
Työn esittäminen opinnäyte-seminaarissa									
Työn esittäminen Kirkkohallituksen seminaarissa									
Työn esittäminen Kirkkonummen varhaiskasvatuksen koulutuspäivillä									

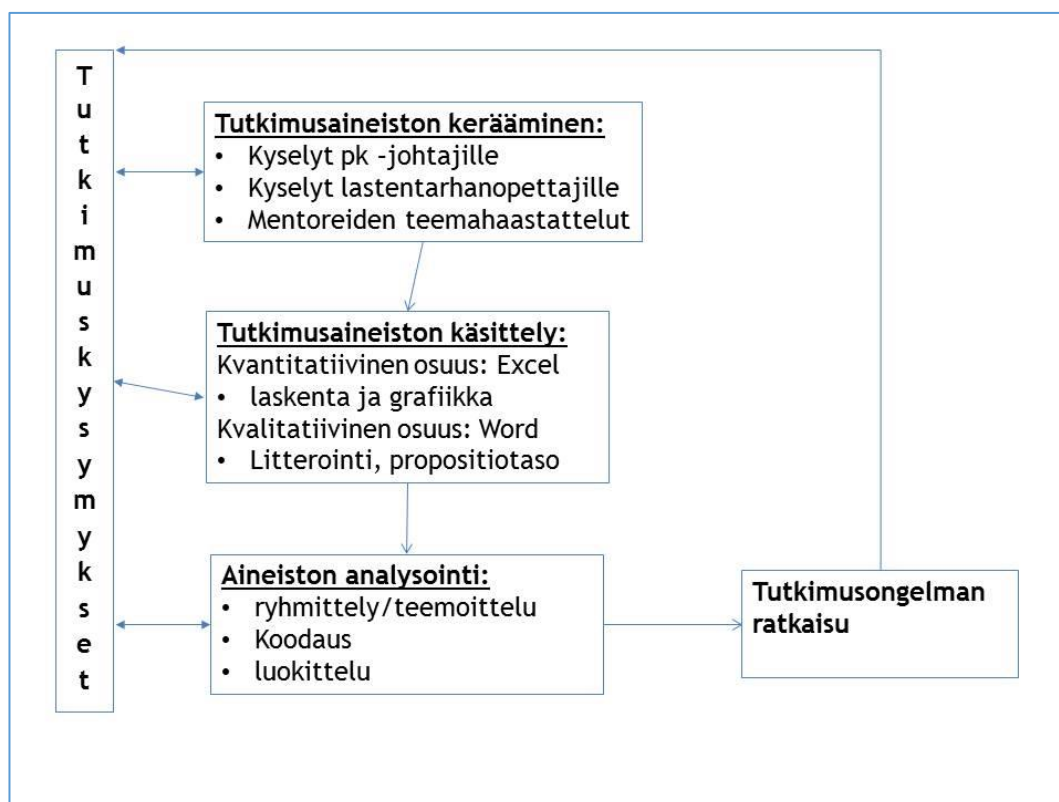
Kuvio 4. Opinnäytetyön aikataulusuunnitelma.

5.6 Aineiston analysointi

Laadullisen tutkimukselle luontaista on tutkimusprosessin syklisyys. Tämän vuoksi tutkimusprosessi elää ja syventyy tutkimuksen edetessä. (Kananen 2014, 28; Ruohonen 2009, 12-15.) Haastattelut ja havainnoinnit ovat tyypillisiä laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Tämän opinnäytetyön aineisto kerättiin lomakehaastattelulla. Laadulliselle tutkimukselle ominaisesti lomakehaastattelussa käytetään paljon avoimia kysymyksiä. Litterointi on laadulliseen tutkimukseen liitetty menetelmä. (Metsämuuronen 2008, 14-15; Kananen 2014, 101.) Tutkimuksen analyysi on induktiivista ja sillä pyritään löytämään yksittäisen vastaajan vastauksista yhteistä, yleistettävää tietoa tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95). Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi toiminnan kehittämisen painopisteen löytämistä samansuuntaisista vastauksista.

Laadullista aineistoa, kuten tässä opinnäytetyössä haastattelujen kautta tuotettua aineistoa, analysoidaan sisällöistä lähtien. Analyysimenetelmänä on aineistopohjainen tekstianalyysi. Analyysimenetelmän lähtökohtana on ajatus siitä, että tutkimusaineistosta voidaan muodostaa teoreettinen kokonaisuus. Aineiston analysointi alkaa aineiston kokoamisella sähköisestä lomakekyselystä. Ryhmähaastattelun aineiston käsittely alkaa haastattelutallenteen litteroinnilla. Analysointi sisältää kuusi eri vaihetta. Eskolan ja Suorannan (1996) sekä Kanasen (2014) analyysimenetelmiä mukaillen vaiheet ovat litterointi, aineiston ja tutkimuskysymysten vuoropuhelu, tekstikokonaisuuden tiivistäminen, koodi- tai teemasanojen nimeäminen, teemasanojen mukaisten lauseiden valinta aineistosta, aineiston ryhmittely koodi- tai teemasanojen pohjalta, tulosten kirjoittaminen ja johtopäätösten tekeminen. Kuviossa 5 on esitetty tämän opinnäytetyötutkimuksen analyysivaiheita. (Eskola & Suoranta 2005, 120-121; Kananen 2014, 99-100; Tuomi & Sarajärvi 2009, 91-93.)

Tässä opinnäytetyössä E-lomakkeella kerätyn aineiston analyysi strukturoitujen kysymysten osalta tehtiin siirtämällä aineisto Excel -taulukkolaskentaohjelmaan. Excel -ohjelman avulla saatiin määrällisistä kysymyksistä luotua taulukoita ja kuvioita vastaamaan eri kysymysten tai väittämien tulosta. E-lomakkeella kerätty avoin aineisto siirrettiin kysymyskokonaisuutena Word -tekstinkäsittelyohjelmaan, jossa aineisto koottiin kysymysaiheittain ja ryhmiteltiin teemasanojen pohjalta. Videoidut haastattelut litteroitiin. Litteroinnin jälkeen teksti yhdistettiin kysymysaiheittain ja ryhmiteltiin teemasanojen pohjalta. Löydetyistä ilmaisuista muodostettiin ala- ja yläluokkia. Prosessia toistettiin kunnes tutkimuskysymykseen voitiin hahmottaa vastauksia ja tehdä niistä johtopäätöksiä. Tälle analyysimenetelmänä käytetylle sisällönanalyysille oli ominaista sen kehittyminen ja ratkaisumallien löytyminen tutkimuksen edetessä. (Kananen 2014, 102-113; Puusa, A. 2011, 116-124; Sarajärvi & Tuomi 2013, 108-113.)

Kuvio 5. Tutkimuskysymyksistä ongelmien ratkaisuun.

Tutkimusryhmä jaoteltiin tässä tutkimuksessa kolmeen eri ryhmään: päiväkodin johtajat, lastentarhanopettajat ja päivähoitomentorit. Aineiston käsittelyssä ja tutkimuskysymyksiin vastausta haettaessa kolme aineistoa rinnastettiin kyselyn teemojen mukaisesti. Näin aineistojen välille saatiin syntymään vuoropuhelu. Lastentarhanopettajien ja päiväkotijohtajien vastauksista yhdisteltiin taulukot niin, että nähtäville saatiin yhtäaikaaisesti kummankin ryhmän vastaukset. Näin vastausryhmistä oli visuaalisesti nopeasti nähtävissä ryhmäkohtaiset erot. Työskentely ja kuvioiden laatiminen tehtiin Excell - taulukkolaskentaohjelman avulla.

Avoimista kysymyksistä syntynyt aineisto taulukoitiin kysymystasolla ja ryhmien vastaukset sijoitettiin allekkain yhteen taulukkoon. Vastaajat yksilöitiin aineistosta siten, että ensimmäisenä kyselyyn vastannut päiväkodinjohtaja sai yksilötunnukset J1 ja ensimmäinen kyselyyn vastannut lastentarhanopettaja sai yksilötunnukset L1. Vastaavasti ensimmäinen päivähoitomentorihaastateltava sai tunnuksen M1. Vastauksia tarkasteltiin 1. ja 2. tutkimuskysymyksen avulla: miten päivähoitomentorointi on vaikuttanut uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan suunnitteluun ja mitä vaikutusta päivähoitomentoroinnilla on ollut uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan toteuttamiseen lapsiryhmässä. Tekstianalyysin avulla aineiston ja kysymysten vuoropuhelusta muodostui taulukko. Taulukossa vastaukset luokiteltiin kolmeen luokkaa: avun määrä ja sykli, minkälaisissa tilanteissa päivähoitomentorointia käytettiin (päivähoitomentorin rooli) sekä millainen päivähoitomentoroinnin merkitys oli työntekijän työskentelyyn (päivähoitomentoroinnin rooli).

Jatkoin analysointia luokittelemalla vastaukset Kirkkohallituksen syyskuussa 2015 julkistaman yhteistyöoppaan koriajattelun mukaisesti. Tällä menetelmällä hain vahvistusta ja näkemystä siihen, missä määrin kirkkonummelainen malli nojaa valtakunnalliseen ohjeistukseen ja missä kirkkonummelaisen päivähoitomentoroinnin painopisteet ovat sekä päivähoidon työntekijöiden että päivähoitomentoreiden näkökulmasta.

Kolmas ja viimeinen tutkimuskysymys, miten päivähoitomentorointia tulisi kehittää jatkossa, liittyi päivähoitomentorointimallin kehittämiseen. Kehittämistarvetta tarkasteltiin aineistossa kolmesta eri näkökulmasta: tuen tarpeesta (toiveista), henkilöstön uskontokasvatuksen koulutuksellisista tarpeista sekä materiaalitarpeista. Aineisto analysoitiin taulukoimalla kysymykset ja luokittelemalla ne näkökulmien mukaan sekä yhdistämällä ryhmien vastaukset. Taulukoissa 2 ja 3 on mallia tekstianalyysistä ja kysymysten yhdistelystä. Tutkimuskysymysten 1 ja 2 aineistoanalyysin aikana syntynyt korimallijaottelu muodosti yhden merkittävän aineistolähtöisen kehittämisenäkökulman.

6 Tutkimustulokset

Tarkastelen seuraavaksi keskeisiä tutkimustuloksia tutkimusongelmista lähtien. Kuvaan aluksi aineiston vapaisiin kysymyksiin tulleiden vastausten luokittelua ja analysointia muutamien vastausten pohjalta (Taulukko 2). Tällä menetelmällä olen hakenut vastausta kaikkiin tutkimusongelmiin tarkastelemalla päivähoitomentorin (mentori) ja päivähoitomentoroinnin (mentorointi) roolia. Käytän taulukossa sanaa rooli kuvaamaan 1. ja 2. tutkimuskysymyksessä vastauksena haettavaa vaikutusta ja merkitystä uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Vastausten käsittelyssä olen yhdistänyt näkyville myös niiden jäsentelyä Kirkkohallituksen syyskuussa 2015 julkistaman korimallin pohjalta. (Taulukko 2). Näin luokittelussa ja analysoinnissa on mukana samanaikaisesti myös 3. tutkimusongelmasa nimetty kehittämishaaste. Tutkimustulosten lukemista voi helpottaa luvussa 7.8 esitellyn päivähoitomentorointimallin samanaikainen tarkastelu. (Kuvio 23).

Kehittämishaasteisiin tulleet vastaukset olen jaotellut kolmeen näkökulmaan: päivähoitomentorointiin, materiaaliin sekä koulutukseen. Kuvaan tutkimuskysymykseen 3. liittyen muutamia eri vastaajaryhmien tulosten luokittelua ja analysointia. Myös näitä vastauksia olen tarkastellut Kirkkohallituksen korimallin pohjalta (Taulukko 3). Kirkkohallituksen korimalli on esitelty luvussa 7.9 Päivähoitomentoroinnin sisällöllinen tarkastelu korimallin mukaan.

Avaan tutkimustulokset seuraavaksi esittelemällä vastaajaryhmien taustatiedot. Tämän jälkeen kuvaan päivähoidon työntekijöiden käsityksiä päivähoitomentoroinnin nykytilasta ja toi-

minnan tunnettavuudesta. Tuon esille, minkä verran palvelua käytetään ja miten yhteistyö seurakunnan päivähoitomentorin kanssa on toiminut.

Vastaajaryhmien omina tuloksina esittelen, millaisia käsityksiä päiväkodinjohtajalla on uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan osaamisesta ja käsittelystä päiväkodilla. Esittelen myös lastentarhanopettajien saamaa tukea lähitoimijoilta. Tämä jälkeen avaan vastaajien kokemuksia uskonto- ja katsomuskasvatuksen osaamisesta ja tuesta sekä päivähoitomentorin tuen roolia. Viimeiseksi tuon esille aineistosta nousseet kehittämistarpeet ja toiveet.

Taulukko 2. Aineiston luokittelua sekä analysointia.

Vastaaja	Avun sykli	Mentorin rooli	Mentoroinnin rooli	Mentoroinnin kori			
				Yleis-sivis-tävä	Pe-rin-ne	Usk. tilaisuu-det	Kasvun ja hyvin-voinnin tuki
11. Mentorointityön vaikutus työssäni, kaikki							
Hyvä yhteistyökumppani, jolta voin tarvittaessa kysyä neuvoa (J8)	tarvit.	neuvonantaja	osaamisen lisääntyminen	x			x
Käytännön toteutuksen tuki. Meille on syntynyt jo kivoja perinteitä, esim. perheiden joulukirkko päiväkodin pihalla (J3)	säänn.	tukija	uskontokasvatuksen toteutuksen tuki	x	x	x	
Pedagogisen toiminnan ja johtamisen suunnittelu yhdessä lastentarhanopettajien ja varajohtajan kanssa (J6)	säänn.	yhteistyö organisaation sisällä kasvat-tajien kanssa	pedagogisen johtamisen tuki	x			x
Mentoroinnilla on ollut hyvin iso rooli työssä tänä vuonna. Meillä oli suru-koulutusta henkilökunnal-le lapsen menehtymisen vuoksi. (L4)	yks.	henkinen tuki, toimintamalli kasvattajien ja perheen tukemiseksi	kriisitilanteis-ta selviytymis-tä ja niiden hallintaa				x
Upea mahdollisuus rikas-taa lasten uskontokasva-tusta luonnollisella lähes-tymistavalla (L13)	yks.	eri menetel-mien asian-tuntijuus	uskontokasva-tuksen rikas-taminen	x			x
Olemme joustavasti saa-neet apua, neuvoja ja tukea aina kun sitä olemme kyselleet (L15)	tarv.	tukija, neuvo-ja, avun anta-ja	uskontokasva-tuksen toteu-tuksen tuki	x			
Tällä hetkellä ei ole ko-vinkaan suuressa roolissa. Työntekijät ovat olleet itse aktiivisia päivähoito-mentoriin päin.	tarv.	tukija	uskontokasva-tuksen tuke-minen	x			
Työn painopisteet (men-torit)							
On luottamusta ja avoi-muutta siellä ja tuodaan esille, että tässä kohtaa tarvitaan tukea ja apua, osataan ja halutaan pyy-tää sitä (M3)	tarv.	tukija, neuvo-ja	uskontokasva-tuksen tuke-minen	x			x
Avaamaan toimintatuoki-oita ja kuinka he haluavat sen omassa ryhmässä toteuttaa (M2)	tarv.	asiantuntija	uskontokasva-tuksen tuke-minen	x			x

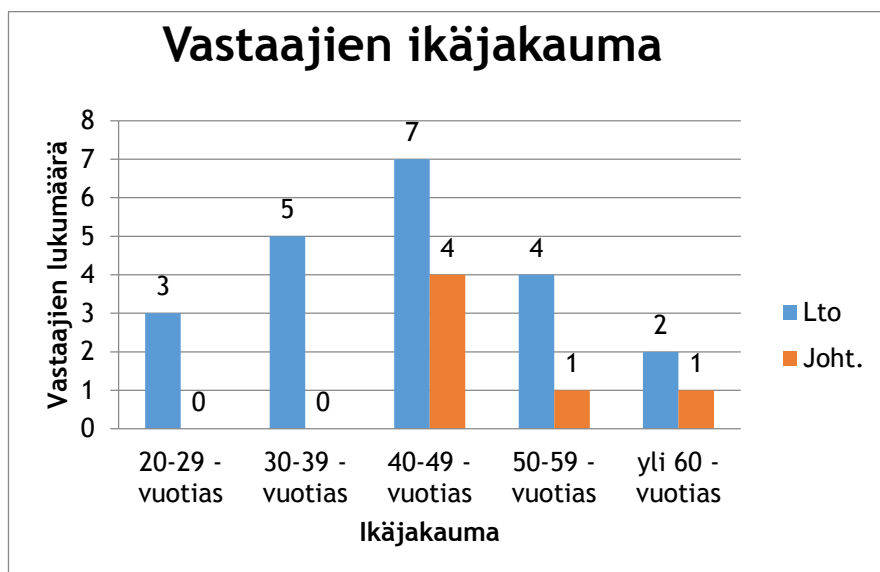
Päivähoitomentoreiden teemahaastattelun tulokset refleктоivat aineistoissa mentorin ja mentoroinnin roolia toimijan näkökulmasta. (Taulukot 2 ja 3).

Taulukko 3. Kehittämiskohteiden analysointia ja luokittelua.

24. Miten toivoisti mento- rointityötä kehitettävän 2- 3 vuoden sisällä (totuttu- jen toimintatapojen lisäk- si)? J+L	mentorointi	koulutus	materiaalit	Mentoroinnin kori			
				Yleis- sivis- tävä	Pe- rin- ne	Usk. tilai- suudet	Kasvun ja vin- voimnin tuki
Paljon on itsestä kiinni kuinka paljon ja kuinka tiivistä yhteistyötä asian- tiimoilta tehdään. Nyt ta- paamiset ovat olleet hyvin epäsäännöllisiä. (L16)	Säännöllisten tapaamisten mahdollista- minen työntekijöille			x			
Yhteiskunta menee eteen- päin. Tietotekniikka mu- kaan myös mentorointiin ja katsomuksellisuuteen (J5)	Tietotekniikan hyödyntämi- nen ja käyt- täminen työs- kentelyissä esim. lapsi- ryhmien kans- sa		Materiaalia sähköisessä muodossa	x			x
Toivoisin, että jatkossakin saisimme koulutusta ja hyviä vinkkejä uskontokas- vatukseen (L9)	koulutusta		Ideapankki uskonto- kasvatuk- seen	x			x
Koska kuulen mentorointi- työstä ensimmäistä kertaa, olisi sitä varmasti syytä tehdä tutummaksi. (L15)	päivähoito- mentoroinnis- ta tiedottami- sen vahvista- minen kaikille työntekijöille			x			
Painopisteet kehittämis- työssä M							
Koulutuksen vahva lisäämi- nen on ainakin yksi (M1)		uskonto- kasvatuk- sen näky- vyys		x			x
Tietoa monikulttuurisuu- desta (M1)	lapsiryhmän moninaisuu- den huomioi- minen			x			x
Kaikki ammattiryhmät päi- väkotilapulaista myöten (M3)		yhteinen visio kai- killa		x			x
22. Millaista koulutuksellista tukea toivoisi itsellesi uskontokasvatuksen johtamiseen. J 23. Mistä uskontokasvatuksen aihepiiristä toivoisit koulutusta työntekijöillesi lähivuosina? J 25. Mistä uskontokasvatuksen aihepiiristä toivoisit koulutusta lähivuosina? L							
Miten ottaa huomioon tasa- vertaisesti eri uskonnot päiväkodissa (J4)		Moninai- suus lapsi- ryhmässä	Materiaali moninaisuu- den näkö- kulmasta	x			x
Lapsen suru (L7)		Kriisit lapsen elämässä	Eriytyste- mat näkyviin omana ko- konaisuute- naan	x			x
Eri-ikäisiä lapsia pohdin, lähestymistapaa ... (L12)		Pedago- giikka toimissa	Selkeästi ilmaistu ikäryhmä	x			x

6.1 Vastaajien taustatiedot

Varhaiskasvatustyö on naisvaltaista. Naisvaltaisuus näkyy myös siinä, että tutkimuskyselyyn vastanneista (N=27) kaikki työntekijät sekä päivähoidossa että seurakunnassa olivat naisia. Vastaajista suurin osa, 70 %, olivat keski-ikäisiä, 40-59 vuotiaita. Lastentarhanopettajien ryhmässä ikäjakauma painottui ikäryhmään 20-49 -vuotiaat (71 %) kun puolestaan päiväkotijohtajien ikäjakauma painottui 40 - 60+ -vuotiaisiin (100 %). (Kuvio 6).

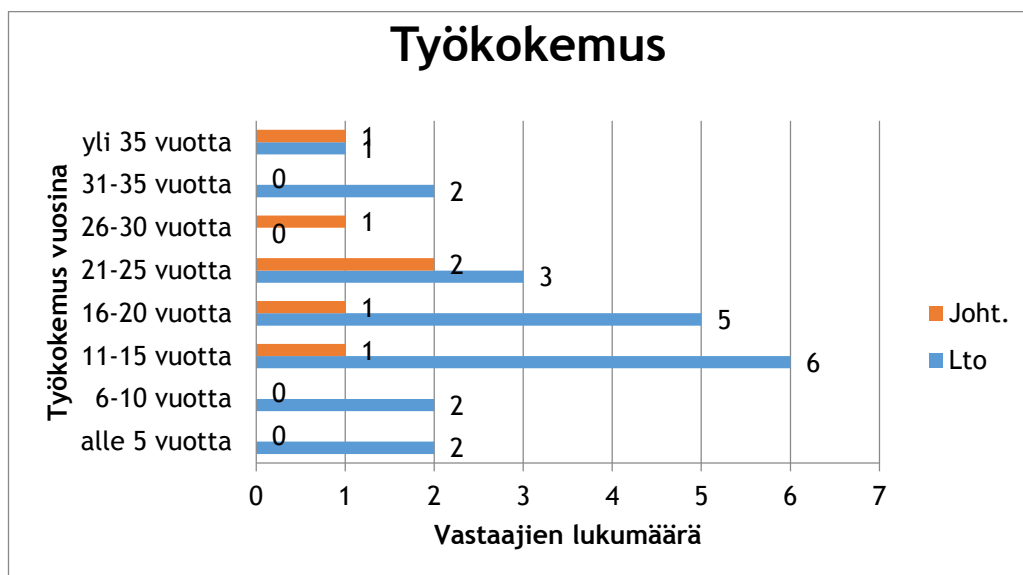
Kuvio 6. Ikäjakauma ammattiryhmittäin.

Vastaajat olivat toimineet varhaiskasvatustyössä pitkään. Alle 10 vuoden työkokemus oli vain noin 15 %:lla vastaajista ja vain lastentarhanopettajilla. Päiväkodin johtajista oli 65 %:lla yli 20 vuoden työkokemus päivähoidosta ja esimiestyöskentelystä kokemusta oli kertynyt 51 %:lle 10-30 vuotta. (Kuvio 7). Työkokemuksen määrä kertoo sitoutuneisuudesta kasvatustyöhön.

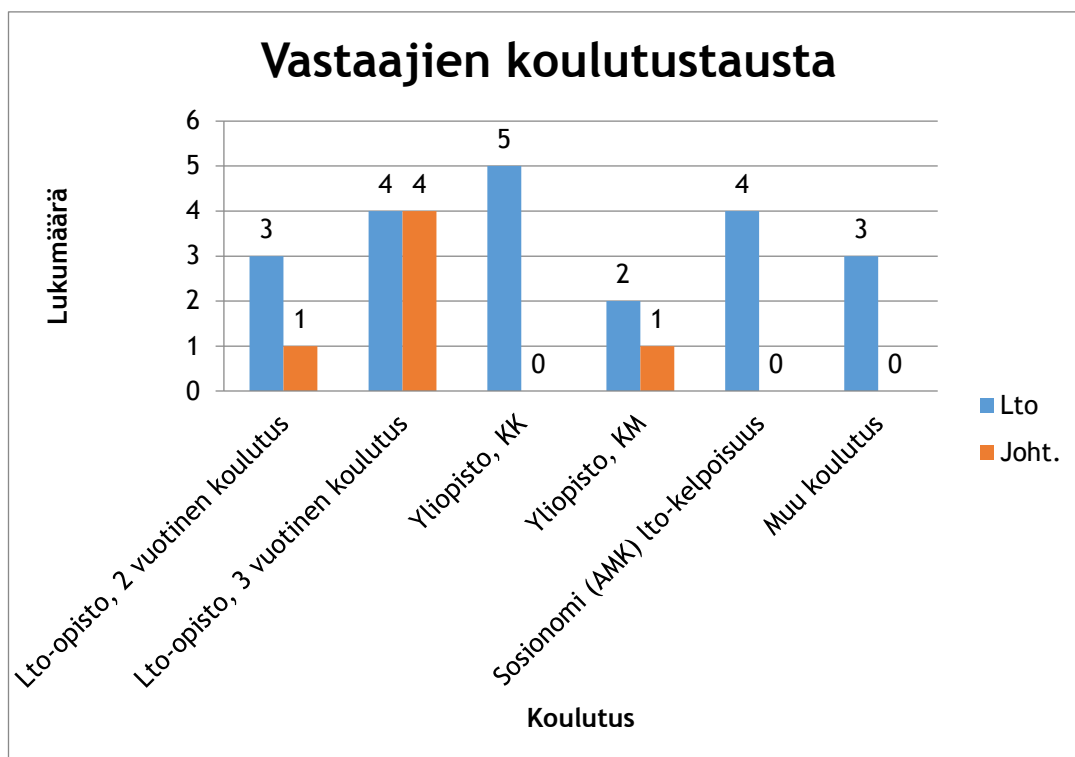
Vastaajien laajasta ikäjakaumasta johtuen koulutustaustassa näkyi eroja. Lastentarhanopettajan koulutuksen vaihtuminen opistotason koulutuksesta yliopistotason kandidaatin tutkinnoksi ja/tai maisteritason tutkinnoksi tuottaa kyselyssä koulutustaustan hajontaa. Ammattikorkeakoulupohjaisella sosionomitutkinnolla, johon on sisällytetty lastentarhanopettajan pedagogiset opinnot, näyttäisi olevan merkitystä vain lastentarhanopettajan kenttätöissä. Tosin on muistettava päiväkotijohtajien alhainen vastausprosentti, joten vastauksista ei voi vetää täyttä johtopäätöstä asian suhteen.

Laissa sosiaalialan henkilöstön ammatillisesta kelpoisuudesta (2005) on määritelty sekä lastentarhanopettajan että päiväkodin johtajan koulutusvaatimuksista. Vakituisen viranhaltijan tulee olla lastentarhanopettajan tehtävissä vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto (alempi korkeakoulututkinto), johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus, tai sosiaali- ja

terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyy riittävä määrä varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneita opintoja (Sosiaalialan henkilöstön ammatillinen kelpoisuuslaki 2005/27, 7§). Päivähoidon ammatillisella johtajalla tulee olla 7 §:n lisäksi riittävä johtamistaito (Sosiaalialan henkilöstön ammatillinen kelpoisuus laki 2005/27, 10§, 3). Muilla kasvatusalaa sivuavilla tutkinnoilla voi päästä lastentarhanopettajan viransijaisuutta tekemään. Lastentarhanopettajien muut koulutukset olivat liikunnanohjaaja, sosiaalialan ohjaaja sekä viittomakielen tulkki. (Kuvio 8).

Kuvio 7. Työkokemus ammattiryhmittäin.

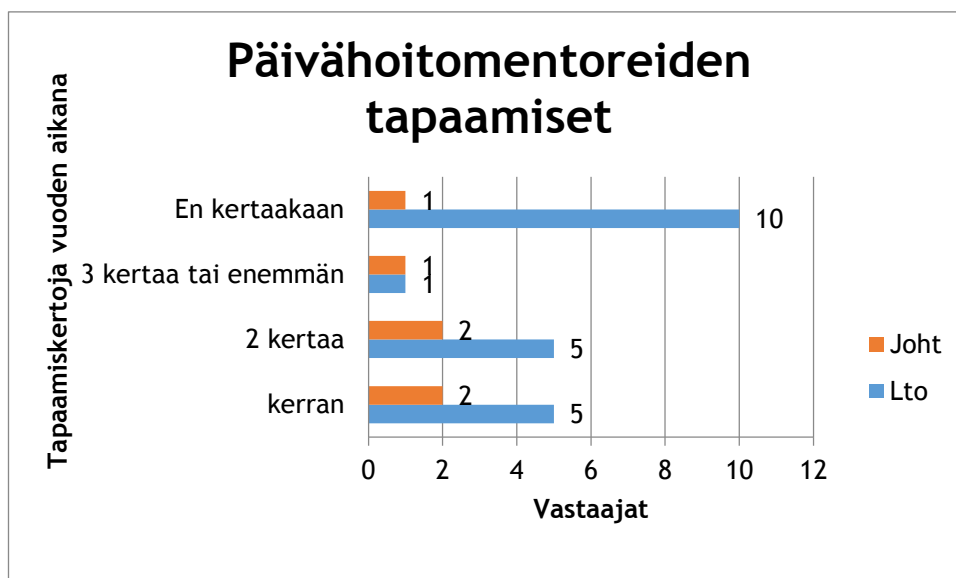

Kuvio 8. Vastaajien koulutustausta.

6.2 Päivähoitomentoroinnin tila ja tunnettavuus

Päivähoitomentoroinnin tilaa tarkasteltiin kyselyissä erilaisten käytännön työtehtävien näkökulmasta. Päivähoitomentoroinnin toimivuuden ja onnistumisen edellytyksiä ovat säännölliset tapaamiset päivähoiton työntekijäryhmien kanssa. Tapaamiset on tarkoitettu vuositasolla tehtäväksi päiväkodin organisaatiotasolla, joten myös päiväkotijohtajien tapaamiset ovat tärkeitä.

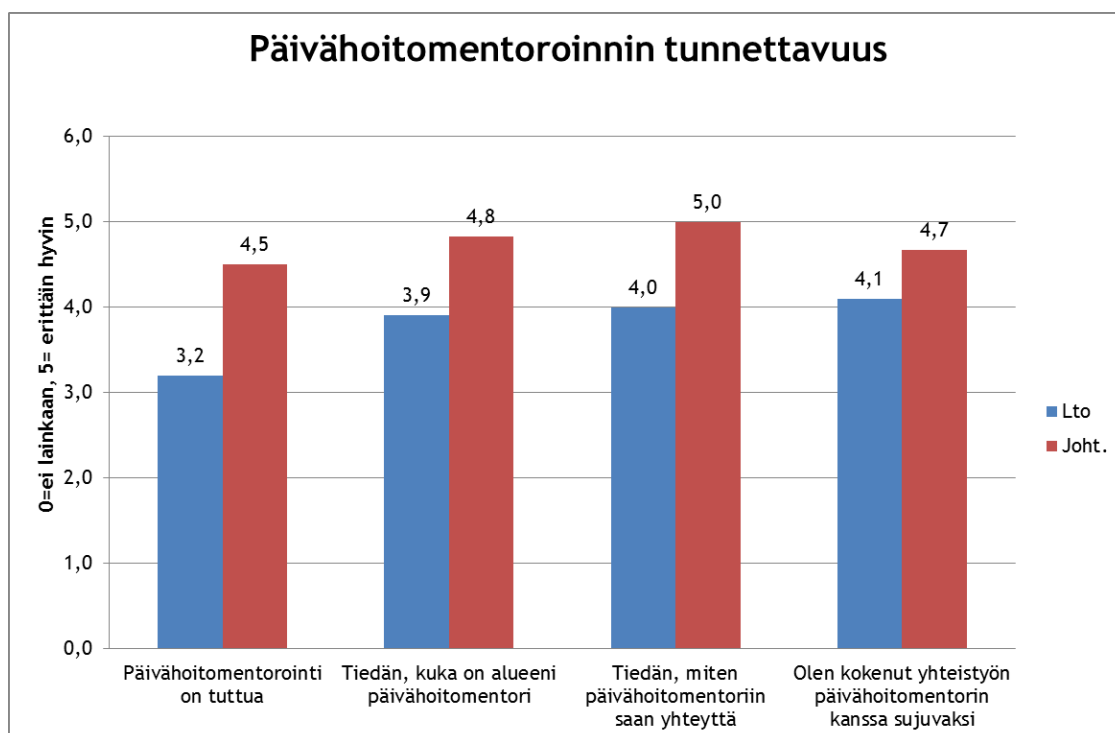
Yksi keskeisiä periaatteita työssä on, että päivähoitomentorin kohtaaminen tapahtuu pääsääntöisesti päiväkodilla. Tapaamiset rakennetaan päivähoiton päivä- ja viikkorytmissä olemassa oleviin kohtaamisiin, tiimi- ja talopalavereihin. Näin pyritään varmistamaan se, että kaikilla työntekijöillä olisi mahdollisuus päästä osalliseksi päivähoitomentoroinnista. Päivähoitomentorointi perustuu vuorovaikutukseen, joten työn onnistumiselle on merkityksellistä se, että työntekijät saavat tutustua ja rakentaa vuorovaikutussuhdetta päivähoitomentorin kanssa. Koko päivähoitomentorointityö perustuu luottamukseen ja avoimeen vuorovaikutukseen yksilö-, tiimi- ja päiväkotitasolla. Tämän vuoksi on merkillepantavaa havaita, että peräti 40 % vastaajista kertoo, ettei päivähoitomentorin kohtaamista ole ollut lainkaan. Kohtaamattomuus kohdistuu pääosin lastentarhanopettajiin (47 %). (Kuvio 9). Kohtaamattomuus ei kuitenkaan korreloi toiveisiin, joita päivähoitomentoroinnille on asetettu. Toiveissa 18 vastaajaa asetti etusijalle yhteisen suunnittelun ja työskentelyn päivähoitomentorin kanssa (Kuvio 17).

Kuvio 9. Päivähoitomentoreiden tapaamiset toimintakauden 2014 - 2015 aikana.

Arvioidaakseen päivähoitomentorointia ja päivähoitomentorin työtä, tulee tuntee sekä toimintamalli että päivähoitomentori. Kyselyssä arvioitiin tunnettavuutta ja päivähoitomentorin sujumista arvioimalla väittämiä asteikolla 0-5. Asteikon 0 tarkoittaa tilannetta, jossa vastaaja ei tunne järjestelmää ja vastaavasti asteikon 5 tarkoittaa, että vastaaja tuntee järjestelmän erittäin hyvin. Vastaukset on laskettu väittämien keskiarvoina. Kuviosta 10 nähdään, että tapaamisten puute korreloi toiminnan tunnettavuuteen.

Tietoisuus päivähoitomentorin olemassaolosta ja saavutettavuudesta on selkeästi parempi kuin järjestelmän tunnettavuus kummassakin vastaajaryhmässä. Tilanne tuottaa oletuksen siitä, että päivähoitomentorin mallin olemassaolosta ja yhteisestä käytännöstä tulee edelleen tiedottaa ja kouluttaa, jotta päivähoidon työntekijät saavat siitä mahdollisimman suuren hyödyn. Haasteena päivähoitomentorinnille onkin saada toimintamalli juurtumaan käytäntöön ja ryhmätasolle ottaen huomioon työntekijöiden vaihtuvuuden.

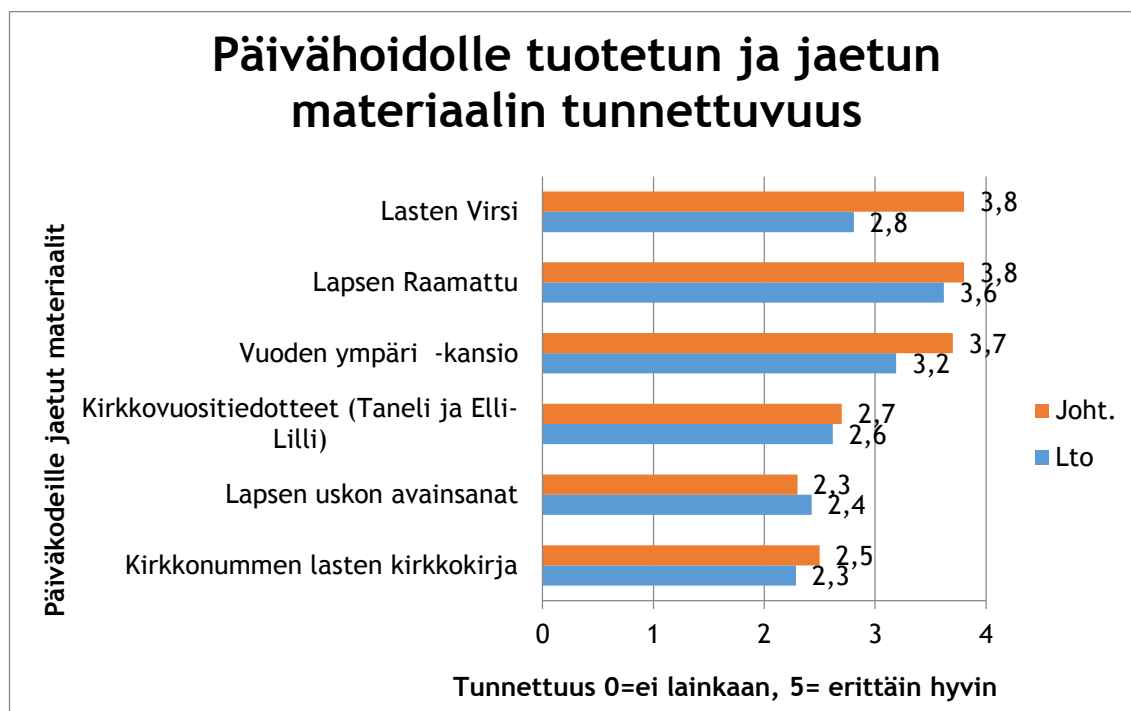

Kuvio 10. Päivähoitomentoroinnin tunnettavuus.

Työn tunnettavuutta selvitettiin myös päivähoidolle jaetun materiaalin avulla. Materiaalia on kahdenlaista: ostettua kirjallisuutta ja itse tuotettua materiaalia lapsiryhmien käyttöön. Kirkkonummella on ollut tapana uuden päiväkodin käynnistyessä antaa tupaantuliaispaketti työntekijöiden käyttöön. Paketti on sisältänyt Lapsen raamatun, Kotien rukouskirjan sekä Lasten virren. Näin kaikissa kirkkonummelaisissa päiväkodeissa niin kunnallisella kuin yksityisellä palveluntuottajalla on nämä samat kirjat käytettävissä. Uudempaa toimintamallia edustavat päivähoitotyön tiimin itse tuottamat materiaalit. Näitä ovat Kirkkonummen lasten kirkkokirja, Lapsen uskon avainsanat - ihmettelykirja kaikenikäisille, kirkkovuositedotteet sekä Vuoden ympäri - kansio. Materiaalit on jaettu päiväkodeille erityisissä koulutustilaisuuksissa tai tapahtumissa.

Pedagogisesti materiaali liittyy eri tavoin uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan tai historiallis-yhteiskunnallisen ja esteettisen lähestymistavan käsittelyyn lapsiryhmässä. Kirkkonummen lasten kirkkokirjassa hyödynnetään kirkkopedagogiikkaa, jossa kirkkoja ja kirkkotilaa tutkitaan viiden aistin pedagogiikkaa hyödyntäen, kirkkotaiteeseen ja historiaan tutustuen. Kirkkovuositedotteet kertovat erilaisten juhlapyhien taustaa ja perinteitä lauluineen ja leikkineen. Lapsen uskon avainsanat - ihmettelykirja kaikenikäisille kirjassa esitellään keskeiset uskontokasvatukseen liittyvät sanat lapsen näkökulmasta. Kirja tehtiin yhteistyönä päivähoidon työntekijöiden ja lasten kanssa. Vuoden ympäri kansio - on puolestaan työntekijälle suunnattu opas uskontokasvatukseen liittyvien teemojen käsittelyyn lapsiryhmässä. Lapsiryh-

mää varten on materiaalissa aihepiiriin liittyvä kuva, jossa päivähoidon maskotit, Elli-Lilli ja Taneli, esiintyvät. Päiväkodeilla on ollut mahdollisuus saada materiaalit itselleen, osallistumalla koulutuksiin. Vuoden ympäri - kansio on uskontokasvatuksen perustyöväline, jonka hallintaan koulutetaan kaikki päivähoidon työntekijät. Koulutusratkaisu näkyi myös tuottaneen tunnettavuutta. Päiväkodinjohtajat näyttivät tuntevan materiaalin paremmin kuin lastentarhanopettajat, joiden työtä materiaali on ensisijaisesti kehitetty tukemaan (Kuvio 11). Parannettavaa siis on.

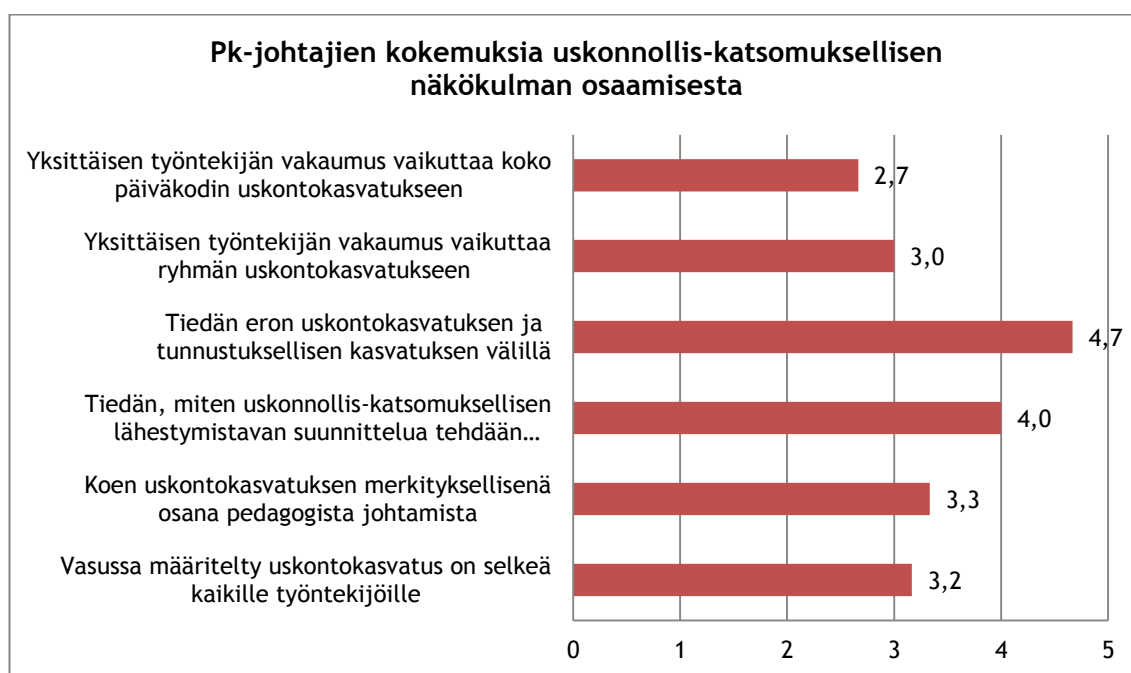

Kuvio 11. Päivähoidolle tuotetun ja jaetun materiaalin tunnettavuus.

6.3 Kokemuksia uskonto- ja katsomuskasvatuksen osaamisesta ja tuesta

Päiväkotijohtaja on avainasemassa uskontokasvatuksen suunnannäyttäjänä. Sen vuoksi ei ole samantekevää, miten päiväkotijohtaja asennoituu uskontokasvatuksen merkitykseen (Lamminmäki-Vartia & Kuusisto 2015, 169). Ymmärrys uskontokasvatuksen tunnustuksettomuudesta kasvatuksen perusluonteena helpottaa päiväkotijohtajan johtamistyötä. Sisältöymmärryksen lisäksi on tärkeää, että päiväkodinjohtajalla on pedagogista johtamisosaamista aihealueesta. Pedagogisella johtamismallilla tarkoitetaan johtamista, jolla varmistetaan työyhteisön pedagogisen perustehtävän toteutuminen (Kiesiläinen 1998, 121). Pedagoginen johtajuus on kasvatusorganisaation yhteinen ilmiö, jossa yhteisön arvot, organisaatiokulttuuri, ammatillisuus, substanssi ja kontekstuaalisuus määrittelevät pedagogista johtajuutta. Fonsén (2014) korostaa pedagogista johtajuutta arvovalintana, joka pitää esillä varhaiskasvatuksen toiminnassa lapsen etua. Pedagoginen johtajuus rakentuu vuorovaikutusjohtamisen ja jaetun johtamisen avulla. (Fonsén 2014, 35-36, 98-99.) Tietoa pitää olla myös siitä, miten omassa päivä-

kotiyksikössä kasvatus toteutuu Vasun hengen mukaisesti. Tämä asia oli hyvin kirkkonumme-laisten johtajien hallussa. (Kuvio 12). Haasteita näytti kuitenkin tuovan työntekijöiden suhde uskontokasvatukseen. Vastauksista voi päätellä, että yksittäisen työntekijän henkilökohtainen vakaumus vaikuttaa edelleen päiväkodin ja ryhmätason uskontokasvatukseen. Vaikutuksen suuntaa ei kyselyssä tarkasteltu, joten yksittäisen työntekijän vakaumuksen vaikutuksen merkitys voi olla joko uskontokasvatusta vahvistavaa tai sitä heikentävää. Vaikutuksen merkitys voi olla myös siinä, tarjotaanko lapsille ja perheille mahdollisuutta osallistua seurakunnan tarjoamiin uskonnollisiin tilaisuuksiin. Tulkintaa vahvistaa myös se, että uskontokasvatuksen sisällöllinen määrittely jää selkeydessään tasolle 3,2. (Kuvio 12).

Kuvio 12. Päiväkodinjohtajien kokemuksia työntekijöiden uskonnollis-katsomuksellisen näkökulman osaamisesta.

Kokemuksia haettiin kyselyssä paitsi uskonnollis-katsomuksellisen näkökulman osaamisesta myös sen käsittelystä päiväkodilla. (Kuvio 13). Päiväkodin johtajan rooli pedagogisena johtajana on merkityksellinen. Hänen vastuullaan on se, miten päiväkodissa lapsia kasvatetaan. Saarisen mukaan esimiehen tehtävä on luoda rohkaisevaa ja positiivista, sallivaa ilmapiiriä (Saarinen 2014). Hänen pitää pystyä luottamaan siihen, että kasvatus on aina asianmukaista, Vasun tavoitteita noudattavaa. Silloin rooli on kasvatuksen tukeminen ja tarvittaessa linjausten tarkistaminen tiimipalaverissa. (Saarinen 2014).

Osa varhaiskasvatussuunnitelmaa ja siten osa päivittäistä toimintaa kuten muutkin lähestymistavat. Meillä on pk:ssa erittäin ammattitaitoiset lto:t, jotka hallitsevat oman työnsä. (J2)

Jokaisessa lapsiryhmässä vasun periaatteiden mukaisesti. Päiväkodissa myös uskontokasvatusvastaava. (J5)

Päivähoitomentoroinnin näkökulmasta merkittävää oli, että päivähoitomentorilta saatu informaatio kauden sisällöistä ja tapahtumista koettiin riittäväksi. Tärkeää on havaita, että myös päiväkotijohtajat olivat yhteydessä päivähoitomentoriin ja pyytävät tukea lapsiryhmästä esille tulleista kysymyksistä. Tästä voitiin päätellä, että vaikka päiväkodilla uskontokasvatuksen toteutuminen ja suunnittelu on olemassa, niin lasten esittämät kysymykset tuottavat tilanteita, joissa kasvattaja jää ymmälleen eikä välttämättä tiedä miten toimia tai reagoida. Näihin tilanteisiin tarvitaan päivähoitomentoria avaamaan keskustelua ja suuntaamaan vuoropuhelua oleelliseen ja jakamaan uskontokasvatuksen asiantuntemustaan.

Kuvio 13. Päiväkotijohtajien näkemyksiä uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan käsittelyssä päiväkodilla.

Kasvatuksellisissa kysymyksissä työyhteisön ja perheen tuki on tärkeä. Tuen merkitystä peruskasvatustyössä haettiin kasvattajan lähitoimijoista, erilaisista toiminnallisista tiimeistä päiväkodilla sekä perheiltä saadusta tuesta. Lastentarhaopettajilta kysyttiin lähitoimijoiden merkitystä tuen saamiseksi organisaation sisällä ja työntekijän lähipiirissä. Yllätyksellistä oli, että

ystävien tuki on suhteessa suurempi kuin ammatillisesti järjestetty tuki (esimies, vertaiskouluttaja tai yhteyshenkilö). (Kuvio 14). Vertaiskouluttajan tukea haetaan myös aika vähän, mikä johtunee siitä, että vertaiskouluttajat toimivat päivittäin vain heidän omissa päiväkotiyksiköissään. Syksyllä 2015 vertaiskouluttajia oli kolme henkilöä kahdesta eri päiväkotiyksiköstä. Vertaiskouluttajien tukea tarjotaan työntekijöille koulutuksien kautta. Kolme vastaajista ilmoitti saavansa tukea muualta; omasta uskontokunnastaan.

Kuvio 14. Lastentarhanopettajien saama uskontokasvatustuki lähitoimijoilta.

Yhteyshenkilöksi kutsutaan päiväkodin työntekijää, joka on nimetty hoitamaan päiväkodin ja seurakunnan välistä yhteydenpitoa ja joka jakaa seurakunnalta tullutta informaatiota eteenpäin omassa yksikössään. Yhteyshenkilön vastuulla on myös huolehtia siitä, että ryhmissä tehdään uskonto- ja katsomuskasvatussuunnitelma ja ne kootaan yhteen päiväkotitasolla. Yhteyshenkilöinä toimivilta vastaajilta kysyttiin, millaista vertaistukea he toivoisivat muilta yhteyshenkilöiltä tehtävän hoitamiseksi. Tukea tarvittiin suunnitelmien käyttöön ja läpikäymiseen päiväkodilla, tietoa lapsen vasu -keskustelun uskontoon liittyvän osuuden kokemuksista. Lisäksi toivottiin tietoa muissa päiväkodeissa toteutetusta uskontokasvatuksesta ja yleisesti uskontokasvatuksen suunnitteluun ja toteutukseen liittyvistä asioista.

... Kokemusten vaihtoa liittyen vasu-keskusteluihin (uskontokasvatusosio) sekä erilaisten tapahtumien järjestämisessä... (L3)

Minkälaista toimintaa muilla päiväkodeilla on, ideoita omaan päiväkotiin, vertaistukea. (L9)

Miten yhteistyölomaketta täytetään ja millaisia koko talon toimintatapoja uskontokasvatuksen tiimoilta toteutetaan eri taloissa. (L16)

Lastentarhanopettajien ja päiväkodinjohtajien käsitykset lähituen saamisesta ja yhdessä toimimisesta vastasivat hyvin paljon toisiaan. Kyselystä voi päätellä, että tukea on saatavilla omassa organisaatiossa. Vastausten eroavaisuus mielestäni johtuu siitä, että vastaajat katsovat eri organisaatiotason toimijaa: lastentarhanopettajan esimies on päiväkodin johtaja kun taas päiväkodin johtajan esimies on aluejohtaja. Tästä seuraa esimerkiksi se, että yhteistyön tavoitteet ja konkreettisuus ovat vastaajien tarkastelutilanteissa erilaisia.

Esimiehen tukea ei kuitenkaan koettu aina riittäväksi. Riittämätöntä tukea kuvailtiin pääasiallisesti sisällöllisenä epäselyytenä. Päiväkodin johtajan aktiivinen ja tasapuolinen tuki ja osaaminen kaikissa kasvatuksen lähestymistavoissa koettiin merkityksellisenä.

Mielestäni uskontokasvatusta ei saa kavahtaa ja mieltää käännytystyöksi. (L11)
Yhteisiä palavereita ja avoimuutta asioissa (L14)

Että uskontokasvatukselle annettaisiin aikaa edes muutaman kerran vuodessa yhteisessä palaverissa (L6)

Hiljaista hyväksyntää erilaisille kirkkoretkille (L19)

Myös työyhteisöltä kaivattiin enemmän tukea. Tukea tarvittiin lisäämään laajempaa ja syvällisempää osaamista uskontokasvatuksesta, osaamista monikulttuurisen lapsiryhmän ohjaamisessa, ideoihin uskontokasvatukseen liittyen. Vastauksissa ilmaistiin myös ristiriitaa siitä, että uskontokasvatus kuuluu kaikille, mutta sitä joutuu tekemään yksin.

Mielestäni uskontokasvatus kuuluu jokaiselle, eikä sitä voi pitää vaikeana asiana ja jättää pois kokonaan suunnitelmista. Esimerkiksi joulu pelkkänä tonttujuhla ja yhtenä irrallisena kirkkokäyntinä ei mielestäni ole riittävää uskontokasvatusta. (L3)

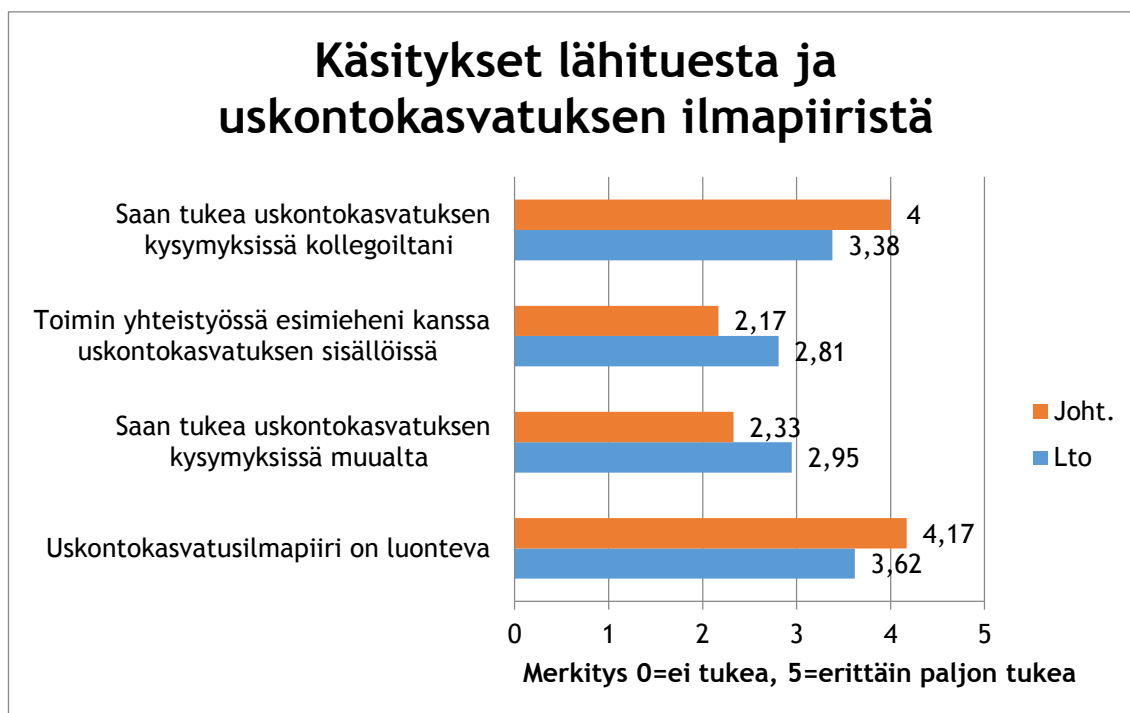
Ideota ja hyväksytään omille ideoille. (L,2)

Ei torjuntaa. Ei ärähtelyä. Myönteistä suhtautumista: uskonto, uskominen ei ole kaiken pahan alkujuuri. (L13)

Avointa keskustelua (L2)

Työntekijöiden johtaminen on vuorovaikutussuhteessa toimimista. Jatkuvan muutoksen, erilaisten vaihtoehtojen ja tilanteiden ennustamattomuuden keskellä, johtajan on pystyttävä toimimaan tehokkaasti ja menestymään. Johtamisessa korostuu tällöin tilannetaju, tunneäly, yhteistyö ja jatkuva vuoropuhelu. (Huuhka 2010, 10, Juuti & Vuorela 2002, 103-106.) Esimies pitää huolen siitä, että työntekijät tietävät organisaation tavoitteet ja esimies hoitaa resursseja niin, että edellytykset menestykselle toiminnalle ja tavoitteiden saavuttamiselle on olemassa ja työntekijöiden käytettävissä. Esimiehen tulee antaa tilaa tunteille, yllätyksille, yhteistoiminnalle, muutokselle, sensitiivisyydelle, intuitiolle, moniäänisyydelle, vaihtoehtoille, voimavaroihin uskomiselle, epäonnistumiselle, turbulenssille, rohkeudelle sekä jatkuvalla oppimiselle. (Kattainen 2014, 291-295.)

Uskontokasvatuksen ilmapiirin luontevuus korreloi työyhteisöltä saatavaan tukeen. Luontevala uskontokasvatusilmapiirillä tarkoitetaan ammatillista suhtautumista uskontokasvatukseen ja sen näkemistä kaikkien kasvattajien yhteisenä tehtävänä, osana arkipäivän kasvatustyötä. Tässä suhteessa Kirkkonummen tilanne on hyvä. (Kuvio 15). Päiväkotijohtajien käsitys ilmapiiristä on hyvä (4,17). Lastentarhanopettajien arvio on vastaavasti keskitason yläpuolella (3,62). Avoin ilmapiiri luo mahdollisuuden dialogille, asioiden tarkastelulle ja yhdessä pohtimiselle. Tämä on kasvatusyhteisölle merkittävä tila kasvatustyön onnistumiseksi. Keskustelua tarvitaan edelleen, jotta kaikki kasvatuksen näkökulmat voivat toimia tasapainossa keskenään lapsen parhaaksi.

Kuvio 15. Vastaajien käsityksiä lähituesta ja uskontokasvatuksen ilmapiiristä.

6.4 Päivähoitomentoroinnin rooli uskonto- ja katsomuskasvatuksen tukemisessa

Päivähoitomentoroinnilla on ollut käytännön merkitystä uskontokasvatuksen suunnittelulle ja toteutumiselle. Sekä lastentarhanopettajat että päiväkodinjohtajat vastasivat kysymyksiin hyvin samansuuntaisesti. Eniten jaettiin kokemusta siitä, että päivähoitomentorointi on vahvistanut omaa asiantuntijuutta ja osaamista. Siten päivähoitomentorointimalli säilyttää kasvattajan kasvatusvastuun (Pesonen 2008, 103; Petäjä 2008, 125.) Uskontokasvatus tiedostetaan paremmin yhtenä kasvatuksen osa-alueista. Asiat, joihin suunnittelutyössä oli koettu saadun apua, olivat 1) konkreettiset neuvot ja vastaukset yksittäisissä lapsen kysymyksissä tai aihepiirin käsittelyssä, 2) varmuutta pedagogisen toiminnan johtamiseen ja suunnitteluun, 3) uskontokasvatuksen mahdollistumiseen kasvatustyössä, 4) yhteisen kasvatustalouden vahvistumista ja rikastumista, 5) ryhmän juhlaperinteiden vahvistumista sekä 6) kriisitilanteiden, kuten surun ja kuoleman kohdatessa, toimintamallien hallitsemista.

Käytännön toteutuksen tuki. Meille on jo syntynyt kivoja perinteitä, esim. perheiden joulukirkko päiväkodin pihalla. (J2)

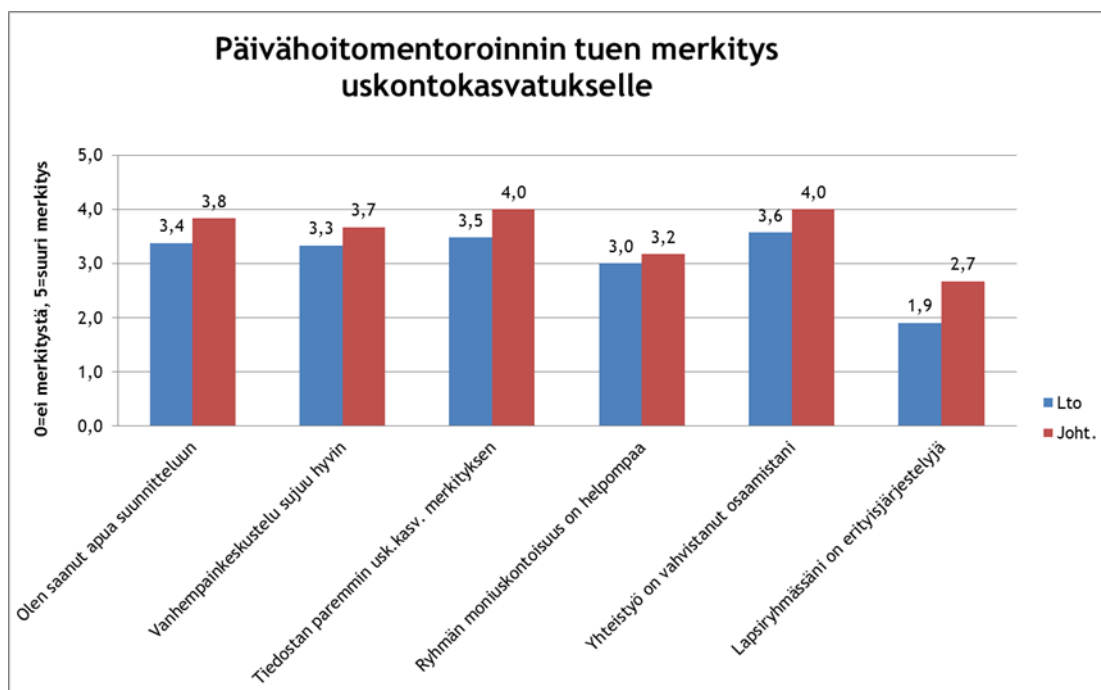
Pedagogisen toiminnan ja johtamisen suunnittelu yhdessä lastentarhanopettajien ja varajohtajan kanssa. (J3)

Tällä hetkellä ei ole kovinkaan suuressa roolissa (päiväkodin johtajana). Olen kokenut roolini enemmänkin mahdollistajana kuin vaikuttajana. Työntekijät ovat itse olleet aktiivisia päivähoitomentorointiin päin. (J5)

Mentoroinnilla on ollut hyvin iso rooli työssä tänä vuonna. Meillä oli surukoulutusta henkilökunnalle lapsen menehtymisen vuoksi. (J6)

Päivähoitomentorointi on vahvistanut myös työskentelyä perheen tasolla. Tällä tarkoitetaan vanhempien kanssa käytävää lapsen Vasu -keskustelua. (Kuvio 16). Onnistunut lapsen Vasu-keskustelu on tärkeää kasvatuskumppanuuden vahvistamiselle. Kirkkonummella on käytössä Vasu -keskustelulomake, jonka kehittämisessä uskontokasvatuksen ohjausryhmä oli mukana. Kehittämistyössä pohdittiin erityisesti sitä, mistä asioista kasvattajan olisi tärkeä käydä keskustelua lapsen uskonto- ja kulttuuritaustaan liittyvissä kysymyksissä ja miten keskustelu olisi hyvä käydä.

Työskentelyssä todettiin, että uskontokasvatus on lähtökohtaisesti muuta, kuin osallistumista seurakunnan järjestämään hengelliseen toimintaan. Vanhempien näkemyksistä on tärkeää käydä keskustelua jo alkuvaiheessa, sillä se helpottaa kasvattajien työtä. Keskustelun merkitys kasvaa sitä suuremmaksi, mitä moniuskontoisemmasta lapsiryhmästä on kysymys. Yhdessä päivähoitomentorin kanssa voidaan haluttaessa käydä läpi ryhmän uskonnollinen ja kulttuurinen kartta ja pohtia, miten ryhmän moninaisuus otetaan huomioon toimintaa suunniteltaessa. (Kuvio 16).

Kuvio 16. Päivähoitomentoroinnin tuen merkitys uskontokasvatukselle.

Olemme joustavasti saaneet apua, neuvoja ja tukea aina kun sitä olemme kyselleet. (J3)

Kannustusta, omaa ajatusta herättelevää ja tukevaa. Mitä, miksi, miten, milloin kysymyksiin yhteisiä ajatuksia. Yhteisiä tapahtumia vuoden kiertoon kuuluen. (L2)

Minulla on kokemus siitä, että uskontokasvatusasioiden kanssa ei tarvitse jäädä yksin. Saan apua tarvittaessa, voimme pohtia yhdessä. Päivähoitomentori on helposti lähestyttävä ja hänen vetämänsä hetket päiväkodissa ovat antoisia....Voin tarkkailla lähestymistapaa uskontokasvatukseen, tapaa toimia....se herättää aina ajatuksia ja tuo jotain lisää omaan työhön. (L17)

Uskon, että vaikuttaa myönteisesti. (L21)

Kuva päivähoitomentoroinnin tilasta on vastaajakohtainen. Kokemukseen mahtuu myös suhteen yksipuolisuutta, vähäistä osallistumista ja vaikutuksettomuutta. Kaksi vastaajista kuvasi tilannetta suhteen aktiivisuudella ja suunnalla, yksi ilmoitti, ettei työllä ole ollut mitään vaikutusta. Päivähoitomentorointi näyttäytyi kahdelle vastaajalle lähinnä yhteistyönä, ei mento-
rointijärjestelmänä. Toiminnasta eivät kaikki vastaajat olleet tietoisia.

Tällä hetkellä ei ole kovinkaan suuressa roolissa. (J4)

En ole kuullut mentorointityöstä. (L15)

Lähinnä osallistumme joihinkin seurakunnan tilaisuuksiin. (L2)

Lähinnä yhteistyötä, ei niinkään mentorointia. (L3)

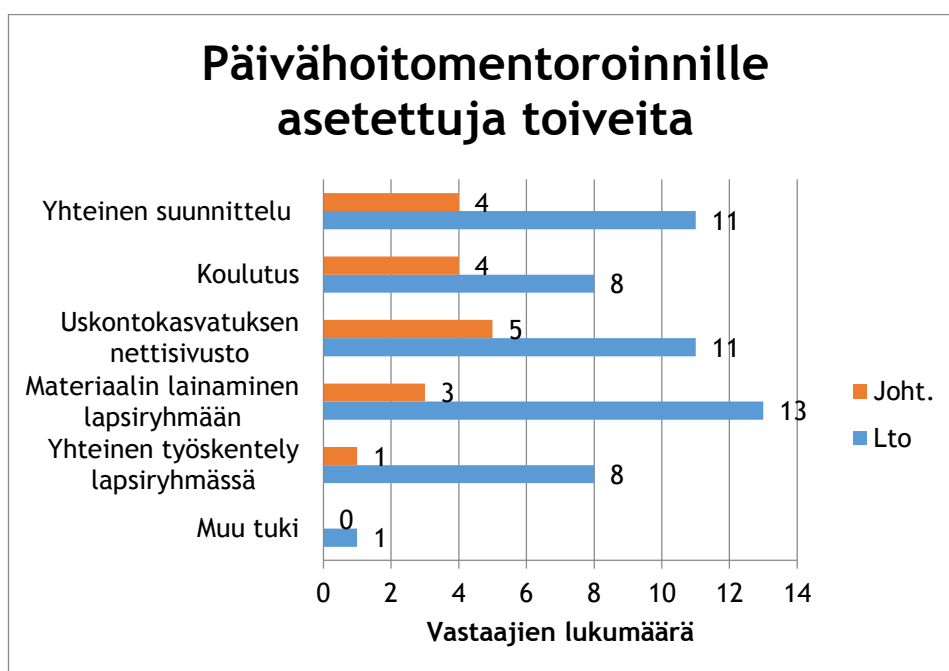
Seurakunta on ollut aktiivinen osapuoli. (L13)

Päivähoitomentorointimallin rakentaminen on lähtenyt seurakunnan toiminnan muutoksesta. Suunta on kuitenkin ollut oikea. Työn kehittämiseksi on ensisijaisen tärkeää, että päivähoidon työntekijöitä kuullaan jatkuvasti työn ohessa ja tartutaan kohtaamisissa ja vuoropuheluissa esille tulleisiin asioihin. Päivähoitomentori voi auttaa tekemään näkyväksi organisaatiossa olevaa hiljaista tietoa. (Pesonen 2008, 103-106; Petäjä 2008, 125-126.) Näin voidaan varmistaa, että työn kehityksen suunta pohjautuu päivähoitomentoroinnille ja aidolle tarpeelle. Päiväkotijohtajat ja lastentarhanopettajat asettavat toiveita erilaisista tarpeista lähtien. Myös päiväkotiyksiköt asettavat toiveitaan omasta toiminnastaan käsin. Tarpeisiin vastataan joko asiantuntijuuden tai hallinnollisen mentoroinnin näkökulmasta. Päivähoitomentoroinnin painopisteet ovat selkeästi suunnittelussa, koulutuksessa, lapsiryhmätyöskentelyssä sekä materi-

aalin lainaamisessa. Nämä toiveet ovat tänä päivänä kirkkonummelaisen päivähoitomentoroinnin perustehtäviä.

6.5 Kehittämistarpeet ja toiveet

Organisaation oppimiselle on edellytys, että työyhteisö tunnistaa kehittämistarpeita ja että työkäytäntöjä kehitetään uusien ratkaisujen löytymiseksi. Kehittymisen kannalta on tärkeää, että ongelmat ja virheet tulevat näkyviksi ja ongelmiin kehitetään ratkaisu. (Vataja 2009, 55-56). Tärkeää on tuoda esille myös onnistumisia. Esimiehellä on vastuu henkilöstön toiminnan jatkuvasta arvioinnista ja henkilöstön osaamisen reflektoinnista.

Kuvio 17. Päivähoitomentoroinnille asetettuja toiveita.

Päiväkodin varhaiskasvatuksessa uskontokasvatus on osa päivittäistä kasvatusta. Kuitenkin monet kasvattajat kokevat tarvitsevänsä apua uskontokasvatuksen kysymyksissä. Vastaajista ainoastaan yksi ilmaisi, ettei koe tarvitsevänsä apua päivähoitomentorilta. Suurin osa vastaajista (15) ilmoitti saavansa apua päivähoitomentoroinnista pääasiallisesti toimintavuoden alkaessa tai ilmaisi saavansa apua syksyisin. Suunnitteluapua saatiin säännöllisesti (2) tai tarvittaessa ja joustavasti (8). Päivähoitomentorin kanssa käydyissä keskusteluissa haettiin neuvoja ja apua uskontokasvatuksen sisällöllisiin kysymyksiin (8), käytännön toteutuksen tukea (6), tukea pedagogisen toiminnan suunnittelussa (8), yhteisten tapahtumien suunnittelussa (5) sekä kriisitilanteissa (2). Yksi vastaajista sanoi, ettei päivähoitomentorointi ole merkittävässä roolissa suunnittelussa ja yksi ilmaisi, ettei suunnittelussa käytetä ollenkaan päivähoitomentorin tukea vaan uskontokasvatus osataan ilman tukeakin. Yhden vastaajan toive muulle tuelle oli, että päiväkodilla järjestettäisiin elämänjuhliin liittyvien asioiden läpikäymistä esim. teemajuhlien avulla. (Kuvio 17).

Vastauksista voidaan päätellä, että päivähoitomentoroinnin keskeinen vaikutus päiväkodin toiminnan pedagogisessa suunnittelussa ja johtamisessa on uskontokasvatuskeskustelujen ylläpitäminen, tavoitteiden selkiyttäminen, pedagogiikan tukeminen ja rikastuttaminen. Päivähoitomentoroinnin avulla työntekijä kokee varmuutta uskontokasvatuksen kysymyksissä. Eri-tyinen merkitys päivähoitomentoroinnilla on päiväkodin kriisitilanteissa. Yhdistävä tekijä kriisitilanteissa on kuolemansuru, joka kohtaa päiväkotilapsen perhettä tai ryhmää kasvattajan tai lapsen kuoleman vuoksi.

Vaikutus erittäin hyvä! (L6)

Upea mahdollisuus rikastaa lasten uskontokasvatusta luonnollisella lähestymistavalla. (L14)

Hyvä yhteistyökumppani. (J1)

Mentorin käynnit ja yhteistyö on ollut hedelmällistä ja antanut uusia katsantokulmia uskontokasvatuksen opetukseen ja eri menetelmiin. (L19)

6.5.1 Materiaalin kehittäminen

Tutkimuksesta kävi ilmi, että materiaalin suhteen löytyi kolme kehittämishaastetta. Ensimmäinen haaste liittyy olemassa olevan materiaalin tunnettavuuden lisäämiseen. Jos ei tiedä välineiden olemassaolosta, ei niitä voi käyttää.

Minun tulisi saada nämä materiaalit päiväkotiinkin ja tutustua niihin ensin itse, jotta voisin kertoa tarkemmin. (J3)

Nykyiset materiaalit varmasti oikein hyviä, mutta en vain ole itse riittävästi perehtynyt niihin. (J2)

En ole joutunut käyttämään, niin vaikea vastata. (L5)

Toinen haaste liittyy materiaalin sisältöön: sisällöltä toivottiin selkeyttä, lisää toiminnallisuutta, sisällön eriyttämistä pedagogisesta näkökulmasta lasten kehitys- ja ikäkausi huomioiden sekä käytettävyyttä koko lapsiryhmän kanssa. Useampi vastaajista mainitsi eri tavoin sanoittaen, että monikulttuurisuuden ja -uskontoisuuden olisi hyvä sisältyä materiaaleihin.

Lapsen tasoista. Elli-Lilli ja Taneli toimii myös lasten kanssa. (L11)

Vähän kirjoitusta, selkeitä aihekokonaisuuksia, erilaisia ideoita eri ikäisille.

(L20)

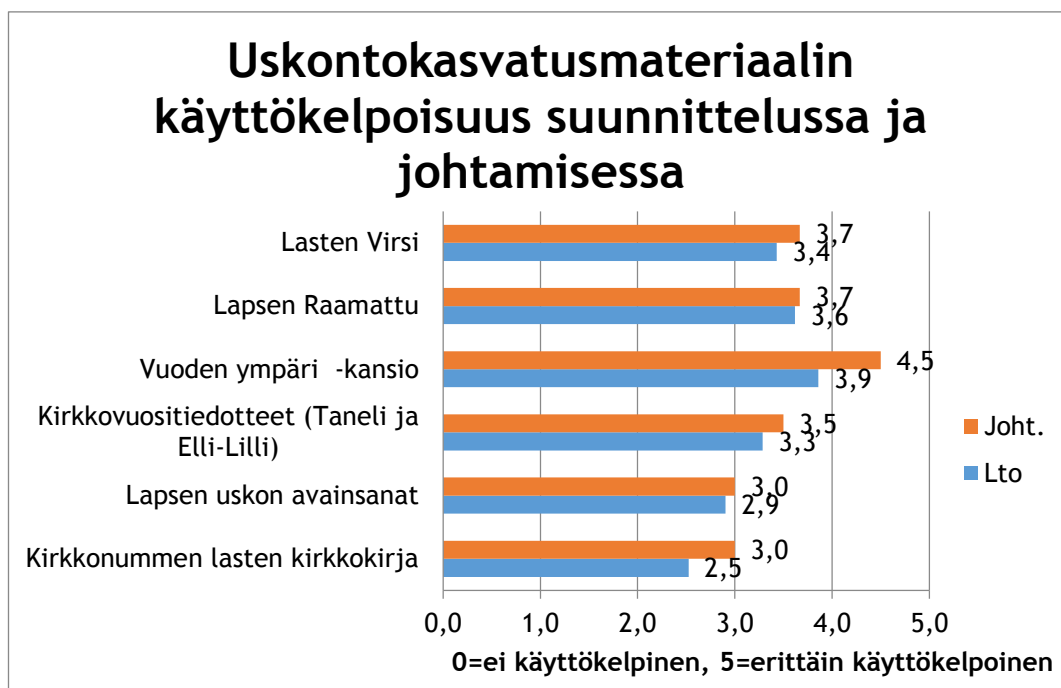
Hyvin konkreettista. Jaoteltu niin, että mitä voi käyttää koko lapsiryhmän kanssa, milloin täytyy miettiä eriyttämistä/perheiden eri suhtautumista. (L4)

Helposti käytettävää, selkeätä, kuvitettua materiaalia - ajatuksina toiminnallisuus, leikki ja keskustelu. (L19)

Eri uskontokuntia esittelevää, jotta kaikki voisivat osallistua. (L3)

Kuviosta 18 näkyy, miten vastaajat arvioivat tuotetut materiaalin käyttökelpoisuutta. Kaksi ensimmäistä kirjaa, Lasten virsi ja Lapsen Raamattu, annetaan lahjaksi uudelle päiväkodille. Ne ovat Lasten Keskuksen materiaalia ja sisältävät Raamatun kertomuksia lapsille sekä lasten virsiä ja hengellisiä lauluja. Tämä kirjapaketti on annettu vuosikymmenten ajan päiväkodeihin. Kuvion 18 muut materiaalit ovat omaa tuotantoa. Näistä ylivoimaisesti parhaiten näyttää toimivan Vuoden ympäri- kansio, joka on valmistunut vuonna 2010 ja jonka perusteemat on kerätty yhteistyössä päivähoidon työntekijöiden kanssa. Kirkkovuositedotteet perustuvat samaan kuvamateriaaliin. Kuvituksessa ja kuvissa on käytetty päivähoitoa varten tehtyjä niska-tappinukkeja Elli-Lilliä ja Tanelia.

Vähiten käyttökelpoinen vastausten perusteella näyttäisi olevan Kirkkonummen lasten kirkkokirja. Sen vähäinen käyttökelpoisuuskokemus voi johtua siitä, että kirja keskittyy kirkkokäennuksiin ja siten yhteen näkökulmaan uskontokasvatuksessa. Tosin kirja on käyttökelpoinen myös historiallis-yhteiskunnallisen ja esteettisen näkökulmien kautta. Kirja on ensimmäinen kasvattajille suunnattu kirja ja se on tehty 2004. Osaaminen ja tarpeiden tunnistaminen on kehittynyt tästä. Toisaalta materiaalien käyttötarkoitus on niin erilainen, että niiden keskinäinen vertailu ei tuone esiin kehitystarvetta. Kirkkokirja on kirkkopedagogiikan perusteos, jota käytetään lasten kanssa vuosittain.

Kuvio 18. Uskontokasvatusmateriaalin käyttökelpoisuus suunnittelussa ja johtamisessa.

Kolmas kehittämisenäkökulma liittyy materiaalin fyysiseen olemukseen. Materiaalin toivottiin olevan selkeää ja myös sähköisessä muodossa olevaa materiaalia. Kirkkonummen kunta on hankkinut päiväkotiryhmien käyttöön tablettitietokoneita. Tämä mahdollistaa sähköisen materiaalin käytön lapsiryhmässä. Tämä toive on merkittävä vaikka samanaikaisesti on muistettava, että paperiversioita tarvitaan edelleen. Muutama vastaaja toivoi myös materiaalin lainausmahdollisuutta.

Tvt (tieto- ja viestintäteknikka) mukaan mentorointiin. (L8)

Nettisivusto. (J1)

Materiaalilainausta. (L17)

6.5.2 Koulutussisältöjen kehittäminen

Koulutussisällölliset kehittämistarpeet nousivat samoista teemoista kuin materiaalillekin asetetut kehittämistoiveet. Nykyisistä materiaaleista tärkeimmäksi koulutukselliseksi tarpeeksi nimettiin Vuoden ympäri- kansion koulutukset. Kansiokoulutus on niin sanottua peruskoulutusta ja sitä järjestetään päivähoidon uusille työntekijöille vuosittain syyskauden alussa. Peruskoulutuksen rinnalle toivottiin erityisesti lisää lapsen suruun liittyvää koulutusta (6). Juhlapyhien sisältöjen läpikäymistä toivottiin. Juhlapyhistä eniten pääsiäisen sisältöön toivottiin koulutusta. Yhteiskunnallinen muutos näkyi koulutustoiveiden suhteen siinä, että eniten toivottiin koulutusta monikulttuurisuudesta ja eri uskonnoista (7). Monikulttuurisen lapsiryhmän

näkökulmasta toivottiin myös koulutusta tunnustuksettoman ja tunnustuksellisen toiminnan eroista. Koulutustoiveiden suhteen ei päivähoitomentoroinnin kehittymisessä voida nähdä paljoakaan muutosta. Edelleen kaivataan varmuutta uskontokasvatukseen liittyvissä kysymyksissä ja toiminnallisissa ratkaisuissa sekä kriisitilanteiden käsittelyssä.

Kuoleman kohtaaminen, itselle vaikeisiin kysymyksiin vastaaminen. (J1)

Lapsen suru. (J3)

Miten ottaa huomioon tasavertaisesti eri uskonnot päiväkodissa. (J4)

Perheiden kriisit. (L5)

Uskontojen moninaisuus ryhmissä. (L10)

Uskontokasvatus luonnollisena osana päiväkodin toimintaa. Miten aihetta lähestyä ilman uskonnollista tunnustamista? (L19)

Päivähoitomentoroinnin näkökulmasta koulutusten haasteena on päivähoitotyöntekijöiden osallistumisen mahdollistaminen. Nykykäytännössä koulutuksia pidetään vain työaikaan, jolloin tilanne on aina se, että kaikki eivät voi osallistua koulutukseen yhtä aikaa. Koulutukset pidetään pääsääntöisesti lasten iltapäivälevon aikana, niin sanottuna ”nukkariaikana”. Koulutuksia tulee tällöin tarjota useita, jotta kaikki työntekijät pääsevät siihen osallistumaan. Koulutustarjonta tulisi saada myös päivähoidon omaan koulutuskalenteriin näkyviin. Tällöin se helpottaisi koulutusten ajankohtien suunnittelua niin, ettei samanaikaisesti työntekijöillä ole tarjolla muuta koulutusta.

6.5.3 Päivähoitomentoroinnille asetettuja kehittämistoiveita

Kyselyssä esitettiin vastaajille mahdollisuus toivoa päivähoitomentorointityön kehittämistä 2-3 vuoden sisällä. Kehittämistoive ilmaistiin siten, että vastaajalla oli mahdollisuus innovoida ja visioida päivähoitomentorointi irti nykyajattelusta ja toimintatavoista. Tällaisia kehittämistoiveita ei kuitenkaan tullut. Vastaajista 26 % ilmaisi kehittämistoiveessa olevansa tyytyväisiä nykymalliin. Yksikään vastaajista ei ilmaissut olevansa täysin tyytymätön tai pitävänsä mallia toimimattomana. Tästä voitaneen päätellä, että nykymalli on onnistuttu rakentamaan päivähoidon työntekijöiden tarpeita ja mahdollisuuksia kuunnellen. Näin palvelukonsepti on saanut onnistuneen toimintamallin.

Kehittämistoiveissa ilmaistiin eniten toivetta päivähoitomentorin työpanoksen lisäämiseksi (6) ja päivähoitomentorin kohtaamiseksi päivähoidon arjessa. Toiveina oli saada enemmän suunnitteluapua (4) ja saada säännöllisyyttä tapaamisiin (2). Koska kaksi vastaajista ei tuntenut toimintamallia, toivoivat he sitä tehtävän paremmin näkyväksi. Yksi vastaaja toivoi tutkimusta siitä, mikä lapsia kiinnostaa uskontokasvatuksessa. Myös päivähoitomentoreiden kriisivalmius ja erityistilanteissa mukana oleminen päivähoidossa saivat muutaman maininnan (3).

Yhteisiä tapahtumia (aiheina esim. erilaisuus, kansainvälisyys, ystävyys, auttaminen). (L1)

Ehkä enemmän yhteistyötä myös päiväkotiin päin. Nyt olemme käyneet kirkossa lasten kanssa. (L10)

Näkyväksi enemmän. (L11)

Enemmän mentorin tukea ja työpanosta yksikön käyttöön. (J2)

Materiaalilainausta sekä tarvittaessa mukana surutyössä. (L20)

Jatkuvan samanlaisena (L21)

Tietoa monikulttuurisuudesta (M1)

Kaikki ammattiryhmä päiväkotiapulaisia myöten (M3)

Muutama vapaa palaute liittyi siihen, että päivähoitomentorintimalli koetaan enemmän yhteistyönä kuin päivähoitomentorintina. Näistä palautteista olisi ollut kiinnostava saada lisää tietoa, mutta vastaajat eivät olleet perustelleet asiaa tarkemmin. Tämä jäi tutkijaa askarruttamaan. Yksi selitys voisi olla siinä, että mentorintimalleja on erilaisia ja niiden toimintamallit eroavat toisistaan niin laajuudeltaan kuin intensiteetiltään. Jos vastaajalla on ollut aiempi kokemus mentoroinnista jonkun muun asian kohdalla, niin se voi heijastua odotuksiin samankaltaisuudesta päivähoitomentoroinnissa.

7 Kirkkonummen päivähoitomentorintimalli

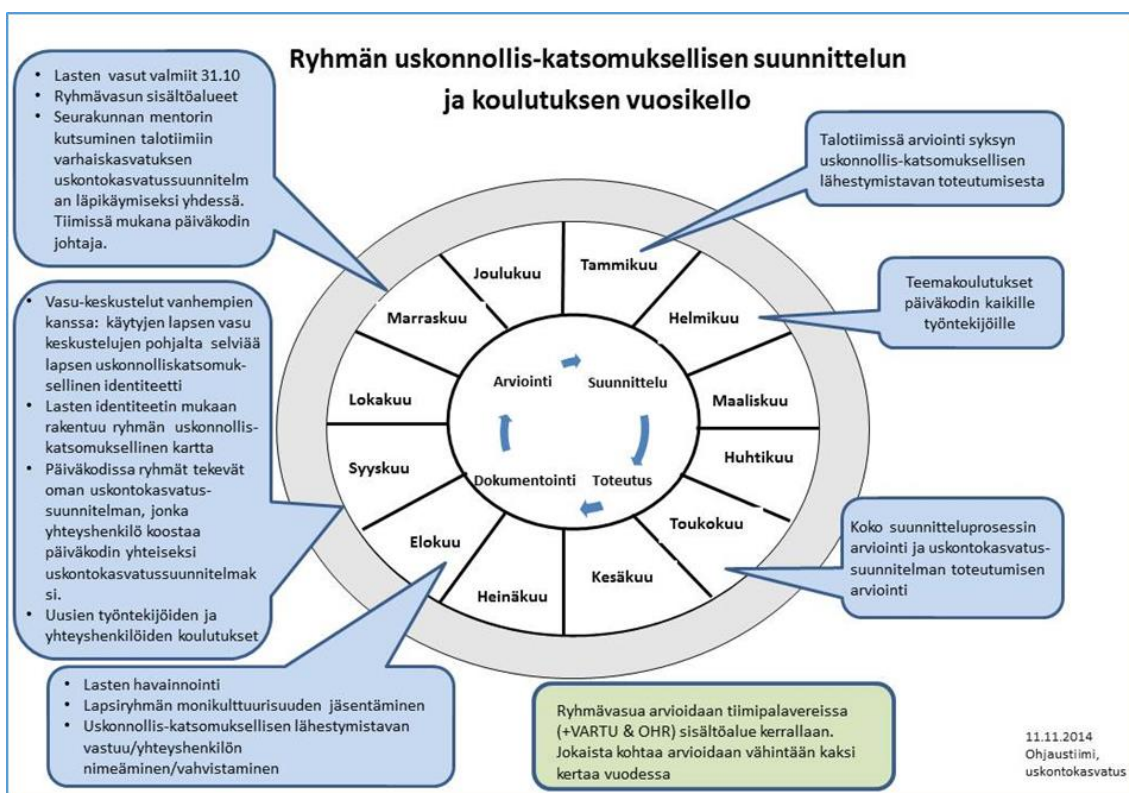
Seurakunnan päivähoitotyön suunnitelma perustuu kunnan kanssa tehtyyn Vasu - työskentelyyn. Kirkkonummen kunnan vasu on viimeksi päivitetty 15.6.2011. Päivähoitomentoritiimi toimi tällöin erityisasiantuntijana uskonnollis-eettisen, historiallis-yhteiskunnallisen sekä esteettisen lähestymistavan kysymyksissä. Vasun yksi keskeisiä ajatuksia on kasvatuskump-

panuus (Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma 2011, 11.) Siksi on luontevaa, että Vasun avulla vahvistetaan moniammatillista, kunnan alueella toimivaa varhaiskasvatusverkostoa.

7.1 Vuosisuunnittelu päiväkodilla

Lapsiryhmän toiminnan suunnittelua ohjaa päivähoidon vuosikello. (Kuvio 19). Päivähoidossa ryhmän vuosikelloa tarkastellaan tiimisopimuksen, ryhmävasun, lapsen vasun ja LEOPS -asiakirjojen merkityksestä. Asiakirjoja tarkastellaan, arvioidaan, suunnitellaan, toteutetaan ja dokumentoidaan ryhmässä vuoden ympäri. Näin asiakirjat tulevat osaksi ryhmän kasvattajien ja työntekijöiden toimintaa ja kehittämistä.

Päivähoitomentoroinnin onnistumiselle on tärkeää, että tapaamiset ja keskustelut käydään niissä toiminnan kohdissa, joissa dialogi tuottaa parhaan vasteen ja tuen päivähoidon työntekijöille. Tämän vuoksi kaikki toistuvat kohtaamiset on istutettu päivähoidon omaan suunnittelurytmiin, sitä vahvistamaan ja tukemaan. Vuosikellosta nähdään, että uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan suunnittelu alkaa elokuussa lapsiryhmän tarkastelulla monikulttuurisesta ja uskonto- ja katsomuskasvatuksellisesta näkökulmasta. Havainnoista ja kerätyistä tiedoista laaditaan kartta lapsiryhmän vasua varten.

Kuvio 19. Ryhmän uskonnollis-katsomuksellisen suunnittelun ja koulutuksen vuosikello. (Kirkkonummen kunta 2015)

7.2 Ryhmän uskonto- ja katsomuskasvatussuunnitelma

Päivähoitomentorointi perustuu päiväkot- ja ryhmäkohtaisiin vuosisuunnitelmiin, jotka laaditaan yhdessä päivähoidon kasvattajien kanssa. Syksyllä 2015 vuosisuunnitelmat jaettiin kahdeksi eri suunnitelmaksi. Merkittävä muutos oli painotuksen siirtäminen kasvattajien tekemään ryhmäkohtaiseen suunnitteluun ja koko päiväkodin kokoavaan suunnitelmaan, johon sisällytettiin myös koulutustarpeet. Yksikkötason suunnitelman kokoa päiväkodin johtaja. Asiakirjat nimettiin ryhmän uskonto- ja katsomuskasvatussuunnitelmaksi ja päiväkodin uskonto- ja katsomuskasvatussuunnitelmaksi. Lapsiryhmässä kasvattajat pohtivat suunnitelmassaan miten uskonnollis-katsomuksellinen lähestymistapa toteutuu ryhmässä, mitä uskonto- ja katsomuskasvatus on vuodenkierrossa, millainen on lapsiryhmän uskonnollis-katsomuksellinen ja kulttuurinen kartta ja miten se näkyy ja toteutuu lasten arjessa, päiväkodin juhlissa ja tapahtumissa.

Suunnitelmaan kirjataan myös, miten yhteistyötä päivähoitomentorin kanssa tehdään: miten suunnittelu toteutuu yhdessä päivähoitomentorin kanssa ja mihin tapahtumiin tai juhliin toivotaan päivähoitomentorin osallistuvan ja millä tavalla. Kasvattajien koulutustarpeet ja -toiveet kirjataan suunnitelmaan. Mikäli kasvattajat toivovat uskonto- ja katsomuskasvatukseen liittyvää materiaalin lainaamista seurakunnalta, kirjataan se suunnitelmaan mukaan. Seurakunnalta voi lainata lasten kuvakirjoja, laulukirjoja, pedagogista kirjallisuutta sekä uskonnon-pedagogiikkaan liittyviä menetelmämateriaaleja: lattiakuvia, Godly play- materiaalia, raa-mattunukkeja, flanelloja ja hengellistä musiikkia sisältäviä cd- levyjä.

7.3 Päiväkodin uskonto- ja katsomuskasvatussuunnitelma

Päiväkotitasolla kootaan ryhmien suunnitelmista yhteinen päiväkotiyksikön varhaiskasvatuksen uskonto- ja katsomuskasvatussuunnitelma. Syys - lokakuussa päiväkotiyksikkötason suunnitelmaan kootaan yhteen eri ryhmien suunnitelmat, uskonto- ja katsomuskasvatukselliset tapahtumat ja juhlat, toiminnalliset ja koulutukselliset toiveet, tarpeet, visiot ja unelmat. Tämän lisäksi suunnitelmaan kootaan näkyväksi koko päiväkodin lapsiryhmien moninaisuus. Suunnitelman kokoa päiväkodilla nimetty uskonto- ja katsomuskasvatuksen yhteyshenkilö. Yhteyshenkilö toimii päiväkodin ja seurakunnan viestinviejänä ja informoi päiväkodin työntekijöitä päivähoitomentoroinnista, seurakunnan järjestämistä koulutuksista sekä tapahtumista sekä jakaa vuodenaikana tuotettua kasvatust materiaalia ryhmien käyttöön. Yhteyshenkilö tarkistaa, että kaikki ryhmät tekevät suunnitelmat ja että ne käsitellään talotiimissä. Yhteyshenkilö ei toimi päiväkodin uskontovastaavana henkilönä vaan uskonto- ja katsomuskasvatus on kaikkien kasvattajien vastuulla Vasun hengen mukaisesti.

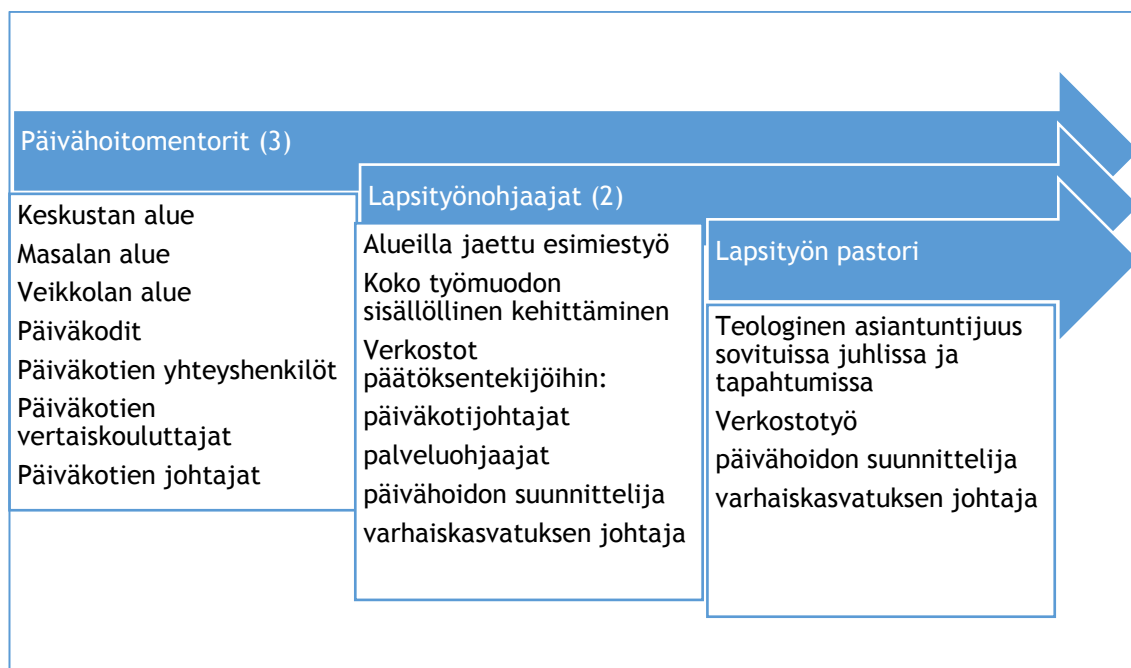
Päivähoitomentoroinnin näkökulmasta vuosikello sisältää kaksi tärkeää kohtaamista päiväkodin työntekijöiden kanssa. Ensimmäinen tapaaminen pidetään loka-marraskuussa. Silloin käydään talotiimissä yhteiset suunnitelmat läpi päivähoitomentorin kanssa. Tässä palaverissa ideoidaan yhdessä tavoitteiksi kirjattujen teemojen ja juhlien käsittelyä ja toteutusta lapsiryhmissä ja koko yksikössä. Suunnitelman hyväksyy ja allekirjoittaa päiväkodin johtaja yksikönsä pedagogisena johtajana. Tällä prosessilla tehdään kaikille työntekijöille näkyväksi päiväkodin toiminta ja selkiytetään yhteisiä tavoitteita uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan toteuttamiseksi.

Toinen tapaaminen on tammikuussa, jolloin talotiimissä arvioidaan varhaiskasvatuksen uskonto- ja katsomussuunnitelman toteutumista. Tässä palaverissa voidaan tarkentaa suunnitelmia ja toteutuksia kevään osalta ja pohtia lapsiryhmässä esille tulleita teemoja ja kysymyksiä sekä niiden käsittelyä orientaatioajattelun mukaisesti.

Säännöllisten tapaamisten avulla keskustellaan teemoista, joita päiväkodissa toteutetaan toimintavuoden aikana. Päivähoitomentori keskittyy valittujen teemojen työstämiseen uskonto- ja katsomuskasvatuksen näkökulmasta. Näin saadaan toteutettua Vasun eri näkökulmien keskinäinen läpinäkyvyys ja toistensa vahvistaminen. (Petäjä 2008, 16). Vuosikelloon sovittujen talokohtaisten tapaamisten lisäksi, kausisuunnitelmiin sisältyy lisäksi myös kohtaamisia ja toimintatuokioita päivähoiton lapsiryhmien kanssa sekä päiväkodissa että seurakunnan tiloissa.

7.4 Seurakunnan päivähoitomentorointitiimi

Seurakunnan päivähoitomentorit kuuluvat mentoritiimiin. Mentoritiimi on sisäinen tiimi, jonka ohjauksesta vastaavat päivähoitomentoreiden esimiehinä toimivat lapsityönohjaajat. Sisäiseen tiimiin kuuluu myös seurakunnan lapsityön pastori. Hänen vastuullaan ovat lasten hengellisen kasvun tukemiseen liittyvät teologiset kysymykset ja lapsilähtöisen teologian kehittäminen varhaiskasvatuksessa (Kuvio 20). Kuviossa 20 esitetyt tasot kertovat työn sijainnista suhteessa työkenttään. Mitä alempana työntekijä on mainittu kaaviossa, sen kauempana hän on lapsiryhmän arkeen liittyvästä työskentelystä. Samansuuntaiset nuolet puolestaan kertovat kaikkien tasojen yhteisestä tavoitteesta ja toinen toisiaan täydentävästä työn luonteesta päivähoitomentoroinnin suhteen.

Kuvio 20. Seurakunnan sisäinen mentoritiimi.

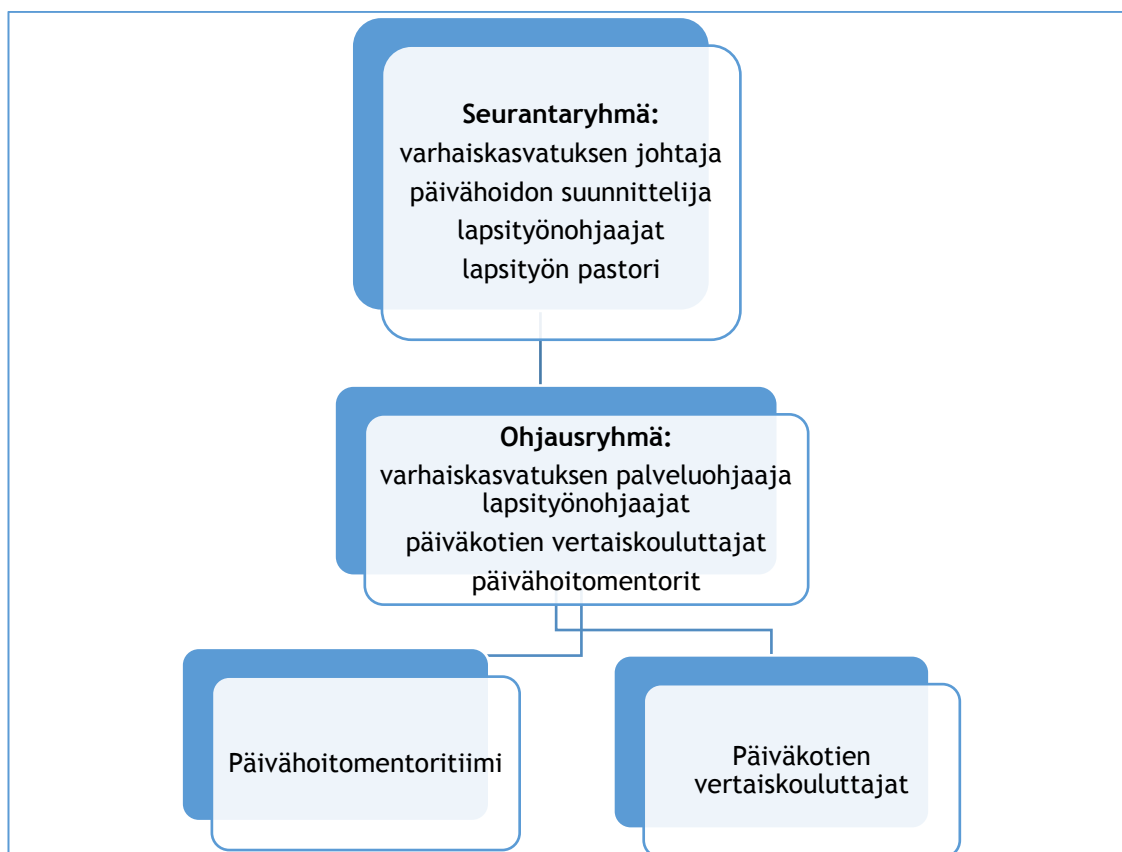
Jokainen päivähoitomentori vastaa oman alueensa päivähoitomentoroinnista ja suunnittelusta itsenäisesti. Lapsityönohjaajat toimivat hallinnollisessa yhteistyössä sekä asiantuntijoina koko Kirkkonummen alueen päivähoitomentorointityössä. Lapsityön pastori toimii mentoritiimin teologisena asiantuntijana ja toimittaa päivähoidon kirkkohetkiä yhdessä päivähoitomentoroiden kanssa. Päivähoitomentorit tekevät alueellista yhteistyötä kaikissa kirkkohetkissä sekä aluetapahtumissa. Yhteistä suunnittelutyötä varten päivähoitomentorit kokoontuvat keskimäärin kerran kuussa yhteiseen suunnittelupalaveriin. Tämän lisäksi päivähoitomentorit ja lapsityönohjaajat kokoontuvat yhdessä pohtimaan ajankohtaisia kysymyksiä.

7.5 Varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen ohjaus- ja seurantaryhmä

Seurakunnan oman päivähoitomentoritiimin lisäksi tiimi toimii kunnan ja seurakunnan yhteisessä suunnittelu- ja kehittämisohjausryhmässä. Yhteistä työtä kuvaamaan laadin organisaatiokaavion, jossa näkyvät eri organisaatioiden toimijat. Ryhmästä käytetään nimitystä varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen ohjausryhmä. Ohjausryhmä kokoontuu neljä kertaa vuodessa ja ryhmään kuuluvat kunnan puolelta päiväkotien vertaiskouluttajat (4 henkilöä) sekä varhaiskasvatuksen palveluohjaaja ja seurakunnan puolelta päivähoitomentorit sekä lapsityönohjaajat. (Kuvio 21). Ohjausryhmä on virallinen elin, johon osallistujille on osoitettu työaika. Ohjausryhmän kokoontumisista tehdään muistio, joka toimitetaan varhaiskasvatuksen johtajalle.

Ohjausryhmän tarkoitus on toiminnallaan tukea uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan suunnittelua, ohjausta ja koulutusta päiväkodeilla ja mahdollistaa työntekijöiden osallistuminen lähestymistapaan liittyviin koulutuksiin. Koulutukset järjestetään useimmiten seurakunnan ja kunnan varhaiskasvatuksen yhteistyönä. Ohjausryhmä tekee käytänteitä koskevat päätökset. Esimerkkeinä vuoden 2015 työskentelystä voi mainita päivähoitomentoroinnin liittämisen osaksi varhaiskasvatuksen vuosikelloa ja päiväkotien yhteyshenkilöitä varten työn tueksi tuotetun oman vuosikellon. Ryhmä muokkasi konkreettiselle tasolle Opetushallituksen linjausta siitä, mitä uskonto- ja katsomuskasvatus on uudessa 2016 esiopetussuunnitelmassa. Syksyllä 2015 ohjausryhmä järjestää päiväkotien johtajille suunnatun koulutuksen uskonto- ja katsomuskasvatuksen pedagogisesta johtamisesta. Koulutuksen avulla halutaan vahvistaa tietämystä ja osaamista lähestymistapaan liittyen. Lisäksi ohjausryhmässä haluttiin vahvistaa päiväkotien seurakunnan yhteyshenkilön toimenkuvaa järjestämällä heille uutta vertaiskoulutusta syksyllä 2015. Kaikki koulutukset ovat osa kunnan varhaiskasvatuksen koulutuskalenterin tarjontaa. Ohjausryhmän työskentely on merkittävä tuki päivähoitomentoroinnille.

Ohjausryhmän toimintaa valvoo seurantaryhmä, joka kokoontuu 1-2 kertaa vuodessa. Seurantaryhmään kuuluvat päivähoidon johtaja ja suunnittelija, seurakunnan lapsityönohjaajat ja lapsityön pastori. Kuviossa 21 olen kuvannut organisaatiokaavion, jossa on yhdistetty kaikki eri organisaatioiden toimijat. Ryhmän tehtävänä on linjata yhdessä suuntaviivoja ja reflektoida päivähoidon kentän tilannetta ja kokemuksia uskonto- ja katsomuskasvatukseen liittyvistä asioista.

Kuvio 21. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen ohjaus- ja seurantaryhmä.

7.6 Päivähoitomentorin tehtäväkuva

Päivähoitomentorin tehtävä on Kirkkonummen suomalaisen seurakunnan lapsityössä erityis-tehtävä, jota varten on laadittu oma tehtäväkuvansa. Tehtäväkuvan mukaan päivähoito-mentorit tukee päivähoitoa uskontokasvatuksen antamisessa kunnan ja valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman linjausten uskonnollis-katsomuksellisen ja eettisen lähestymistavan toteutumisiksi niin kunnallisille kuin yksityisille päiväkodeille ja perhepäivähoitajille. Päivähoitomentori kohtaa lapsia sekä lasta kasvattavia tahoja päiväkodeilla, perhepäivähoidon kentällä ja yhteistyöverkostoissa. Hän kouluttaa päivähoidon työntekijöitä ja tuottaa uskontokasvatusmateriaalia päivähoidon käyttöön. (Päivähoitomentorin tehtäväkuva 2014.)

Tehtäväkuvauksessa päivähoitomentorin pääasialliseen tehtävän sisältöön kuuluu paikallinen yhteistyö kunnan viranomaisten ja varhaiskasvatustoimijoiden kanssa. Tämä tarkoittaa toimimista varhaiskasvatuksen asiantuntijana erilaisissa perheiden kanssa työtä tekevissä verkostoissa. Näitä verkostoja ovat seurakunnan sisäiset aluetiimit ja moniammatilliset työryhmät sekä paikallistason eri organisaatioiden edustajista muodostuvat alueelliset perhetyön tiimit, kriisiryhmät sekä asukaspuistot. Uskontokasvatuksen tukemista varten kehitetään toiminta-

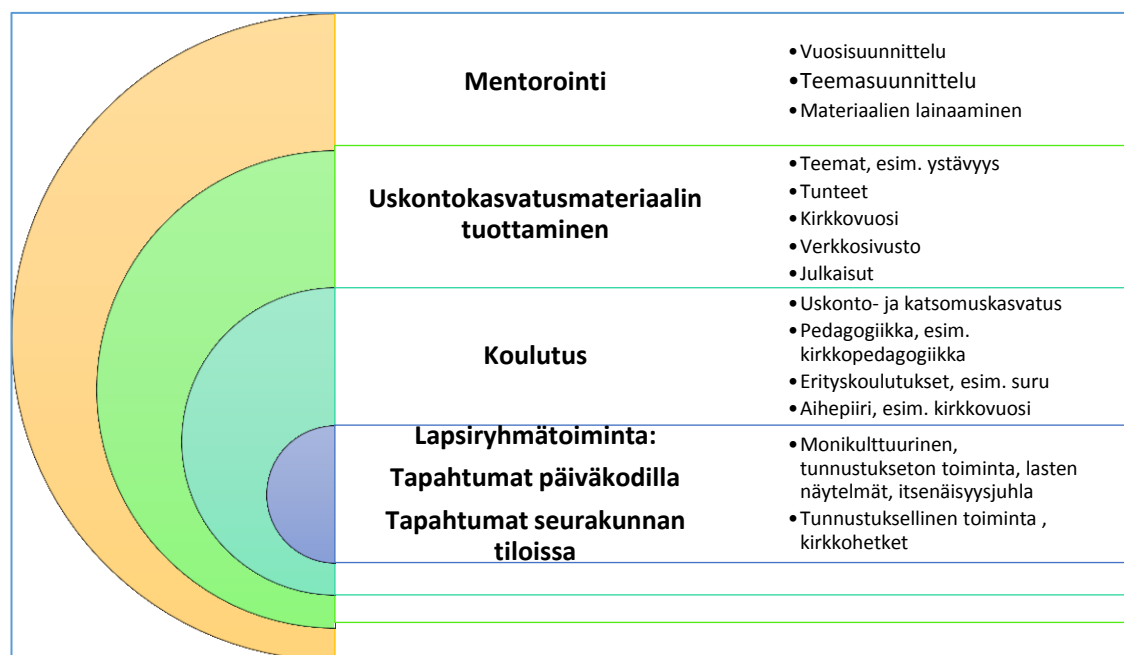
malleja etsimällä Kirkkonummen alueen omia, luontevia toimintatapoja. Tätä työtä tehdään yhdessä päivähoidon työntekijöiden kanssa. Päivähoitomentorit tukevat tasavertaisuuteen ja erilaisuuden arvostamiseen moninaisissa lapsiryhmissä. Esimerkiksi kirkkoretkeä on kehitetty kirkkopedagogiikan keinoin ja siten on luotu keskeinen paikallinen toimintamalli kaikkien päivähoitoon lasten osallistumisen mahdollistaville kristilliseen kulttuuriperintöön tutustuttaville kirkkoretkeille. Päivähoitomentorit tukevat kasvatustyössä lasten tasavertaisuuteen ja erilaisuuden arvostamiseen moninaisissa lapsiryhmissä kristillisen ihmiskäsityksen näkökulmasta.

Kirkkonummella päivähoitomentorin tehtäviin kuuluu myös kristillisen kasvatuksen tukeminen, kristillisen perinteiden siirtäminen ja elävän kristillisen lastenkulttuurin tuottaminen (Päivähoitomentorin tehtäväkuva 2014). Tämä tehtävänosa näkyy päivähoitomentoroinnin palvelutarjottimella joulun- ja pääsiäisen- ja kevätkeuhkoina sekä päivähoitomentorin osallistumisena koulukinkereihin, leiri- ja rippikoulutyöhön. Lastenkulttuuria kehitetään järjestämällä monipuolista kulttuuritoimintaa. Viime vuosina lapsille on tarjottu lastennäytelmiä, kuten Varenka - satua. Näytelmät on käsikirjoitettu, tuotettu ja esitetty päivähoitomentoritiimin yhteistyönä. Päiväkodin pyynnöstä voidaan järjestää päiväkodilla myös tunnustuksellisia hetkiä.

Päivähoitomentorin tehtävä on varhaiskasvatuksessa asiantuntijatehtävä, johon vaaditaan erinomaiset aikuiskoulutustaidot sekä viestintä- ja tiedotustaidot. Tehtävään tarvitaan monipuolinen ja syvä Raamatun tuntemus sekä kykyä toimia erityis- ja kriisitilanteissa. Päivähoitotrit ohjaavat esimerkiksi lasten sururyhmätyöskentelyä päiväkodilla omina sururyhminään. Tämän lisäksi he toimivat päiväkodin henkilökunnan tukena kriisitilanteissa.

7.7 Palvelutarjotin

Päivähoitomentorointi pohjautuu palvelutarjotin ajatukselle. Palvelutarjotin sisältää kaikki ne palvelut, joita kaikille päiväkodeille tarjotaan. Näistä palveluista päiväkodit tilaavat itselleen tarvittavia palveluja yhteisissä suunnittelu- ja tiimipalavereissaan päivähoitomentorin kanssa. (Kuvio 22). Luokittelun ja suunnittelun palvelutarjottimen sisällön neljään peruspalvelun pääryhmään: päivähoitomentorointiin, uskontokasvatusmateriaalin tuottamiseen, koulutukseen sekä lapsiryhmätoimintaan.

Kuvio 22. Päivähoitomentoroinnin palvelutarjotin.

Päivähoitomentorointi sisältää päiväkodin kasvattajien kanssa tehtävän yhteisen suunnittelu-työn uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan toteutumiseksi lapsiryhmässä. Päivähoitomentoroinnin työstä tämä osa on tärkein ja merkittävin koko työn sisällön näkökulmasta. Muut palvelutarjottimen osat täydentävät päivähoitomentorointia, mutta eivät yksinään voi toimia päivähoitomentorointina.

Päivähoitomentorointiin sisältyy myös lapsiryhmässä tehtävä työ. Lapsiryhmätoiminta voidaan ajatella osana päivähoitomentorointia pedagogisesta näkökulmasta. Jokainen lapsiryhmävierailu ja tuokio lapsiryhmässä, yhdessä kasvattajien kanssa suunniteltuna ja toteutettuna, on aina oppimis- ja siten koulutustapahtuma. Toiminnan tarkoituksena on antaa mallia ja rohkaista lasten kanssa työskentelyyn uskontokasvatuksen teeman pohjalta. Tarkoituksena on myös tukea ja luoda yhdessä uutta ajattelua. Toisaalta lapsiryhmätyöskentely voi liittyä päiväkodin niin toivoessa, tunnustukselliseen toimintaan. Näitä tilaisuuksia ovat erilaiset lasten kanssa toteutettavat kirkkohetket. Päivähoitomentorointi on avointa toimintaa, johon lapsen vanhemmat ja isovanhemmat voivat osallistua mahdollisuuksiensa mukaan. Vanhemmat voivat tavata päivähoitomentoreita vanhempainilloissa. Lapsen vanhempia päivähoitomentoreiden on mahdollisuus kohdata myös vanhempainilloissa.

Uskonto- ja katsomuskasvatus lähtee lapsesta ja lapsen tarpeesta tutustua omaan uskontoon ja siihen liittyviin perinteisiin, asioihin ja ilmiöihin. Lasta lähellä ovat hänen kotikirkkonsa ja aika, joka jaksottuu arjen ja juhlien vaihteluina. Lasta lähellä ovat myös toiset lapset, vanhemmat ja kaikki kasvamiseen liittyvä oppiminen itsestä ja toisesta ihmisestä. Ihmettelyä, tutkimista ja tutustumista varten on tehty lapsiryhmän kanssa käytettävää materiaalia. Mate-

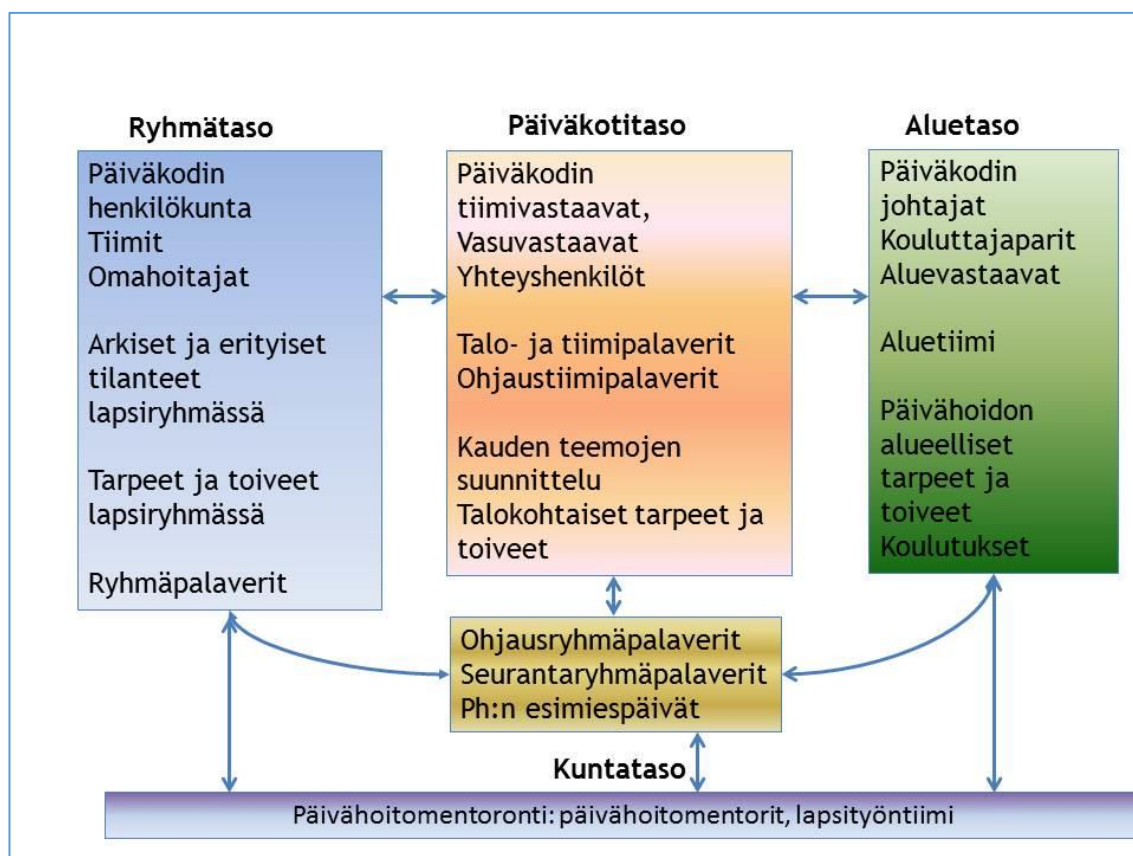
riaalit on jaettu päiväkotien käyttöön. Materiaalia on ruvettu tekemään itse, sillä siten voitiin korostaa Vasun ajattelua lapsen lähiympäristön merkityksestä. Tehdyissä materiaaleissa lapsi, lapsiryhmä ja päiväkoti liittyvät kirkkonummelaiseen maisemaan, kirkkorakennuksiin ja niiden historiaan ja taideaarteisiin sekä lasten kotiseurakuntaan.

Materiaalia julkaisuihin on tehty yhdessä päivähoidon työntekijöiden ja lasten kanssa. Näin syntyi esimerkiksi julkaisu Lasten uskon avainsanat - kirja, jossa lapset itse pohtivat uskonnon kieleen liittyviä sanoja ja sanoittivat niitä. Lasten sanoitusten lisänä oli kerrottu tarinoiden muodossa sanan uskonnollinen merkitys. Osa materiaalista on tehty tutustuttamaan kirkko-vuoteen ja sen erityisiin juhliin. Uusimpana tulokkaana on verkkosivusto nimeltään www.uskontokasvatus.net, jotka avataan lokakuussa 2015. Sivusto on tarkoitettu päivähoidon työntekijöille avaamaan uskonto- ja katsomuskasvatuksen sisältöjä, helpottamaan eri aihepiirien käsittelyä valmiiden työskentelymallien kautta. Sivustolla on myös tärkeitä linkkejä valtakunnallisesti merkittäviin sivustoihin. Verkkosivusto on yhteistyöhanke päivähoidon työntekijöiden kanssa.

7.8 Päivähoitomentorointi organisaatio- ja hallintotasolla

Kuviossa 23 olen mallintanut päivähoitomentoroinnin eri tasoja ja niiden välistä vuorovaikutusta. Kuva pohjautuu vuonna 2010 tekemään hahmotelmaani päivähoitomentoroinnista. Nyt halusin saada yhteen kuvaan näkymään, miten päivähoitomentoroinnissa on otettu huomioon päiväkodin arjen ja eri ryhmien vuorovaikutus ryhmä-, päiväkoti-, alue- kuin kuntatasolla. Kaikki toiminta on implementoitu päivähoidon omiin prosesseihin. Kuvioon on sisällytetty sekä asiantuntijamentoroinnin että hallinnollisen mentoroinnin prosessit sekä ohjaus- ja seurantar ryhmien merkitys prosessissa. Kuvioista nähdään, että päivähoitomentorointityötä tehdään Kirkkonummella kaikkien päivähoidon ja varhaiskasvatuksen organisaatiotasojen kanssa. Asiantuntijamentori on kenttätöön asiantuntija. Hän hoitaa yhteydenpidon kaikkiin alueensa päiväkoteihin, yhteyshenkilöihin sekä päiväkotijohtajiin. Lisäksi hän suunnittelee ja toteuttaa alueelliset tapahtumat ja koulutukset yhdessä uskontokasvatuksen vertaiskouluttajan kanssa. (Kuvio 23).

Organisaatiomentori on hallinnollisen mentoroinnin asiantuntija. Hallinnolliseen mentorointiin kuuluu yhteydenpito päiväkotijohtajien aluetiimeihin ja alueellisiin varhaiskasvatuksen verkostoihin. Lisäksi siihen kuuluvat yhteistyö varhaiskasvatuksen palveluohjaajiin ja alueellisiin päiväkotijohtajien tiimin sekä päivähoidon hallinnollisen tiimin, päivähoidon suunnittelijan ja varhaiskasvatusjohtajan, kanssa. Työtä ohjaa kunnan ja seurakunnan yhteinen uskontokasvatuksen ohjausryhmä ja valvoo seurantaryhmä. (Kuvio 23).

Kuvio 23. Päivähoitomentorointimalli Kirkkonummella

Päivähoitomentorointityö on suunniteltu siten, että kaikki työntekijät toimivat sekä asiantuntija- että organisaatiomentorina sen eri tasoilla ja kokoonpanoissa tilanteen ja tarpeen mukaan. Syksyllä 2015 kunnan varhaiskasvatuksen esimiestyötä organisoitiin uudelleen ja syntyi uusi väliesimiesportaan taso palveluohjaajat. Palveluohjaajat (3) toimivat kunnan kolmen päivähoitoalueen vastaavina ja esimiehinä alueensa päiväkodin johtajille. Hallinnollinen mentoointi vastaa uuden organisaatiotason yhteistyön käynnistämisestä. Käytännössä tämän yhteistyön käynnistävä lapsityönohjaajat. Yhteistyö ja yhteydenpito sovitetaan palveluohjaajien työn näkökulmasta. Asiasta sovitaan seurantaryhmän kokouksessa lokakuussa 2015.

7.9 Päivähoitomentorinnin sisällöllinen tarkastelu korimallin mukaan

Seurakunnan roolia varhaiskasvatuksen kentällä kehittää Kirkkohallituksessa kasvatus- ja perheasiain yksikkö. Yhteistyössä koulu- ja oppilaitostyötä kehittävien yksiköiden kanssa julkaistiin syyskuussa 2015 opas Seurakunta päivähoidon, koulun ja oppilaitoksen kumppanina. Oppaan avulla on tarkoitus konkretisoida Opetushallituksen linjauksia ja ohjeita uskonnonvapauden toteutumisesta eri oppimisympäristöissä. Koriajattelu mahdollistaa selkeän toimintamallin monikulttuuristuvassa ja monimuotoistuvassa toimintaympäristössä. Korit ovat yleissivistävä opetus, perinteiset juhlat, uskonnolliset tilaisuudet ja kasvun ja hyvinvoinnin tuki. Tärkeää

on, ettei korien sisältöjä sekoiteta toisiinsa, vaan ne pidetään selkeästi ja suunnitelmallisesti erillisinä. (Seurakunta päivähoidon, koulun ja oppilaitoksen kumppanina 2015.)

Kasvatuskeskusteluissa ja kasvatuksen suunnittelussa arjen toiminta on merkityksellistä. Valtakunnalliset työkalut tai ajatusmallit, jotka helpottavat vuorovaikutusta ja dialogia, on järkevä ottaa käyttöön ja hyödyntää. Mallien avulla voidaan jäsentää ja avata paikallistason työtä. Koriajattelun avulla voidaan tuoda esille kirkkonummelaisen päivähoitomentorointimallin painopisteitä ja niiden sovellutuksia lasten, perheiden ja varhaiskasvatuksen sekä seurakunnan työntekijöiden näkökulmasta.

Yleissivistävän opetuksen kori avaa paikallistason työskentelyn pelisääntöjä opetus- ja kasvatussuunnitelmien, pedagogisen vastuun, oppimisympäristön ja seurakunnan tai seurakunnan työntekijän roolista. Sen mukaan yhteistyö lähtökohtana on paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja siihen kirjattu yhteistyö. Seurakunta toimii yhtenä varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä. Seurakunnan työntekijä toimii oman alansa asiantuntijana uskonto- ja katsomuskasvatuksen kysymyksissä. Pedagoginen vastuu on päiväkodilla. (Seurakunta päivähoidon, koulun ja oppilaitoksen kumppanina 2015.)

Toinen kori sisältää perinteiset juhlat. Lähtökohtana ovat suomalaisen kulttuuriin liittyvät perinteet ja niiden siirtäminen. Juhlat toteutetaan yhteisöllisyyden ja kunnioittavan läsnäolon periaatteelle. Ne eivät ole uskonnonharjoittamista vaikka voivat sisältää yksittäisen virren, kuten suvivirren, laulamisen. Seurakunnan ja seurakunnan työntekijän rooli on olla kutsuvieraina tilaisuudessa ja suunnittelun tukena. (Seurakunta päivähoidon, koulun ja oppilaitoksen kumppanina 2015.)

Kolmas kori muodostuu uskonnollisista tilaisuuksista. Tilaisuudet perustuvat positiivisen uskonnonvapauden periaatteelle ja mahdollistavat siten uskonnon harjoittamista. Lapset osallistuvat tilaisuuteen vanhempiensa suostumuksella ja niistä ilmoitetaan erikseen kotiin. Koska uskonnollisiin tilaisuuksiin eivät kaikki lapset voi osallistua, tulee päiväkodilla järjestää samanaikaisesti muuta kasvatuksellisesti mielekästä toimintaa. Seurakunnan tai seurakunnan työntekijä rooli on vastata tilaisuuden uskonnollisesta sisällöstä. (Seurakunta päivähoidon, koulun ja oppilaitoksen kumppanina 2015.)

Neljännän korin sisältö tukee kasvua ja hyvinvointia. Se lähtee tasavertaisuuden ja yhteisöllisen kumppanuuden näkökulmasta ja sitä toteutetaan päivähoidon oman hyvinvointisuunnitelman mukaisesti. Toiminta kunnioittaa paikallista uskontojen ja katsomusten moninaisuutta. (Seurakunta päivähoidon, koulun ja oppilaitoksen kumppanina 2015.) Kuviossa 24 olen aukaisut kirkkonummelaista päivähoitomentorointimallia korien avulla. Korien painopisteistä voi-

daan nähdä, että olemassa olevan päivähoitomentorointimallin pääpaino on yleissivistävän opetuksen korissa eli uskonto- ja katsomuskasvatuksen suunnittelun tuessa päiväkodilla.

Kuvio 24. Kirkkonummelainen päivähoitomentorointi Kirkkohallituksen korimallin mukaan tarkasteltuna.

8 Tutkimuksen eettisyys, reliabiliteetti ja validiteetti

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen kohteena oli aikuisten kasvattajien toiminta. Opinnäytteessä tarkasteltiin kasvattajien toimintaa yleisesti lapsiryhmissä siten, että kasvattajien lapsiryhmä ei tule nimetyksi. Päivähoitomentorit ovat ennen opinnäytetyötutkimusta havainneet kenttätöissä, että uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan suunnittelu on sitä vaikeampaa, mitä pienemmät lapset ovat kyseessä. Tämän vuoksi on tärkeää, että lastentarhanopettajilta kysytään, mihin ikäryhmään kasvatettavat lapset kuuluvat. Tutkimuskysely ei kuitenkaan sisällä lapsiryhmää ajatellen erityistä eettistä haastetta, mikä voisi vaikuttaa aineiston keräämiseen tai sen käsittelyyn.

Kaikki vastaukset käsitellään nimettömästi. Nimettömyys on empiirisen tutkimuksen etiikan näkökulmasta merkittävä. Nimettömyys vahvistaa myös lähtökohtaisesti sen, että jokaisella

vastaajalla on todellinen mahdollisuus itse päättää osallistumisestaan tähän tutkimukseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 23-27; Tuomi & Sarajärvi 2013.)

Tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Reliabiliteetti mittaa tutkimuksen tulosten pysyvyyttä tutkimusta toistettaessa. Validiteetti mittaa sitä, että mittauksen kohde ja käytettävät mittarit on valittu oikein. Laadullisen tutkimuksen keskeisiä luotettavuusmittareita ovat vahvistettavuus, arvioitavuus, tulokinnan ristiriidattomuus, luotettavuus tutkitun kannalta sekä saturaatio. (Kananen 2014, 147-154; Tuomi & Sarajärvi 2009, 136-141). Laadullinen tutkimus perustuu tutkijan esiympärykseen. Omaan työhön liittyvänä tutkimuksena se pitää sisällään myös tutkijan omia ennako-oletuksia. Tämän vuoksi on tärkeää, että luotettavuuden arvioinnissa tarkastellaan koko tutkimusprosessia: aineiston riittävyyttä, kattavuutta sekä merkittävyyttä. (Kananen 2014, 151, Tuomi & Sarajärvi 2009, 87.)

Tutkimusaineiston kerääminen on rakennettu pääasiallisesti lomakekyselylle. Vaikka lomakekysely yhdistetään useimmiten määrälliseen tutkimuksen aineistonkeruun menetelmäksi, on lomakekysely rakennettu siten, että laadullisen tutkimukselle tyypillisen aineiston kerääminen on mahdollista (Ruohonen 2009, 17, Tuomi & Sarajärvi, 2009, 72). Kuvaavin ja avoimin kysymyksin on mahdollistettu vastaajien yksilöllisen äänen kuulumisen tutkimusaineistossa. Laadullinen tutkimus ei yleensä tuota tilastollista yleistystä tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimuksen luotettavuutta on pyritty tukemaan valitsemalla tutkimuksen perusjoukosta (kaikki päivähoidon kasvattajat, 400 henkilöä) kattava otos. Otokseksi valikoituvat kaikki lastentarhanopettajan vakanssilla työskentelevät työntekijät (88 kasvattajaa) kaikista päiväkotiyksiköistä. Näin on pyritty saamaan aineistolle riittävä otanta sekä eliminoidu kohdevalinnasta johtuva mahdollinen tutkimustulosten vääristymä. Otoksen koolla on myös pyritty siihen, että kyselyn vastausprosentti edustaisi riittävästi perusjoukkoa ja näin turvaisi tutkimuksen luotettavuutta. (Vehkalahti 2014, 43, Tuomi & Sarajärvi 2013, 85-90.)

Kyselylomakkeella olevat väittämät on rakennettu viisiportaiselle Likert - asteikolle. Asteikon nimeämisessä on pyritty siihen, että vastaajan olisi selkeä tehdä valintaa ääri- ja keskivaihtoehtojen välistä ja aineistosta saataisiin esille paremmin vastaajan todellinen palaute (Valli 2010, 113, Vehkalahti 2014, 35-37). Vastaajalle ei ole annettu mahdollisuutta vastata numeeristen arvioiden 1-5 välille, esim. antamalla väittämään arvoksi 2,5. Tällä vaihtoehdon rajaamisella on pyritty siihen, että vastaajan on valittava annetuista arvoista parhaiten hänen arviotaan vastaava numero. Näin numeerisen aineiston analysointivaiheessa ei muodostu ongelmia vastausten tulkinnassa. (Valli 2010, 246-48.) Tyypillistä laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmää edustavat tutkimuksen teemahaastattelut (kolme haastattelua) päivähoitomentoreille. Teemahaastattelu on rakennettu samalla teemoittelulla kuin päivähoito työntekijöiden lomakehaastattelu. Valinnalla on pyritty vahvistamaan aineistojen keskinäistä keskustelua tutkimusongelmaa ratkottaessa.

Tutkimuksen tekijä johtaa päivähoitomentoritiimiä seurakunnassa ja on päivähoidon ja seurakunnan yhteistyöelimen, uskontokasvatuksen ohjausryhmän, jäsen. Tämän vuoksi on tärkeää, että tutkija pohtii oman perustehtävänsä merkitystä tutkimustyölle ja pyrkii etäännyttämään itsensä tutkimusta tehdessä tästä asetelmasta. Tutkijan kannalta haasteellisemmat vaiheet ovat aineiston kerääminen, purkaminen ja analysointi. Näissä kaikissa vaiheissa on riskinä objektiivisuuden säilyttäminen. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä on tärkeää, että tutkija tiedostaa omat asenteensa ja pyrkii eliminoimaan niiden liiallisen vaikutuksen. (Kortesalmi & Kiviniemi 2014, 229; Tuomi & Sarajärvi 2009, 136; Kananen 2014, 146-147.)

Kun tutkimuksen tavoitteena on tuoda esiin kasvattajien näkemyksiä ja toiveita päivähoidon uskontokasvatuksen kysymyksissä, on tutkimuksen tuloksille ja tulosten viitoittamalle suunnalle ensisijaisen tärkeää, että tieto on kerätty objektiivisesti eikä tutkija itse ole voinut vaikuttaa siihen, keneltä tai mistä päiväkotiyksiköstä tietoa saadaan. Tämän vuoksi kysely on lähetetty kaikkiin kunnallisiin päiväkoteihin ja kaikille lastentahranopettajan vakanssilla toimiville kasvattajille. Lomakekyselyssä on mahdollisuus vastata avoimiin kysymyksiin ja tuottaa myös tutkijan asettamista kysymyksistä tai väittämistä vapaata tietoa. Tällä valinnalla päästään lähimmäksi haastattelun keinoin kerättävää tietoa, jossa haastateltavalla on mahdollisuus kertoa oma mielipiteensä ilman rajoittavia tekijöitä. (Eskola & Vastamäki 2010, 26-29; Vehkalahti 2014, 24-25.) Samoin haastattelujen avulla kerätty tieto on peräisin kaikilta päivähoitomentorointia tekevilta seurakunnan työntekijöiltä. Analysoitavaa aineistoa kertyi lomakekyselyistä 84 sivua ja haastatteluista tekstimuotoon litteroituna 45 sivua. Näiden valintojen ansioista koen opinnäytetyöntutkijana, että opinnäytetyön tutkimus täyttää tutkimukselle yleisesti asetetut luotettavuuden mittarit.

Tutkimuksen validiteetti perustuu siihen, että opinnäytetyössä keskitytään päivähoitomentoroinnin kannalta oleellisiin asioihin. Työn tavoite on selkeästi kirjattu ja ilmaistu aineiston keruun yhteydessä sekä kyselylomakkeilla että haastatteluissa. Tutkimuksen kulku on selostettu kaikilta osin ja tutkijan asema tutkimuksessa tulee selkeästi esille. Tutkimustulosta selkeyttämään on opinnäytetyössä avattu tutkimuksen keskeiset käsitteet ja tutkimus nojaa aihepiiriin uusimpiin ja keskeisiin tiedollisiin lähteisiin. (Hirsjärvi ym. 2009, 231-233; Ruohonen 2009, 15-18.)

9 Johtopäätökset

Opinnäytetyöprosessi kesti kaikkiaan 10 kuukautta suunnitelman esittämisestä opinnäytetyöseminaariin ja kypsyysnäytteeseen. Keskeinen ajatus tutkimuskysymyksistä ja toiminnan mallintamisesta oli selvillä jo alusta alkaen. Tutkijan oma innostus aiheeseen sekä aiheen ajankohtaisuus yhteiskunnallisen tilanteen nostattaessa kysymyksiä varhaiskasvattajien parissa, antoivat työlle oman pontensa.

9.1 Opinnäytetyöprosessista

Opinnäytetyötutkimuksessa oli kolme tutkimuskysymystä, joihin haettiin vastausta laadulliseen tapaustutkimukseen liittyvin menetelmin. Kahden ensimmäisen kysymyksen kautta haettiin tutkia nykyisen päivähoitomentorointimallin toimivuutta uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan suunnittelussa ja toteutuksessa. Näihin haettiin vastauksia sähköisellä lomakekyselyllä.

Sähköisen lomakekyselyn etu on sen tavoitavuudessa. Tähän ratkaisuun päädyttiin, koska tutkimuksella haluttiin kartoittaa objektiivisesti mahdollisimman monen lastentarhanopettajan ja päiväkodinjohtajan kokemuksia ja kehittämisehdotuksia. Tutkimusta suunniteltaessa myös kyselyn ajankohta pyrittiin optimoimaan ja varmistamaan päivähoidon vuosikellon mukaan niin, että mahdollisimman moni kasvattaja olisi tavoitettavissa ja hänellä olisi näin aikaa vastata kyselyyn. Kyselylomake teemoitettiin (Liitteet 1 ja 2). Johtoajatuksena oli, että samat kysymyssarjat olisivat käytössä sekä lastentarhanopettajille että päiväkodinjohtajilla. Näin vastausten vertailukelpoisuus olisi selkeää. Koska vastaajien työkuviissa oli organisaation ja ohjauksen ero, laitettiin lomakkeille myös joitakin eriytyviä kysymyksiä, joilla haettiin syvyyttä vastauksiin.

Lomakkeet esiteltiin päivähoitomentoreilla sekä YAMK-opinnäyteryhmän samanaikaisesti opinnäytetöitä tekevillä jäsenillä. Lomakkeiden suunnittelu, niiden tekninen laatiminen ja esitelmä veivät suunniteltua enemmän aikaa. Esitelmän ja pienten muokkauksien jälkeen kyselyt saatiin lähtemään suunniteltua aikataulua myöhemmin. Ajankohta siirtyi päivähoidon vuosikellossa myös haastavaan ajankohtaan, pääsiäisen aikaan. Tämä heikensi vastaajien tavoitettavuutta. Tavoitettavuus heikkeni myös toisesta syystä: alkuperäinen suunnitelma saada lähetettyä vastauslinkit jokaiselle vastaajalle erikseen ei onnistunut. Lopulta linkit lähetettiin päiväkodinjohtajien sähköpostin kautta. Toinen lähetys tehtiin kahden viikon päästä sekä päiväkodinjohtajien että uskontokasvatuksen yhteyshenkilöiden kautta. Kolmas lähetys tehtiin vielä lastentarhanopettajilta tulleistä pyynnöistä johtuen. Alkuperäisestä kahden ja puolen viikon vastausajasta venyi neljän viikon mittainen. Vastaajien määrä jäi tavoitettavuudesta huolimatta vähäiseksi, mikä oli tutkijalle pettymys. Tavoite objektiivisuudesta säilyi: tutkija ei voinut vaikuttaa siihen, mistä päiväkodeista ja keiltä vastauksia tuli.

Tulosten analysointivaiheessa huomattiin, että tavoite tehdä kysymyssarjat samoiksi ei ihan onnistunut. Joissakin osioissa oli enemmän kysymyksiä tai väittämiä vastaajaryhmästä riippuen. Myös väittämiä oli muotoiltu hiukan eri tavoin ja tutkija joutui pohtimaan, miten vastaukset voidaan luokitella samaan teemaan eri vastaajaryhmien välille. Vastaukset saatiin kuitenkin yhdistettyä, mutta se vaati vastausten siirtämistä eri taulukoihin Excel-työskentelyssä.

Päivähoitomentoreiden haastatteluista koottu aineisto toimi reflektiivisenä äänenä päivähoiton työntekijöiden vastauksille. Alkuhankaluuksista huolimatta tutkimusaineistolla päästiin kuitenkin pureutumaan tutkimuskysymyksiin ja etsimään niille vastauksia. Mallin rakentaminen oli oma prosessinsa, joka kulki muun tutkimuksen rinnalla. Työ- ja kasvattajayhteisön kiinnostus opinnäytetutkimusta kohtaan oli positiivinen ja voimaannuttava kokemus. Opinnäytetyöntekijä sai esitellä työn alustavia tuloksia niin seurakunnan, päivähoidon kuin yhteisten toimijoiden kokoonpanoissa. Päivähoitomentoroinnin näkökulmasta tulokset ovat jo kirjoitusprosessin aikana tuottaneet uutta, merkittävää tietoa ja käynnistettyjä toimenpiteitä.

Opinnäytetyöprosessi mahdollisti pysähtymistä arvioimaan seurakunnan suuren työmuodon toimintaa ja suuntaa. Tämä tutkimus vastasi tutkijan vuosien haaveeseen saada objektiivista ja relevanttia tietoa sekä palautetta paikallisesti kehitetyn päivähoitomentorointimallin toimivuudesta. Mallin rakentamisessa on ollut tärkein tavoite siinä, että malli on päivähoitolähtöinen, ja siten vastaa päivähoidon tarpeisiin tuottaa ja vahvistaa toiminnallaan monipuolista, ajassa olevaa uskontokasvatuksen osaamista päivähoidon työntekijöille. Tämä opinnäytetyö vahvisti tuloksillaan, että mallin luomisessa on onnistuttu niin hyvin, että sitä kannattaa soveltaa myös muiden kuntien ja seurakuntien yhteistyömuotona.

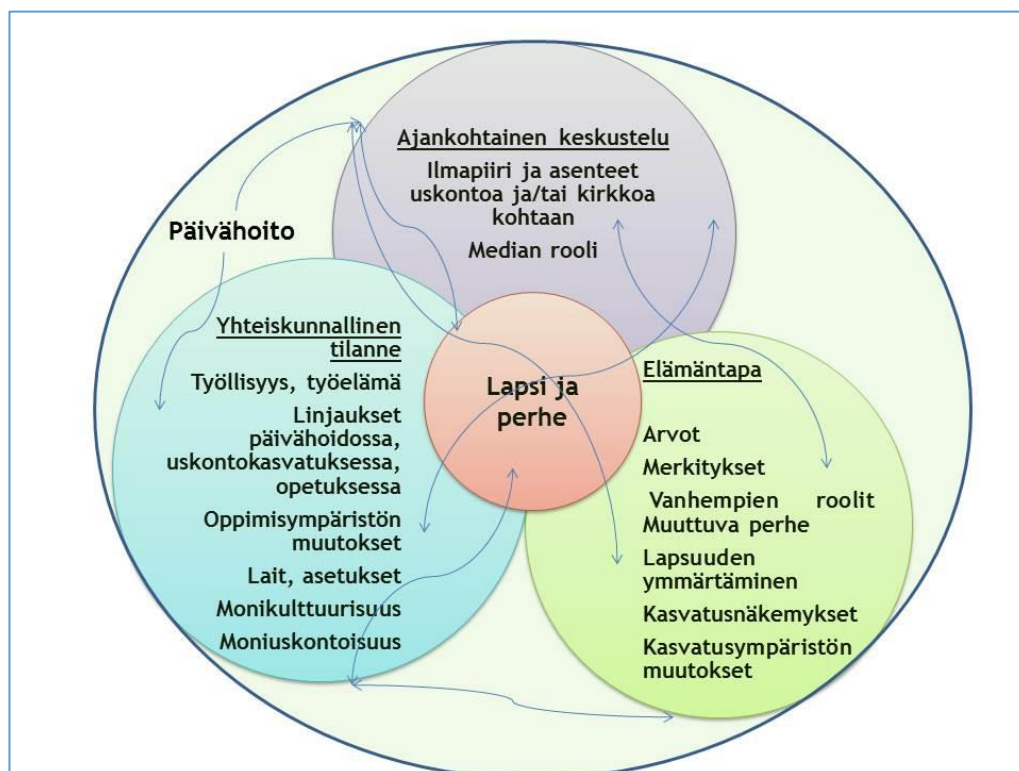
9.2 Tutkimustuloksista

Päivähoitomentorointi on saanut alkunsa Kirkkohallituksen lanseeraamana seurakuntien ja päivähoidon yhteistyön kehittämismuotona. Keskeiseksi painopisteeksi on noussut päivähoidon kasvattajien asiantuntijuuden tukeminen lapsi- ja perhelähtöisesti kasvatuskumppanuuteen perustuen. Viimeisen vuosikymmen ajan päivähoitomentorointi on vakiinnuttanut toimintamuotonsa, henkilöstö- ja talousresurssinsa Kirkkonummen suomalaisen seurakunnan yhtenä lapsityön toiminnoista.

Muutostyötä ei ole tehty stabiilissa toimintaympäristössä. Keskustelut päivähoitolain muutoksesta, varhaiskasvatuksen sisällöistä ja niiden kirjauksista Vasuun sekä yleinen keskustelu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon asemasta yhteiskunnassa ovat näkyneet kentällä epävarmuutta luovina tekijöinä suhteessa uskontokasvatuksen merkitykseen ja asemaan lapsen kokonaisvaltaisen kasvun tukemisessa. Lapsi ja perhe elävät vuorovaikutussuhteessa kulloisesakin ympäristössä, missä perhe asuu ja toimii. Lapsi on riippuvainen näistä suhteista. Kasvattajien ihmiskäsitys vaikuttaa kasvatuksellisiin valintoihin. (Rimpelä 2013, 27-30; Hämäläinen 2011, 57-72; Vesikansa 2011, 110-123.)

Bronfenbrennerin nelitasoisen systeemiajattelun mallin mukaan voidaan nähdä lapsen ja perheen sisäisten sekä eri ympäristöjen vuorovaikutusta toisiinsa. Samaa ajatusta tuo esille A. Kuusisto (2011) kuvaamalla kasvu ympäristön vuorovaikutustasoja spiraalimaisena, yhtä aikaa

vaikutteita suodattavina ja aikaansaavina tasoina. Neljä tasoa on nimetty yksilölliseksi tasoksi (lapsi), perhetaso, kuntataso sekä yhteiskunnallinen taso. Näiden tasojen kautta lapsi omaksuu ja rakentaa oman elämänsä perustaa. (Poulter, Riitaoja, & Kuusisto 2015, 95-106). Toiminta- ja kasvu ympäristössä tapahtuvat muutokset haastavat kasvattajia jatkuvaan dialogiin vanhempien kanssa lapsen arvo- ja moraalikasvatuksesta, uskonto- ja katsomuskasvatuksesta. (Kuvio 25). Päivähoitomentorointi on yksi mahdollisuus tukea ja kouluttaa kasvattajia tässä muutoksessa päivähoidon kontekstissa.

Kuvio 25. Kasvu- ja toimintaympäristössä olevia muutoksia

Uskonto- ja katsomuskasvatus poikkeaa kasvatuksen muista osa-alueista. Uskontoon liitetään yksityisyys. Samanaikaisesti yleinen keskustelu uskonnoista on usein esimerkiksi mediassa väritetty negatiivisesti. Yhdistelmä aiheuttaa helposti vaikenemista. Päivähoitomentorointi on yksi tapa avata ja ylläpitää ammatillista dialogia uskonto- ja katsomuskasvatuksesta niin perheiden kanssa kuin kasvattajienkin kesken. Avoimuus mahdollistaa tilan antamisen lapsen luonnollisille kysymyksille ja pohdinnalle, joihin lapsella on oikeus lakien, asetusten, valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lasten oikeuksien vahvistamana. (Halme 2008, 121, 167-171; Poulter ym.2015, 100-104).

Lasten leikkiessä ja touhutessa päivähoitossa, tulee kasvattajien olla valmiita tarttumaan tilanteisiin ja vastaamaan niihin omalla ammattitaidollaan. L. Halme (2008) toteaaakin, että

”uskonto- ja katsomuskasvatuksen pitäisi olla matkalla oloa ja epävarmuuksien sietämistä”. Lapsiryhmän moniuskontoisuus ei ole este seurakunnan järjestämälle päivähoitomentoroinnille. Koska uskontokasvatus kuuluu kaikille lapsille, tukee ja vahvistaa päivähoitomentorointi keskusteluillaan samalla eri uskontokuntaan kuuluvien tai uskonottomien lasten kasvatusta. Lapsiryhmää tarkastellaan aina kokonaisuutena. Seurakunta voi kuitenkin päivähoiton pyynnöstä ja vanhempien suostumuksella tarjota lapsille oman uskontonsa mukaista tunnustuksellista kasvatusta.

Tutkimustuloksissa näkyi epävarmuutta uskonto- ja katsomuskasvatuksen suunnitteluun ja lapsiryhmän kanssa työskentelyyn liittyvissä asioissa (Kuvio 17). Myös esille tulleet koulutustoiveet uskontokasvatuksen perusteista sekä moniuskontoisen lapsiryhmän uskontokasvatuksesta, saivat aikaan uskontokasvatuksen ohjausryhmässä nopean päätöksen koulutuksen kohdistamisesta tähän aihepiiriin. Koska päiväkodinjohtaja on oman päiväkotinsa kasvatuksen suunnannäyttävä ja vaikuttaa työntekijöidensä tapaan kasvattaa (Lamminmäki-Vartia & Kuusisto 2015, 168-170), päätettiin koulutus kohdistaa päiväkodinjohtajien uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan pedagogisen ohjauksen tukemiseen. Lokakuussa 2015 on toteutumassa päiväkotijohtajille suunnattu koulutus, jonka aiheena on Kohti pedagogiikan ja osaamisen johtamista - tarkastelukohteena katsomuskasvatus ja sen johtaminen. Tähän koulutukseen osallistuvat kaikki päiväkodinjohtajat omassa esimiespäivässään.

Päivähoitomentorointi on saatavilla kaikille päiväkotiyksiköille. Vastauksista selvisi, että kaikki kasvattajat eivät tunne tätä mahdollisuutta ja yli puolet vastaajista ei ollut tavannut päivähoitomentoria lainkaan. (Kuvio 9). Tämä tutkimustulos oli yllättävä. Hämmästyttä herätti myös havainto siitä, että päiväkodinjohtajat olivat paremmin perillä päivähoitomentorointijärjestelmästä. (Kuvio 10). Tämä sen vuoksi, että päivähoitomentorit pääsääntöisesti tekevät työtä lastentarhanopettajien kanssa. Jos ei tiedä tuen mahdollisuudesta, ei järjestelmästä synny suunniteltua hyötyä päivähoiton kasvattajille uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Kehitettävää on siten viestinnässä.

Tästä tutkimushavainnosta syntyi kokonaan uusi ajatus uuden kohderyhmän, yhteyshenkilöiden, koulutus. Koulutustarpeista kysyttäessä tuli myös ilmi, että päivähoidossa toimivat yhteyshenkilöt ilmaisivat tarvitsevansa vertaistapaamisia muiden yhteyshenkilöiden kanssa. Lisäksi he toivoivat yhteyshenkilön tehtävien ja toiminnan selkeyttämistä ja yhdenmukaistamista. Yhteyshenkilö viestii seurakunnan kanssa ja kaikki tiedotus on sovitusti keskitetty hänelle. Yhteyshenkilön keskeisiin tehtäviin kuuluu myös kannustaa ja muistuttaa kasvattajia uskonto- ja katsomuskasvatussuunnitelmien tekemisestä ja täyttämisestä ryhmä- ja päiväkotitasolla.

Esille tulleesta tarpeesta syntyi ensimmäinen yhteyshenkilöiden vertaistapaamis- ja koulutuspäivä. Koulutuksen suunnittelivat ja sen toteuttivat uskontokasvatuksen kouluttajaparit, päi-

vähoidon uskontokasvatuksen kouluttaja sekä päivähoitomentori. Koulutukset toteutettiin syyskuussa ja uuden koulutuksen tuloksia päästään arvioimaan lokakuussa 2015. Vertaistapaamisten koulutusaiheina olivat

- päiväkodin uskonto- ja katsomuskasvatuksen yhteyshenkilöiden kuulumiset ja tehtävät
- mitä uskonto- ja katsomuskasvatus on ja miten sitä toteutetaan varhaiskasvatuksessa sekä esiopetuksessa Varhaiskasvatuksen perusteiden (v. 2005) ja Esiopetuksen opetus-suunnitelman perusteiden (v. 2014) mukaisesti
- ryhmän uskonto- ja katsomuskasvatuksen suunnitelma ja sen täyttäminen
- päiväkodin yhteinen varhaiskasvatuksen uskonto- ja katsomuskasvatuksen suunnitelma ja sen täyttäminen

Viestinnän tehostamiseen liittyy myös kehittämistehtävä. Päivähoitomentoroinnin mallintamisesta syntyi ajatus tuottaa kirkkonummelainen päivähoitomentorointimalli esitemuotoon tukemaan päivähoidon uusien työntekijöiden koulutusta. Sekä päiväkodinjohtajille että lastentarhanopettajille tuotetaan vuoden 2016 aikana uusi koulutus. Koulutus pohjautuu Kirkkohallituksen uskontokasvatuksen korimalliin ja siitä opinnäytetyönprosessin aikana tehtyyn paikalliseen sovellukseen. Koulutuksen tavoitteena on avata päivähoitomentorointimallia ja yhteistyötä.

Tarve päivähoitomentorin läsnäololle tuli selkeästi ilmi. Läsnäoloa toivoivat erityisesti lastentarhanopettajat. Alkujaan päivähoitomentorintyössä oli tavoite, että päivähoitomentori tekee työllään itsensä ajan myötä tarpeettomaksi. Kun päivähoidontyöntekijät ovat saaneet koulutusta, käytännön mallia uskontokasvatuksen antamisesta lapsiryhmässä, rohkaisua ja tukea omaan ja tiimin kasvatustyöhön, tarve lakkaa. Tämä tavoite ei ole kuitenkaan toteutunut. Päivähoitomentorin tarve on päiväkodista riippuen edelleen joko satunnainen tai säännöllinen. Yksikään päiväkotiei ilmaissut päivähoitomentoroinnin olevan tarpeeton. Tämän selittää se, että uskontokasvatus koetaan edelleen hankalaksi ja vaikeaksi, jopa henkilökohtaiseksi asiaksi. Myös henkilökunnan vaihtuvuudella on merkitystä päiväkodin päivähoitomentorintarpeelle. Tuloksista voidaankin päätellä, että tämän tavoitteen asettaminen ei ole relevanttia.

Tutkimus vahvisti tietoa siitä, että päivähoitomentoroinnilla on vaikutusta sille asetettuihin tavoitteisiin: se auttaa pedagogisessa suunnittelutyössä ja auttaa hälventämään epätietoisuutta uskontokasvatukseen liittyvissä asenteissa ja sisällöllisissä kysymyksissä. Keskustelut ovat avanneet päivähoidon työntekijöille uskontokasvatuksen merkitystä lapsen kokonaisvaltaisen kasvun tukemiseksi kasvatuskumppanuutta vahvistavalla tavalla. Työskentely on helpottanut työntekijöitä keskustelemaan vanhempien kanssa perheen katsomuksellisista näkemyksistä sekä keskustelemaan lapsen osallistumisesta seurakunnan järjestämiin tunnustuksiin tilaisuuksiin.

Tämän ajan lapsiryhmät ovat moninaisia monella tapaa. Perhetaustat ovat entistä heterogeenisimpiä, samoin kulttuuri-, kieli- ja uskontotaustat. Tutkimuksesta kävi ilmi, että päivähoitomentoroinnin avulla on voitu vahvistaa moniuskontoisen lapsiryhmän ohjausta (Kuvio 16). Tällöin työn avulla päästää Vasun periaatteeseen; tutustuttaa lapsi häntä lähellä olevien eri-alaisten uskontojen ja katsomusten tapoihin.

Kolmas tutkimuskysymys, oikeastaan tutkimustehtävä, oli mallintaa kirkkonummelainen päivähoitomentorointimalli. Mallintamisesta syntyi 10-sivuinen kuvaus päivähoitomentoroinnin organisoinnista seurakunnassa, päivähoitomentoroinnin toiminnasta sisäisissä ja ulkoisissa toimintaympäristöissä sekä päivähoitomenrin työtehtävistä. Kokonaisuuden hahmottamiseksi on tutkimuksen alkuosassa kuvattu kirkkonummelainen toimintaympäristö. Tällä kuvauksella pyritään lisäämään lukijan ymmärrystä toiminnan kehyksistä, volyymistä ja sellaisista reunaehdoista, jotka ovat vaikuttaneet mallin luomiseen. Lähtötietojen ja mallin avulla lukija voi mielessään siirtää mallin omaan kuntansa ja seurakuntansa toimintaympäristöön ja poimia ne osat, jotka olisivat toteuttamiskelpoisia suoraan tai muunneltuna. Opinnäytetyön tulosten julkaisemisesta on sovittu myös Kirkkohallituksen että Seurakuntien Lapsityön Keskuksen kanssa. Julkaistavilla tuloksilla saadaan jaettua kokemuseräistä hiljaista tietoa valtakunnallisesti ja siten luodaan uusia mahdollisuuksia päivähoidon ja seurakunnan yhteistyöhön. Mallintamiselle syntyi opinnäytetyöprosessissa myös aivan uusi jäsennostapa, kun Kirkkohallitus julkaisi syyskuussa päivähoidon, koulujen ja oppilaitosten yhteistyötä tarkastelevan korimallin. Valtakunnallisen mallin paikallistaminen tuo uuden työvälineen myös päivähoidon työntekijöiden kouluttamiseksi.

Paitsi mallintamisesta, kysyttiin tutkimuksessa myös kehittämiskohteista. Vastaajien mukaan nykyinen toimintamalli ei juuri tarvitse kehittämistä. Samoin materiaalin suhteen oltiin yksinkertaisiin julkaisuihin tyytyväisiä. Materiaalin kehittämiskohteina voi tuoda esille selkeyden sekä tekstin että kuvituksen suhteen ja ohjeita eri-ikäisten lapsiryhmien toimintaan. Yksi vastaajista toivoi, että materiaalissa olisi mainittuna, voiko sitä käyttää moniuskontoisessa lapsiryhmässä vai pitääkö toiminta eriyttää. Tämä yksittäinen palaute oli merkittävä, sillä se tuo esille edelleen vaikeuden tai epävarmuuden erottaa Vasun mukainen tunnuksen uskontokasvatus ja tunnustuksellisen uskonnonkasvatus toisistaan. Tämä näkökulma on hyvä ottaa huomioon uutta materiaalia suunniteltaessa. Parhaiten toimivaa materiaalia saadaan tekemällä sitä yhteistyössä päivähoidon kanssa.

Merkittävä oli myös esille tullut kehittämisajatus siitä, että tieto- ja viestintätekniikkaa (tv) olisi paremmin hyödynnetty niin suunnittelussa kuin lapsiryhmän kanssa työskennellessä. Tätä ajatusta varten on jo aiempina vuosina rakennettu uskontokasvatuksen nettisivustoa. Syksyllä 2015 sivusto päivitetään. Sivusto tulee olemaan myös päivähoitomentoreiden uusi työkalu siten, että uutta materiaalia tuotetaan suoraan sivustolle ja vanhoja materiaaleja siirretään

sivustolle helpommin saataville. Alkuvaiheessa materiaali on tarkoitettu lähinnä kasvattajille toiminnan suunnitteluun, jatkossa on tarkoitus tehdä materiaalia, kuvia, tehtäviä ja videoita lapsiryhmien käytettäväksi tablettitietokoneilla.

Päivähoitomentoroinnin positiivinen merkitys suunnittelutyöhön ja uskontokasvatuksen toteutumiseen tuli opinnäytetyön tutkimuksessa selkeästi esille. Päivähoitomentoroinnilla on vaikutusta siihen, että uskontokasvatus implementoituu osaksi varhaiskasvatussuunnitelman muukaista kokonaisvaltaista kasvatusta. Se lisää keskustelua uskontokasvatuksesta työyhteisön kasvattajien ja esimiesten kesken. Täten se tukee pedagogista suunnittelua ryhmätasolla sekä pedagogista johtamista päiväkotitasolla.

Kasvatuskumppanuuden näkökulmasta vanhempien kanssa käydyt lapsen Vasu-keskustelut ovat saaneet uutta syvyyttä ja rohkeutta (Kuvio16). Tämä tukee kasvatuskumppanuuden tavoitetta luoda avoin ja keskusteleva suhde lapsen vanhempien kanssa. P. Aumala (2015) kiteyttää käytännön kasvatuskumppanuutta uskonto- ja arvokasvatuksen osalta tietoiseksi ja tavoitelluksi tilaksi. Tässä tilassa vanhemmilla ja kasvattajilla on yhteinen tieto siitä, mitä uskonto- ja arvokasvatus on ryhmä- ja päiväkotitasolla. Vanhempien kanssa käydään avointa ja kunnioittavaa keskustelua perheen uskonnollisesta taustasta ja sen merkitystä arjen tasolla. Keskusteluissa käytössä on oikea tieto ja oikeat käsitteet.

9.3 Tutkimusideoita

Tutkimus itsessään toi esille suoraan yhdeltä vastaajalta toiveen kartoittaa, mikä lapsia kiinnostaa uskontokasvatuksessa. Opinnäytetyöprosessin aikana lukemistani tutkimuksista suurin osa on tehty aikuisen, kasvattajan näkökulmasta. Lapsen äänen kuuluminen on vähäistä. Tarve lapsilähtöiselle, yhdessä lapsen kanssa lapsen maailmaa uskontokasvatuksen näkökulmasta tutkivalle työlle on olemassa.

Paikallistason mallintamisesta ja sen toimivuuden tarkastelun jälkeen, opinnäytetyöntekijän mielenkiinto kohdistuu siihen, miten päivähoitomentorointia toteutetaan muissa kunnissa ja seurakunnissa. Tarvetta olisi valtakunnallisesti vertailevalle tutkimukselle, jossa saataisiin näkyville paitsi erot malleissa, niin myös saavutetuissa tuloksissa. Lisäksi olisi antoisaa tulevaisuuden työsuunnittelun näkökulmasta kuulla, millaisia tehtäväkuvia päivähoitomentoreille on rakennettu ja miten työtehtävä sulautuu lastenohjaajan työhön seurakunnan varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa.

Lähteet

Painetut lähteet

- Aaltio, I. & Puusa, A. 2011. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Johtamistaidon opisto, 153-166.
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus. 4. uudistettu painos: Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2010. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 26-44.
- Gjerstad, E. 2011. Arvokasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. Teoksessa Purjo, T. & Gjerstad, E. (toim.) Arvojen ja tarkoitusten pedagogiikka. Helsinki: Non Fighting Generation, 75-94.
- Fonsèn, E. 2014. Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksessa. Tampereen yliopisto.
- Halme, L. 2010. Lapsen parhaaksi. Uskontokasvatus kokonaisvaltaisen ihmiskuvan valossa. Helsinki: Lasten Keskus.
- Halme, K. & Vataja, A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Tammi.
- Heikkinen, Hannu L.T. & Huttunen, R. 2008. Hiljainen tieto, mentorointi ja vertaistuki. Teoksessa A. Toom, J. Onnismä, A. Kajanto (toim.) Hiljainen tieto - tietämistä, toimimista, taitavuutta. Aikuiskasvatuksen 47. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura, 203-220.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki- ja kirjoita. 19 painos. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Hurme, H. 2014. Bioekologinen malli. Teoksessa R. Jallinoja, H. Hurme, K. Jokinen (toim.) Perhetutkimuksen suuntauksia. Helsinki: Gaudeamus, 60-80.
- Huuhka, M. 2010. Luovan asiantuntijaorganisaation johtaminen. Helsinki: Talentum.
- Hämäläinen, J. 2011. Kotikasvatuksen arvot lapsen henkisenä pääomana. Teoksessa Jantunen, T. & Ojanen, E. Arvot kasvatuksessa. Helsinki: Tammi, 57-74
- Ijäs, H. 2013. Iloa ja eloa kodin ja koulun yhteistyöhön. Teoksessa Lämsä, A-L. (toim.) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus, 211-222.
- Jantunen, M. 2011. Kaikki alkaa varhaiskasvatuksesta. Teoksessa Jantunen, T. & Ojanen, E. (toim.) Sydämen sivistys. Kasvatuksen ytimessä. Helsinki: Aurinkokustannus, 131-139.
- Juuti, P. & Vuorela, A. 2002. Johtaminen ja työyhteisön hyvinvointi. Aavaranta -sarja n:o 51. Jyväskylä: Ps- kustannus.
- Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus.
- Kallioniemi, A. 2000. Helsinkiläisten lastentarhanopettajien käsityksiä päiväkodin uskonnollisesta kasvatuksesta ja sen toteuttamisesta. Tutkimuksia 220. Helsingin yliopiston koulutuslaitos.

- Kallioniemi, A. 2005. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus monikulttuuristuvassa maailmassa. Teoksessa Hilska, P., Kallioniemi, A., & Luodeslampi, J. (toim.) Uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa. Helsinki: Kirjapaja, 11-37.
- Kananen, J. 2013. Case- tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kangasmaa, T., Petäjä, H. & Vuorelma, P. 2008. Varhaiskasvatuksen arvopohja ja lapsen oikeus uskontokasvatukseen. Teoksessa Lapsenkaltainen. Kangasmaa, T., Petäjä, H. & Vuorelma P. (toim.) Lapsenkaltainen. Helsinki: Lasten Keskus, 36-38.
- Karila, K. 2013. Ammattilaissukupolvet varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteuttajina ja kehittäjinä. Teoksessa Karila, K. & Lipponen, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino, 9-29
- Karppinen, S. 2009. Asiantuntijatieto sekä Delfoi- ja Repertory Grid -menetelmät. Teoksessa Mäkelä-Marttinen, L. (toim.) 2009. Luova työ tutkimuksen kohteena. Avauksia Design-alojen metodologiaan. Kouvola: Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Oppimateriaali. Nro 23.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kaskela, M. & Kronqvist, E-L. 2007. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Kattainen, E. 2014. Työnohjaajan käyttäteoria. Teoksessa Heroja, T., Koski, A., Seppälä, P., Sääntti, R. & Wallin, A. (toim.) Parempaa työelämää tekemässä. Tutkiva työote työnohjaukseen. Helsinki: United Press Global, 284-298.
- Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Kiesiläinen, L. 1998. Vuorovaikutusvastuu. 3. painos. Helsinki: Arator Oy.
- Kinnunen, S. 2011. Lapsen usko. Miten tukea lapsen hengellistä kasvua? Helsinki: Uusi Tie.
- Kirkkonummi tilastoina. 2013. Kirkkonummen kunta.
- Kortesalmi, M. & Kiviniemi, L. 2014. Osallistujat kehittämistyön keskiössä. Kokemustutkimukselliset mahdollisuudet työelämän kehittämisessä. Teoksessa Koivisto, K., Kukkola, J., Laitmaa, T. & Sandelin, P. (toim.) 2014. Kokemuksen tutkimus IV. Annan kokemukselle mahdollisuuden. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Kumppaniksi kulkemaan - mentorointi uskontokasvatuksessa. 2010. Kasvatus- ja nuorisotyö. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Kupias, P. & Salo, M. 2013. Mentorointi. 4.0. Helsinki: Talentum.
- Lamminmäki-Vartia, S. & Kuusisto, A. 2010. Katsomusten kohtaaminen päiväkodissa - Kohti uskontosensitiivistä kasvatusta. Teoksessa Ubani, M., Kallioniemi, A. & Luodeslampi, J. (toim.) Kokonaisvaltainen kasvatus, lapsi ja uskonto. Helsinki: Lasten Keskus, 132-156.
- Laakso, S., Vuorelma, P. & Halme, L. 2010. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus käytännössä. Teoksessa Halme, L. (toim.) Lapsen parhaaksi. Uskontokasvatus kokonaisvaltaisen ihmiskuvan valossa. Helsinki: Lasten Keskus, 51-60.

Lamminmäki-Vartia, S. & Oleander, S. Kohti pedagogiikan ja osaamisen johtamista - tarkastelukohteena katsomuskasvatus ja sen johtaminen. 23.10.2014 Luento. Uskontokasvatussymposium Helsinki.

Lapset seurakuntalaisina. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2013:1. Helsinki: Kirkkohallitus.

Lapsi on osallinen. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisasiakirja. Kirkon kasvatus ja nuoriso-työ. Helsinki: Kirkkohallitus.

Lämsä, A-L. 2013. Mistä kasvatuskumppanuudessa on kyse? Teoksessa Lämsä A-L. (toim.) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus, 49-70.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Helsinki: International MetHelp Ky.

Niemelä, K. Heikkeneekö uskonnollisuus ikäryhmissä? Uskonnollinen kasvatus ja sen merkitys uskonnollisuuden selittäjänä. Teoksessa Ketola, K., Niemelä, K., Palmu, H. & Salomäki H. (toim.) Uskonto suomalaisten elämässä. Uskonnollinen kasvatus, moraali, onnellisuus ja suvaitsevaisuus kansainvälisessä vertailussa. Tampere: Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteellinen tietokanto, 40-59.

Pernaa, J. (toim.). 2013. Kehittämistutkimus opetuslalla. Jyväskylä: PS- kustannus.

Pesonen, M. 2008. Mentorointi työtapana: läsnäoloa ja vastavuoroisuutta. Teoksessa Kangasmaa, T., Petäjä, H. & Vuorelma, P. (toim.) Lapsenkaltainen. Helsinki: LK-kirjat, 103-113.

Petäjä, H. 2008. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus. Teoksessa Porkka, J. (toim.) Johdatus kristilliseen varhaiskasvatukseen. Helsinki: LK-kirjat, 120-130.

Poulter, S., Riitaoja, A-L., Kuusisto, A. 2015. "Toisin silmin": Lapsi ja monikatsomuksellisten kasvatuskulttuurien rakentuminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Ubani, M., Poulter, S. Kallioniemi, A. (toim.) Uskonto lapsuuden kulttuureissa. Helsinki: Lasten Keskus, 95-126.

Puolimatka, T. 2011. Kasvatus, arvot ja tunteet. 2. painos. Helsinki: Suuntakirjat.

Puolimatka, T. 2005. Monikulttuurinen kasvatus, arvot ja tiedollinen ekskluvismi. Teoksessa Hilska, P., Kallioniemi, A. & Luodeslampi, J. (toim.) Uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa. Helsinki: Kirjapaja, 79-104.

Puolimatka, T. 2011. Elämän tarkoitus ja kasvatus. Teoksessa Purjo, T. & Gjerstad, E. (toim.) Arvojen ja tarkoitusten pedagogiikka. Helsinki: Non Fighting Generation, 12-32.

Puusa, A. & Juuti, P. (toim.). 2011. Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Johtamistaidon opisto, 114-125.

Rauhala, L. 2005. Ihmiskäsitys ihmistyössä. Helsinki: Yliopistopaino.

Rimpelä, M. 2013. Kasvatustapaoksesta yhteiseen ymmärrykseen. Teoksessa Lämsä, A-L. (toim.) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS- kustannus, 17-48.

Ruohonen, S. 2009. Toimintatutkimus design-alan opinnäytetyössä. Teoksessa Luova työ tutkimuksen kohteena. Avauksia design- alojen metodologiaan. Kouvola: Kymenlaakson ammatti- korkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Oppimateriaali. Nro 23, 9-24.

Räsänen, A. 2008. Lapsen luontainen uskonnollinen kasvu ja kehitys. Teoksessa Ruhala, A., Ritokoski, M. & Niinistö, H. (toim.) *Mediametkaa! Osa 3 - Mediakasvatus, eettisyys ja uskonnolliset ilmiöt*. Helsinki: Mediakasvatus Metka ry, 8-13.

Räsänen, A. 2009. Uskontokasvatus muuttuvassa maailmassa. Teoksessa Komulainen, J. & Vähäkangas, M. (toim.) *Luterilaisen Suomen LOPPU? Kirkko ja monet uskonnot*. Helsinki: Edita, 152-164.

Saarin, S. (toim.). 2013. Tää olis keskellä. Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus.

Seurakunta päivähoitoon, koulun ja oppilaitoksen kumppanina. 2015. Kasvatus- ja perheasiat. Helsinki: Kirkkohallitus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 11. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Ubani, M. 2010. Lapsen kokonaisvaltaisuus uskontokasvatuksessa. Teoksessa Ubani, M., Kallioniemi, A. & Luodeslampi, J. *Kokonaisvaltainen kasvatus, lapsi ja uskonto*. Helsinki: Lasten Keskus, 39-53.

Valli, R. 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus, 103-127.

Valli, R. 2010. Vastaaja asettaa tulkinnalle haasteita. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Oppaita 56. Helsinki: STAKES.

Vataja, K. 2009. Arvioiva työote - kehittämisen peruslähtökohta. Teoksessa R. Seppänen-Järvelä, K. Vataja (toim.) *Työyhteisö uusille urille*. Jyväskylä: PS -kustannus, 51-61.

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Finn Lectura.

Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta. Helsinki: Gaudeamus.

Vesikansa, S. 2011. Hyvän kasvatuksen mahdollisuuksista on taisteltava. Teoksessa Jantunen, T. & Ojanen, E. (toim.) *Sydämen sivistys. Kasvatuksen ytimessä*. Helsinki: Aurinkokustannus, 110-123.

Värri, V.-M. 2000. Hyvä kasvatus - kasvatus hyvään. Dialogisen kasvatuksen filosofinen tarkastelu erityisesti vanhemmuuden näkökulmasta. 3. korjattu painos. Tampere: Tampereen yliopisto.

Sähköiset lähteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010. Viitattu 9.8.2015.

http://www.oph.fi/download/131115_Esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2010.pdf

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:94. Opetushallitus. Viitattu 31.8.2015.

http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Ervasti, P. 2011. Uskonnollis-katsomuksellisen orientaation toteutuminen varhaiskasvatuksessa. Viitattu 10.5.2015.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/30549/Ervasti_Paivi_2011.pdf?sequence=1

Hemmilä, K. 2011. Päivähoitoyhteistyötä kehittämässä - Tuusulan päivähoidon varhaiskasvat-
tajien käsityksiä uskonnollis-katsomuksellisen orientaation toteutuksesta seurakunnan kans-
sa. Viitattu 24.5.2015.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35528/Hemmila_Katja.pdf?sequence=1

Kaijanmäki, M. ”On se vielä lapsenkengissä”. Mentorointi perehdyttämisen tukena varhaiskas-
vatuksessa. Viitattu 3.6.2015.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/78530/Kaijanmaki_Milla.pdf?sequence=1

KASTE 2012-2015. Sosiaali- ja terveysministeriön kansallinen kehittämisohjelma 2012-2015.
Viitattu 24.4.2015.

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/112146/STM_2012_%20KASTE_FI_uusi.pdf?sequence=3

Kirkkonummen kunnan palvelustrategia. 2006. Viitattu 15.4.2015.

http://www.kirkkonummi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/kirkkonummi/embeds/9467_Kunta-ja_palvelustrategia_Kvn_hyvaksyma.pdf

Kirkkonummen kunnan varhaiskasvatussuunnitelma. 2011. Viitattu 23.4.2015.

http://www.kirkkonummi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/kirkkonummi/embeds/kirkkonummiwwwstructure/24097_Vasu_240511.pdf

Kirkkonummen kunta 2015. Koskentorin päiväkot. Viitattu 17.4.2015.

http://www.kirkkonummi.fi/prime_255.aspx

Kuusisto, A. & Lamminmäki-Varia, S. 2012. Moral Foundation of the Kindergarten Teacher's
Educational Approach: Self-Reflection Facilitated Educator Response to Pluralism in Educa-
tional Context. Education Research International. Volume 2012, Article ID 303565, 13 p. Vii-
tattu 7.9.2015. <http://www.hindawi.com/journals/edri/2012/303565/>

Majuri-Naappi, A. Vastavuoroinen mentorointi työssäoppimisen muotona. Viitattu 2.5.2015.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/33762/Majuri-Naappi_Auli.pdf?sequence=1

Opetushallitus 2015a. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 25.9.2015.

http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmi-en_ja_tutkintojen_perusteet/esiopetus

Opetushallitus 2015b. Uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetuksen sekä uskonnollisten tilai-
suuksien järjestäminen esi- ja perusopetuksessa. Viitattu 25.9.2015.

http://www.oph.fi/download/160301_ohje_uskonnon_ja_elamankatsomustiedon_opetuksen_jarjestamisesta_esi-ja_peru.pdf

Opetushallituksen ohje 16.9.2014. Viitattu 26.9.2015.

http://www.oph.fi/download/160301_ohje_uskonnon_ja_elamankatsomustiedon_opetuksen_jarjestamisesta_esi-ja_peru.pdf. Viitattu 31.8.2015

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015. Uusi varhaiskasvatuslaki astuu voimaan 1.8.2015. Viitattu
14.9.2015. <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2015/05/varhaiskasvatus.html>

Perusopetuslaki. Viitattu 1.10.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Psychology charts. 2015. James Fowler's Stages of Faith. Viitattu 2.10.2015.

<http://www.psychologycharts.com/james-fowler-stages-of-faith.html>. Viitattu 3.10.2015

Varhaiskasvatuslaki 1973. Viitattu 5.6.2015.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 7.5.2015
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus>.

Sosiaalialan henkilöstön ammatillinen kelpoisuus laki 2005. Viitattu 3.10.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050272>

Suomen perustuslaki 1999. Viitattu 28.9.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#a731-1999>

Talousarvio 2015. Kirkkonummen kunta. Viitattu 6.6.2015.
<http://kirkkonummi01.hosting.documenta.fi/kokous/20141827-9-1.PDF>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2005. Viitattu 3.9.2015. <https://www.thl.fi/fi/thl/mika-on-thl>

Tietoja kunnasta. Kirkkonummi. Viitattu 8.5.2015. <http://www.kirkkonummi.fi/tietoja>

Tilastokeskus. 2013. Kuntaportaali, Kirkkonummi. Viitattu 22.5.2015.
<http://tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/257.html>

Tynjälä, P., Huttunen, R. & Heikkinen, H.L.T. 2004. Voiko konstruktivisti olla realisti? Viitattu 5.5.2015.
http://www.academia.edu/3206185/Laadullisen_tutkimuksen_filosofinen_tausta_powerpoint-esitys

Uskonnonvapauslaki2003. Viitattu 15.8.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030453>

OKM. 2015. Varhaiskasvatuslain ensimmäinen vaihe voimaan 1.8.2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 31.9.2015
<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2015/05/varhaiskasvatus.html>.

Kallioniemi, A. 2008. Näkökulmia Eurooppalaiseen uskonnonopetukseen. Luentomateriaali. Helsingin Yliopisto, SOKLA. Viitattu 27.9.2015

Yleissopimus lasten oikeuksista.1989. Viitattu 31.8.2015. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Painamattomat lähteet

Aumala, P. 2015. Kasvatuskumppanuuden käsite uskontokasvatuksessa. Luentomoniste 16.3.2015. Helsinki

Kasvun polku. 2011. Lapsityön seminaari. Kirkkonummen suomalainen seurakunta.

Kirkkonummen kunta. 2015. Ryhmän uskonnollis-katsomuksellisen suunnittelun ja koulutuksen vuosikello.

Kotamäki, T. 2015. Päivähoidon suunnittelija.

Lamminmäki-Vartia, S. & Oleander, S. Kohti pedagogiikan ja osaamisen johtamista - tarkastelukohteena katsomuskasvatus ja sen johtaminen. 23.10.2014 Luento. Uskontokasvatussymposium Helsinki.

Lapsityön strategia. 2005. Kirkkonummen suomalainen seurakunta.

Pesonen, M. 2010. Arvot johtavat ongelmien ratkaisua. Luentomoniste 3.3.2010. Järvenpää.

Päivähoitomentorin tehtäväkuva.2015. Kirkkonummen suomalainen seurakunta.

Saarinen, E. Luento aiheesta Self leadership. 3.10.2014. Laurea-ammattikorkeakoulu, Hyvinkää.

Toimintakertomus 2003. Kirkkonummen suomalainen seurakunta. Pyhäkoulutyö.

Toimintakertomus 2014. Kirkkonummen suomalainen seurakunta. Lapsityö.

Kuviot

Kuvio 1. Kirkkonummen suomalaisen seurakunnan lapsityön työalat.....	32
Kuvio 2. Kasvun polku lapsityössä (Lapsityön seminaari 2011).	33
Kuvio 3. Opinnäytetyöprosessin kulku.....	36
Kuvio 4. Opinnäytetyön aikataulusuunnitelma.	38
Kuvio 5. Tutkimuskysymyksistä ongelmien ratkaisuun.	40
Kuvio 6. Ikäjakama ammattiryhmittäin.	44
Kuvio 7. Työkokemus ammattiryhmittäin.	45
Kuvio 8. Vastaajien koulutustausta.	46
Kuvio 9. Päivähoitomentoreiden tapaamiset toimintakauden 2014 - 2015 aikana.	47
Kuvio 10. Päivähoitomentoroinnin tunnettavuus.....	48
Kuvio 11. Päivähoidolle tuotetun ja jaetun materiaalin tunnettavuus.....	49
Kuvio 12. Päiväkodinjohtajien kokemuksia työntekijöiden uskonnollis-katsomuksellisen näkökulman osaamisesta.	50
Kuvio 13. Päiväkotijohtajien näkemyksiä uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan käsittelyssä päiväkodilla.	51
Kuvio 14. Lastentarhanopettajien saama uskontokasvatustuki lähitoimijoilta.	52
Kuvio 15. Vastaajien käsityksiä lähituesta ja uskontokasvatuksen ilmapiiristä.	55
Kuvio 16. Päivähoitomentoroinnin tuen merkitys uskontokasvatukselle.	56
Kuvio 17. Päivähoitomentoroinnille asetettuja toiveita.	58
Kuvio 18. Uskontokasvatusmateriaalin käyttökelpoisuus suunnittelussa ja johtamisessa. .	61
Kuvio 19. Ryhmän uskonnollis-katsomuksellisen suunnittelun ja koulutuksen vuosikello. (Kirkkonummen kunta 2015)	64
Kuvio 20. Seurakunnan sisäinen mentoritiimi.....	67
Kuvio 21. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen ohjaus- ja seurantaryhmä.	69
Kuvio 22. Päivähoitomentoroinnin palvelutarjotin.....	71
Kuvio 23. Päivähoitomentorointimalli Kirkkonummella	73
Kuvio 24. Kirkkonummelainen päivähoitomentorointi Kirkkohallituksen korimallin mukaan tarkasteltuna.	75
Kuvio 25. Kasvu- ja toimintaympäristössä olevia muutoksia	80

Taulukot

Taulukko 1. Päivähoidon yksiköiden, lasten ja työntekijöiden määrä alueittain.....	30
Taulukko 2. Aineiston luokittelua sekä analysointia.....	42
Taulukko 3. Kehittämiskohteiden analysointia ja luokittelua.	43

Liitteet

Päivähoitomentoroinnin kysely lastentarhanopettajille	95
Päivähoitomentoroinnin kysely päiväkodinjohtajille	101
Teemahaastattelu seurakunnan päivähoitomentoreille	108

Päivähoitomentoroinnin kysely lastentarhanopettajille

Päivähoitomentoroinnin kysely lastentarhanopettajille 24.3.2015

Hyvä kasvatuksen ammattilainen!

Kirkkonummen kunnan varhaiskasvatuksen ja Kirkkonummen suomalaisen seurakunnan päivähoitotyön kasvatuskumppanuutta on takana yli 10 vuotta. Tänä aikana yhteistyö on kehittynyt ja muovautunut ns. päivähoitomentoroinniksi. Tämän kyselyn avulla on tarkoitus selvittää päivähoitomentoroinnin merkitystä kasvatustyösi tukena uskontokasvatuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokemuksesi päivähoitomentoroinnista on ensiarvoisen tärkeää työn kehittämiseksi.

Tutkimus on sosionomi- YAMK, varhaiskasvatuksen johtamisen ja kehittämisen opintoihini liittyvä opinnäytetyö ja päivähoitomentoroinnin kehittämishanke. Tutkimusaineisto kerätään sähköisellä lomakekyselyllä ja kysely lähetetään kaikille Kirkkonummen kunnan päivähoidossa lastentarhanopettajan vakanssilla työskenteleville kasvattajille. Tutkimukseen sisältyy erillinen kysely kaikille päiväkotijohtajille. Kaikki vastaukset käsitellään nimettöminä eikä siten yksittäisen vastaajan tietoja voida yhdistää annettuihin vastauksiin.

Lomakkeen täyttämiseen menee aikaa noin 15-20 minuuttia. Vastausaikaa sinulla on 8.4. asti. Tutkimus valmistuu joulukuussa 2015 ja tulokset ovat saatavilla tammikuussa 2016.

Opinnäytetyön ohjaajana toimii lehtori, FT Kaarina Marjanen Laurean Hyvinkään toimipisteestä. Annan mielelläni lisätietoja opinnäytetyöstäni. Minut tavoitat puhelimitse 050 376 1508 tai sähköpostilla nina.hotma@student.laurea.fi

Kyselylomake jakautuu neljään osioon. Jos kysymyksen jäljessä on kysymysmerkki, saat ohjeet kentän valinnasta viemällä kursorin kysymysmerkin kohdalle.

Kiitos vastauksestasi!

Nina Hotma

Vastaajan taustatiedot

1. Olen

- ☐ nainen
☐ mies

2. Olen iältäni ?

- ☐ 20-29 -vuotias
☐ 30-39 -vuotias
☐ 40-49 -vuotias
☐ 50-59 -vuotias
☐ yli 60 -vuotias

3. Olen suorittanut lastentarhanopettajanopintoni:

	Oppilaitos Valmistumisvuosi	
Lastentarhanopettajanopisto, 2 -vuotinen koulutus	____	____
Lastentarhanopettajanopisto, 3 -vuotinen koulutus	____	____
Yliopistotutkinto, kasvatustieteen kandidaatti	____	____
Yliopistotutkinto, kasvatustieteen maisteri	____	____
Sosionomi, AMK, lastentarhanopettajan kelpoisuus	____	____
Sosionomi, YAMK, lastentarhanopettajan kelpoisuus	____	____
Muu koulutus1: tutkinto, oppilaitos ja valmistumisvuosi	____	____
Muu koulutus 2: tutkinto, oppilaitos ja valmistumisvuosi	____	____

4. Työkokemusta minulla on

- ☐ alle 5 vuotta ☐ 6-10 vuotta ☐ 11-15 vuotta
☐ 16-20 vuotta ☐ 21-25 vuotta ☐ 26-30 vuotta
☐ 31-35 vuotta ☐ yli 35 vuotta

5. Minkä ikäisten lasten kanssa työskentelet

- ☐ alle 1- vuotiaat ☐ 1 -vuotiaat ☐ 2 -vuotiaat
☐ 3 -vuotiaat ☐ 4 -vuotiaat ☐ 5 -vuotiaat
☐ esikoululaiset

6. Päiväkotiyksikköni sijaitsee

- ☐ Kuntakeskus ☐ Keskusta/Etelä ☐ Masala/Itäinen ☐ Veikkola/Pohjoinen

7. Seurakunnan yhteyshenkilönä toimiminen (1). Valitse yhteyshenkilökysymyksistä vastattavaksesi se (1 tai 2), joka sopii sinulle parhaiten

	Yhteyshenkilökokemus yht. (kuukausia)	
	(vuosia)	
Toimin tällä hetkellä päiväkotiyksikköni seurakunnan yhteyshenkilönä	____	____
En toimi juuri nyt, mutta olen toiminut viimeisen 10 vuoden aikana seurakunnan yhteyshenkilönä	____	____

8. Seurakunnan yhteyshenkilönä toimiminen (2)

- ☐ En ole ollut kiinnostunut seurakunnan yhteyshenkilönä toimimisesta
☐ Olisin halunnut olla yhteyshenkilö, mutta siihen ei ole ollut mahdollisuutta

Päivähoitomentoroinnin tuki arjen työssä

9. Olen työskennellyt päivähoitomentorin kanssa kuluvalle työkaudella (syksy 2014-kevät 2015) suunnittelupalaverissa ?

☐ kerran ☐ 2 kertaa ☐ 3 kertaa tai enemmän ☐ En kertaakaan

10. Päivähoitomentorointi uskontokasvatuksessa?

	Erittäin hyvin	Hyvin	Tyydyttävästi	Välttävästi	En lainkaan	Kerro lisää
Tunnen kirkkonummelaisen päivähoitomentorintijärjestelmän	☐	☐	☐	☐	☐	____
Tiedän, kuka on alueeni päivähoitomentori	☐	☐	☐	☐	☐	____
Tiedän, miten päivähoitomentoriin saa yhteyttä	☐	☐	☐	☐	☐	____
Olen kokenut yhteistyön päivähoitomentorin kanssa sujuvaksi	☐	☐	☐	☐	☐	____
Saan mielestäni riittävästi tukea - tarpeitani kuunnellaan	☐	☐	☐	☐	☐	____
Olen saanut apua uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan suunnitteluun	☐	☐	☐	☐	☐	____
Yhteistyö on auttanut uskontokasvatuksen avaamista vanhemmille	☐	☐	☐	☐	☐	____
Yhteistyö on auttanut ymmärtämään eri lähestymistapojen yhtäaikaaisuutta kasvatuksessa	☐	☐	☐	☐	☐	____
Yhteistyö on helpottanut moniuskontoisen lapsiryhmän uskontokasvatusta	☐	☐	☐	☐	☐	____
Yhteistyö on vahvistanut osaamistani uskontokasvatuksessa	☐	☐	☐	☐	☐	____
Uskontokasvatus vaatii erityisjärjestelyjä ryhmässäni	☐	☐	☐	☐	☐	____

11. Mentorointityön vaikutus lapsiryhmässä ja/tai työssäni

12. Olen työskennellyt päivähoitomentorin kanssa kuluvalle työkaudella (syksy 2014-kevät 2015) suunnittelupalaverissa ?

☐ kerran ☐ 2 kertaa ☐ 3 kertaa tai enemmän ☐ En kertaakaan

Esimiehen ja työyhteisön tuki

13. Esimiehen ja työyhteisön tuki

	Erittäin hyvin	Hyvin	Tyydyttävästi	Välttävästi	En saa tukea	Kuvaa tukea/luontevuutta
Saan muilta ryhmäni kasvattajilta tukea uskontokasvatuksen kysymyksissä	☐	☐	☐	☐	☐	____
Saan esimieheltäni tukea uskontokasvatuksessa	☐	☐	☐	☐	☐	____
Tiimipalaverissa on luontevaa puhua uskontokasvatuksesta	☐	☐	☐	☐	☐	____
Saan tukea uskontokasvatuksen vertaiskouluttajalta työni suunnittelussa	☐	☐	☐	☐	☐	____
Saan tukea päiväkotini yhteyshenkilöltä uskontokasvatuksen kysymyksissä	☐	☐	☐	☐	☐	____
Saan tukea lasten vanhemmilta	☐	☐	☐	☐	☐	____
Saan tukea ystäviltäni	☐	☐	☐	☐	☐	____
Saan tukea muualta	☐	☐	☐	☐	☐	____

14. Jos koet, että et saa riittävästi tukea esimieheltäsi, niin kerro,

millaista tukea toivoisit häneltä:

15. Jos koet, että et saa riittävästi tukea työyhteisöltäsi, niin kerro, millaista tukea toivoisit työyhteisöltäsi:

16. Jos olet toiminut yhteyshenkilönä, koetko, että olisi tarvetta jakaa uskontokasvatukseen liittyviä asioita toisten päiväkotien yhteyshenkilöiden kanssa?

☐ Kyllä ☐ En

17. Jos vastasit kyllä, niin millaisissa asioissa toivoisit vertaistukea muilta yhteyshenkilöiltä? [?](#)

Mentoroinnin kehittäminen

18. Miten hyvin tunnet päivähoitomentoroinnin tuottamat uskontokasvatusmateriaalit?

	Erittäin hyvin	Hyvin	Tyydyttävästi	Olen nähnyt	En tunne lainkaan
Kirkkonummen lasten kirkkokirja	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsen uskon avainsanat	☐	☐	☐	☐	☐
Kirkkovuositiedotteet (Taneli ja Elli-Lilli)	☐	☐	☐	☐	☐
Vuoden ympäri -kansio	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsen Raamattu	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten Virsi	☐	☐	☐	☐	☐

19. Arvioi materiaalien käyttökelpoisuutta suunnittelun tukena

	Erittäin	Hyvin	Tyydyttävästi	Heikosti	Ei lainkaan käyttökelpoinen	Voit antaa palautetta materiaalista
Kirkkonummen lasten kirkkokirja	☐	☐	☐	☐	☐	____
Lapsen uskon avainsanat	☐	☐	☐	☐	☐	____
Kirkkovuositiedotteet (Taneli ja Elli-Lilli)	☐	☐	☐	☐	☐	____
Vuoden ympäri -kansio	☐	☐	☐	☐	☐	____
Lapsen Raamattu	☐	☐	☐	☐	☐	____
Lasten Virsi	☐	☐	☐	☐	☐	____

20. Arvioi materiaalien käyttökelpoisuutta lapsiryhmässä

	Erittäin	Hyvin	Tyydyttävästi	Heikosti	Ei lainkaan käyttökelpoinen	Voit antaa palautetta materiaalista
Kirkkonummen lasten kirkkokirja	☐	☐	☐	☐	☐	____
Lapsen uskon avainsanat	☐	☐	☐	☐	☐	____
Kirkkovuositiedotteet (Taneli ja Elli-Lilli)	☐	☐	☐	☐	☐	____
Vuoden ympäri -kansio	☐	☐	☐	☐	☐	____
Lapsen Raamattu	☐	☐	☐	☐	☐	____
Lasten Virsi	☐	☐	☐	☐	☐	____

21. Minkälaista materiaalin tulisi olla, jotta se palvelisi parhaiten suunnittelutyötäsi?

22. Minkälaista materiaalin tulisi olla, jotta se palvelisi parhaiten työskentelyä lasten kanssa?

23. Millainen päivähoitmentorin tuki palvelisi sinua parhaiten?

- ☐ Yhteinen suunnittelu
- ☐ Yhteinen työskentely lapsiryhmässä
- ☐ Materiaalin lainaaminen lapsiryhmässä käytettäväksi (esim. flanellot, lattiakuvat, kirjat)
- ☐ Uskontokasvatuksen nettisivusto, jossa tietoa ja materiaalia omaan ja ryhmän käyttöön
- ☐ Koulutus
- ☐ Muu tuki

24. Jos vastasit muu tuki, niin kerro, millaista tukea toivoisit

25. Mistä uskontokasvatuksen aihepiiristä toivoisit koulutusta lähivuosina?

26. Miten toivoisit mentorointityötä kehitettävän 2- 3 vuoden sisällä?

27. Muita huomioita

[?](#)

Kiitos vastauksestasi!

Päivähoitomentoroinnin kysely päiväkodinjohtajille

Päivähoitomentoroinnin kysely päiväkodinjohtajille 26.3.2015

Hyvä päiväkodinjohtaja!

Kirkkonummen kunnan varhaiskasvatuksen ja Kirkkonummen suomalaisen seurakunnan päivähoitotyön kasvatuskumppanuutta on takana yli 10 vuotta. Tänä aikana yhteistyö on kehittynyt ja muovautunut ns. päivähoitomentoroinniksi. Tämän kyselyn avulla on tarkoitus selvittää päivähoitomentoroinnin merkitystä pedagogisen johtamisen tukena uskontokasvatuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa päiväkodissasi. Kokemuksesi päivähoitomentoroinnista on ensiarvoisen tärkeää työn kehittämiseksi.

Tutkimus on sosionomi- YAMK, varhaiskasvatuksen johtamisen ja kehittämisen opintoihini liittyvä opinnäytetyö ja päivähoitomentoroinnin kehittämishanke. Tutkimusaineisto kerätään sähköisellä lomakekyselyllä ja kysely lähetetään kaikille Kirkkonummen kunnan päiväkotien johtajille. Kaikki vastaukset käsitellään nimettöminä eikä siten yksittäisen vastaajan tietoja voida yhdistää annettuihin vastauksiin.

Lomakkeen täyttämiseen menee aikaan noin 15-20 minuuttia. Vastausaikaa sinulla on 8.4. asti. Tutkimus valmistuu joulukuussa 2015 ja tulokset ovat saatavilla tammikuussa 2016.

Opinnäytetyön ohjaajana toimii lehtori, FT Kaarina Marjanen Laurean Hyvinkään toimipisteestä. Annan mielelläni lisätietoja opinnäytetyöstäni. Minut tavoitat puhelimitse 050 376 1508 tai sähköpostilla nina.hotma@student.laurea.fi

Kyselylomake jakautuu neljään osioon. Jos kysymyksen jäljessä on kysymysmerkki, saat ohjeet kentän valinnasta viemällä kursorin kysymysmerkin kohdalle.

Kiitos vastauksestasi!

Nina Hotma

Vastaajan taustatiedot

1. Olen

☐ nainen

☐ mies

2. Olen iältäni

☐ 20-29 -vuotias

☐ 30-39 -vuotias

☐ 40-49 -vuotias

☐ 50-59 -vuotias

☐ yli 60 -vuotias

3. Koulutustaustani on:

	Oppilaitos	Valmistumisvuosi
Lastentarhanopettajanopisto, 2 vuotinen koulutus	____	____
Lastentarhanopettajanopisto, 3 vuotinen koulutus	____	____
Yliopistotutkinto, kasvatustieteen kandidaatti	____	____
Yliopistotutkinto, kasvatustieteen maisteri	____	____
Sosionomi, AMK, lastentarhanopettajan kelpoisuus	____	____
Sosionomi, YAMK, lastentarhanopettajan kelpoisuus	____	____
Muu koulutus1: tutkinto, oppilaitos ja valmistumisvuosi	____	____
Muu koulutus 2: tutkinto, oppilaitos ja valmistumisvuosi	____	____

4. Työkokemusta minulla on kaikkiaan varhaiskasvatuksen tehtävissä

- ☐ alle 5 vuotta
 ☐ 6-10 vuotta
 ☐ 11-15 vuotta
 ☐ 16-20 vuotta
 ☐ 21-25 vuotta
 ☐ 26-30 vuotta
 ☐ 31-35 vuotta
 ☐ yli 35 vuotta

5. Työkokemusta minulla on esimiestehtävissä :

- ☐ alle 5 vuotta
 ☐ 6-10 vuotta
 ☐ 11-15 vuotta
 ☐ 16-20 vuotta
 ☐ 21-25 vuotta
 ☐ 26-30 vuotta
 ☐ 31-35 vuotta
 ☐ yli 35 vuotta

6. Nykyistä päiväkotiyksikköä olen johtanut

- ☐ alle vuoden
 ☐ 1-2 vuotta
 ☐ 3-5 vuotta
 ☐ 6-10 vuotta
 ☐ 11- 15 vuotta
 ☐ 16-20 vuotta
 ☐ yli 20 vuotta

7. Päiväkotiyksikköni sijaitsee :

- ☐ Kuntakeskus
 ☐ Keskusta/Etelä
 ☐ Masala/Itäinen
 ☐ Veikkola/Pohjoinen

Päivähoitomentoroinnin tuki arjen työssä

8. Arvioi kokemustasi päivähoitomentoroinnista

	Erittäin hyvin	Hyvin	Tyydyttävästi	Välttävästi	En lainkaan	Kerro lisää
Tunnen kirkkonummelaisen päivähoitomentorointijärjestelmän	☐	☐	☐	☐	☐	____
Tiedän, kuka on alueeni päivähoitomentori	☐	☐	☐	☐	☐	____
Tiedän, miten päivähoitomentoriin saan yhteyttä	☐	☐	☐	☐	☐	____
Olen kokenut yhteistyön päivähoitomentorin kanssa sujuvaksi	☐	☐	☐	☐	☐	____
Saan mielestäni riittävästi tukea - tarpeitani kuunnellaan	☐	☐	☐	☐	☐	____
Olen saanut apua uskonnollis-katsomuksellisen lähestymistavan suunnitteluun	☐	☐	☐	☐	☐	____
Yhteistyö on auttanut uskontokasvatuksen avaamista vanhemmille	☐	☐	☐	☐	☐	____
Yhteistyö on auttanut ymmärtämään eri lähestymistapojen yhtäaikaista kasvatuksessa	☐	☐	☐	☐	☐	____
Yhteistyö on helpottanut moniuskontoisen lapsiryhmän uskontokasvatusta	☐	☐	☐	☐	☐	____
Yhteistyö on vahvistanut osaamistani uskontokasvatuksessa	☐	☐	☐	☐	☐	____
Uskontokasvatus vaatii erityisjärjestelyjä päiväkodilla	☐	☐	☐	☐	☐	____

9. Olen työskennellyt päivähoitomentorin kanssa kuluvalle työkaudella (syksy 2014-keväät 2015) päiväkotini suunnittelupalaverissa

☐ kerran ☐ 2 kertaa ☐ 3 kertaa tai enemmän ☐ En kertaakaan

10. Olen työskennellyt päivähoitomentorin kanssa kuluvalle työkaudella (syksy 2014-keväät 2015) päiväkotijohtajien aluepalaverissa

☐ kerran ☐ 2 kertaa ☐ 3 kertaa tai enemmän ☐ En kertaakaan

11. Mentorointityön vaikutus työssäni ?

12. Millä muulla tavalla kuin seurakunnan yhteistyönä uskontokasvatus toteutuu päiväkodilla?

Esimiehen ja työyhteisön tuki

13. Arvioi seuraavia väittämiä

	5	4	3	2	1	Kuvaa tukea/luontevuutta
Uskontokasvatus on mielestäni tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaista kasvua	☐	☐	☐	☐	☐	____
Toimin yhteistyössä työntekijöideni kanssa uskontokasvatuksen sisällöissä	☐	☐	☐	☐	☐	____
Toimin yhteistyössä esimieheni kanssa uskontokasvatuksen sisällöissä	☐	☐	☐	☐	☐	____
Päiväkodilla on luontavaa puhua uskontokasvatuksen sisällöistä	☐	☐	☐	☐	☐	____
Kasvatuskumppanuus auttaa keskustelemaan perheiden kanssa uskontokasvatuksesta	☐	☐	☐	☐	☐	____
Saan tukea uskontokasvatuksen kysymyksissä kollegoiltani	☐	☐	☐	☐	☐	____
Saan tukea uskontokasvatukseen päivähoitomentorilta	☐	☐	☐	☐	☐	____
Saan tukea uskontokasvatuksen kysymyksissä muualta	☐	☐	☐	☐	☐	____

14. Jos koet, että et saa riittävästi tukea työyhteisöltäsi, niin kerro, millaista tukea toivoisit häneltä:

15. Jos koet, että et saa riittävästi tukea esimieheltäsi/kollegoiltasi, niin minkälaista tukea toivoisi heiltä:

Mentoroinnin kehittäminen

16. Arvioi, miten seuraavat väittämät sopivat kokemuksiisi asteikolla 1-5. 5=Täysin samaa mieltä, 1=En lainkaan samaa mieltä

[illegible]

Arvostan uskontokasvatusta yhtenä kasvatuksen osa-alueena ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Teemme yhteistyötä muiden uskontokuntien edustajien kanssa ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

17. Miten hyvin tunnet päivähoitomentoroinnin tuottamat uskontokasvatusmateriaalit ?

	Erittäin hyvin	Hyvin	Tyydyttävästi	Olen nähnyt	En tunne lainkaan
Kirkkonummen lasten kirkkokirja	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsen uskon avainsanat	☐	☐	☐	☐	☐
Kirkkovuositedotteet (Taneli ja Elli-Lilli)	☐	☐	☐	☐	☐
Vuoden ympäri -kansio	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsen Raamattu	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten Virsi	☐	☐	☐	☐	☐

18. Arvioi materiaalien käyttökelpoisuutta pedagogisen johtamisen tukena?

	Erittäin	Hyvin	Tyydyttävästi	Heikosti	Ei lainkaan käyttökelpoinen	Voit antaa palautetta materiaalista
Kirkkonummen lasten kirkkokirja	☐	☐	☐	☐	☐	____
Lapsen uskon avainsanat	☐	☐	☐	☐	☐	____
Kirkkovuositedotteet (Taneli ja Elli-Lilli)	☐	☐	☐	☐	☐	____
Vuoden ympäri -kansio	☐	☐	☐	☐	☐	____
Lapsen Raamattu	☐	☐	☐	☐	☐	____
Lasten Virsi	☐	☐	☐	☐	☐	____

19. Minkälaista materiaalin tulisi olla, jotta se palvelisi parhaiten pedagogista johtamista?

◀
▶

20. Millainen päivähoitomentorin tuki palvelisi sinua parhaiten?

- ☐ Yhteinen suunnittelu
- ☐ Yhteinen työskentely lapsiryhmässä
- ☐ Materiaalin lainaminen lapsiryhmässä käytettäväksi (esim. flanello, lattiakuvat, kirjat)
- ☐ Uskontokasvatuksen nettisivusto, jossa tietoa ja materiaalia omaan ja ryhmän käyttöön
- ☐ Koulutus
- ☐ Muu tuki

21. Jos vastasit muu tuki, niin kerro, millaista tukea toivoisit?

22. Millaista koulutuksellista tukea toivoisi itsellesi uskontokasvatuksen johtamiseen?

23. Mistä uskontokasvatuksen aihepiiristä toivoisit koulutusta työntekijöillesi lähivuosina?

24. Miten toivoisti mentorointityötä kehitettävän 2- 3 vuoden sisällä (totuttujen toimintatapojen lisäksi)?

25. Muita huomioita

Kiitos vastauksestasi!

Teemahaastattelu seurakunnan päivähoitomentoreille

1. Vastaajan taustatiedot (ikä, koulutus, työkokemus päivähoitomentoroinnista sekä kasvatuksen alalta yleensä, mikä sai lähtemään päivähoitomentoriksi)
2. Työn painopisteet tällä hetkellä
3. Onnistumisen kokemukset ja haasteet, jotka ovat merkittäviä nykyhetkessä
4. Tulevaisuuden työn kehittämisen painopisteet
5. Oman osaamisen kehittämistarve